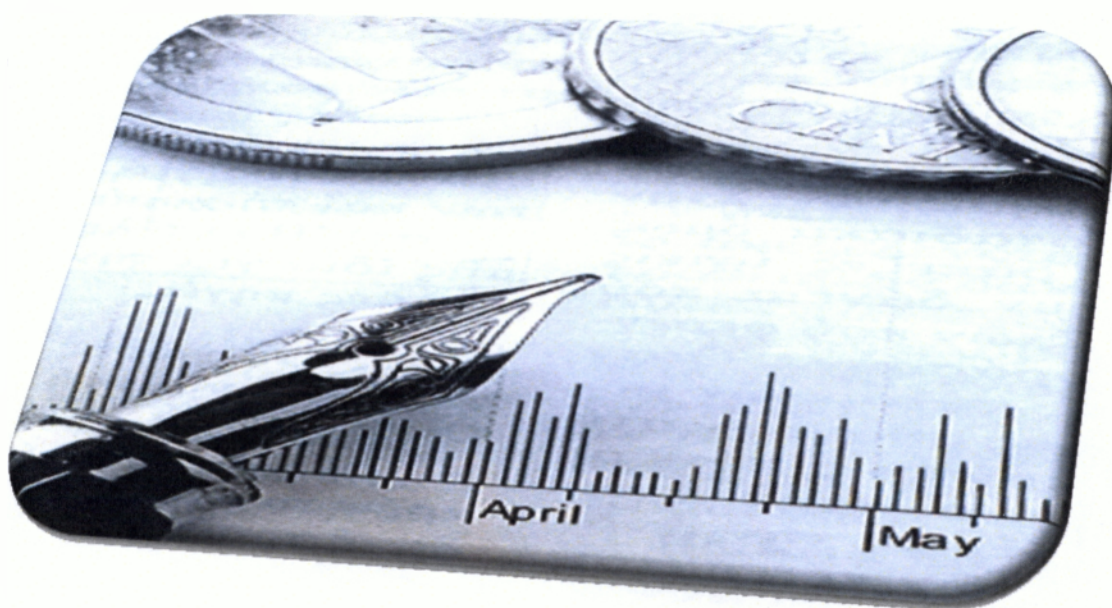

ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

Τμήμα Χρηματοοικονομικής και Ελεγκτικής

Σχολή ΣΔΟ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ : Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα από το 2008 έως και το 2011.

Επιβλέπων καθηγητής:

Αλέξανδρος Λυγγίτσος

Κεχαγιά Αγγελική , ΑΜ: 2005122

Βαμβακούση Αντωνία , ΑΜ: 2005051

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος

Εισαγωγή

Κεφάλαιο 1

Ιστορική αναδρομή της Ελληνικής οικονομίας.

1.1.1 Περίοδος οθωμανικής κυριαρχίας και ελληνικού αγώνα ανεξαρτησίας (1821 – 1832)	11
1.2 Η οικονομία επί βασιλείας Όθωνα (1832 – 1862)	12
Το οικονομικό έργο του Χαριλάου Τρικούπη (1882 - 1893)	12
1.1.3 Διεθνής οικονομικός έλεγχος (1883 - 1912)	14
1.1.4 Τα οικονομικά των Βαλκανικών Πολέμων (1912 – 1922)	15
1.1.5 Η οικονομία την περίοδο 1923 – 1940	15
1.1.6 Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και Εμφύλιος πόλεμος (1940-1949)	17
1.1.7 Τα οικονομικά της μεταπολεμικής περιόδου (1950 – 1967)	18
1.1.8 Τα οικονομικά της Διδακτορίας των Συνταγματαρχών (1967 – 1974)	19
1.1.9 Περίοδος ένταξης στην ΕΟΚ-ΕΕ και την ευρωζώνη (1974- 2001)	22

Κεφάλαιο 2

Η Ελληνική κρίση στην Ελλάδα

2.1 Η Ελληνική κρίση στην Ελλάδα (από το 2008- 2011)	25
2.2 Η Ελληνική Οικονομία σήμερα	25
2.2.1 Πότε συσσωρεύτηκε το δημόσιο χρέος;	26
2.2.2 Ο δανεισμός, οι τράπεζες και ο ρόλος τους στην πτώχευση της Ελλάδας	31
2.2.3 Ο δανεισμός και οι συνέπειές του στην ελληνική οικονομία	31
2.3 Ο ρόλος των τραπεζών στην κρίση του 1932	33
2.4 Οι πολιτικές συνέπειες της Ελληνικής πτώχευσης	36

Κεφάλαιο 3

Η Ελληνική Οικονομική Κρίση από το 2008 – 2011

3.1 Η Ελληνική Οικονομία το 2008	40
3.2 Η Ελληνική Οικονομία το 2009	42
3.2.1 Η ανάγκη για ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης και το μεσοπρόθεσμο μακροοικονομικό πλαίσιο	45

3.2.2 Η επιδείνωση του ελλείμματος το 2009	54
3.3 Δημοσιονομικές προοπτικές για το 2010	58
3.3.1 Έσοδα	58
3.3.2. Δαπάνες	61
3.4. Τρέχουσες εξελίξεις στα μεγέθη της γενικής κυβέρνησης και μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική προσαρμογή	63
3.4.1. Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης	64
3.4.2. Δημόσιο χρέος	66
3.5. Διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο	68
3.6 Η Ελληνική Οικονομία το 2011	68
3.6.1 Νέο σύστημα φορολόγησης	70
3.7 Κρατικός προϋπολογισμός 2011	72
3.8 Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού 2011	73
3.9 Τακτικός προϋπολογισμός	73
3.10 Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)	77
3.11 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς – ΕΣΠΑ 2007-2013 ως βασικό εργαλείο ανάπτυξης	79
3.11.1 Αναθεώρηση ΕΣΠΑ	82

3.11.2 Βασικές Προτεραιότητες ΕΣΠΑ	82
3.12 Χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης	82
3.13 Χρηματικές ροές με την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2011	83
3.14 Προϋπολογισμός οικονομικού έτους 2011	84
3.15 Δράσεις για το 2011	86
3.16 Βελτίωση Οικονομικών Αποτελεσμάτων ΔΕΚΟ	86
3.17 Βασικά οικονομικά μεγέθη προϋπολογισμού 2011	87

Κεφάλαιο 4

Προτάσεις μέτρα και η εξέλιξη της Οικονομικής κρίσης

4.1 Σκέψεις επί της Οικονομικής Κατάστασης και του Προσχεδίου του Προϋπολογισμού	91
4.2 Η ευθύνη των δημόσιων πολιτικών για την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση	99

4.3 Μέτρα και μεταρρυθμίσεις για μια διαφορετική αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού συστήματος	103
4.4 Η Ελλάδα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο	108
4.5 Η Ελλάδα και ο δρόμος προς το ΔΝΤ	108
4.6 Η Ελλάδα και η Ευρωζώνη	110
4.7 Αύξηση εξαγωγών στον Ευρωπαϊκό Νότο	120
4.8 Η κρίση του καπιταλιστικού συστήματος και των τραπεζών	122
4.9 Η διάσωση των τραπεζών στην Ελλάδα	123
4.10 Απέτυχε στη συνταγή του ΔΝΤ στην Ελλάδα;	123

Κεφάλαιο 5

Συμπεράσματα – Βιβλιογραφία

5.1 Συμπεράσματα	127
5.2 Βιβλιογραφία	128

Πρόλογος

Η Ελλάδα βρίσκεται σε μία κρίσιμη καμπή της σύγχρονης ιστορίας της, καθώς οι οικονομικές πολιτικές των τριών τελευταίων δεκαετιών την έχουν οδηγήσει στα πρόθυρα της χρεοκοπίας.

Η χρεοκοπία, ωστόσο, είναι δυνατόν να αποτραπεί και η Ελλάδα να επανέλθει σε τροχιά ανάπτυξης, με την προϋπόθεση ότι θα νομοθετηθούν και θα εφαρμοστούν με συνέπεια σημαντικές οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

Για την επιτυχία αυτών των μεταρρυθμίσεων, σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η κοινωνική συναίνεση. Συγκεκριμένα, χρειάζεται γενική ομοφωνία αναφορικά με τους λόγους για τους οποίους απαιτούνται μεταρρυθμίσεις καθώς και με τις συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις που πρέπει να εφαρμοστούν.

Η συναίνεση όμως απουσιάζει. Ορισμένοι αντιτίθενται στις μεταρρυθμίσεις στις οποίες έχει συμφωνήσει η Ελλάδα με τους δανειστές της, αναφέροντας ότι είναι άστοχες ή ότι σηματοδοτούν απώλεια της εθνικής κυριαρχίας. Κάποιοι άλλοι, υπεραμύνονται των μεταρρυθμίσεων, υποστηρίζοντας, ωστόσο, ότι αποτελούν το τίμημα που πρέπει να καταβληθεί για την αποφυγή της πτώχευσης, υπονοώντας έτσι ότι θα υποστήριζαν κάθε μεταρρύθμιση που θα απαιτούνταν από τους δανειστές της Ελλάδας.

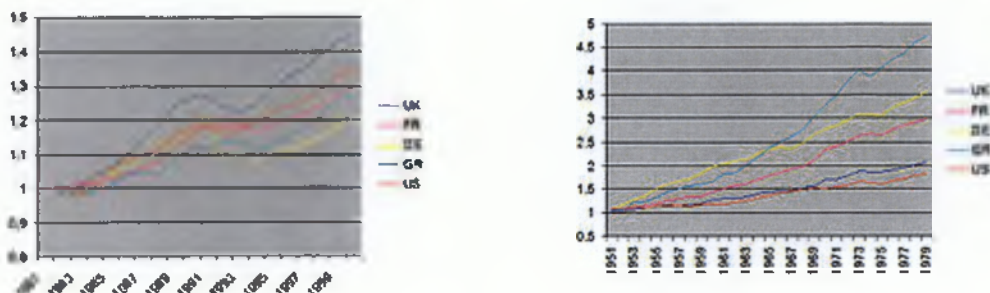
Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό του κοινού παραμένει αβέβαιο σχετικά με το αν η Ελλάδα θα καταφέρει να ξεπεράσει την κρίση, και δεν γνωρίζει με ποιόν τρόπο θα συμβάλλουν οι μεταρρυθμίσεις στην επίτευξη αυτού του σκοπού.

Με τη παρόν πτυχιακή εργασία επιδιώκουμε να δείξουμε την οικονομική κρίση στην Ελλάδα από το 2008 έως και το 2011 και τα αίτια που μας οδήγησαν στην κρίση αυτή όπως και τρόπους για την αντιμετώπιση της. Επιχειρούμε να αναλύσουμε τα ζητήματα με απλό, άμεσα κατανοητό αλλά και επιστημονικά ακριβή τρόπο.

Το μεγαλύτερο μέρος της συζήτησης που αφορά τα τρέχοντα προβλήματα της Ελλάδας επικεντρώνεται στη βραχυπρόθεσμη διαχείριση της κρίσης.

Εισαγωγή

Η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε ταχύτατα μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο και τον εμφύλιο. Η συνεχής σύγκλιση με τις αναπτυγμένες δυτικές χώρες όμως διακόπηκε κατά το 1980 για να ξαναρχίσει το 1995 περίπου. Στα παρακάτω γραφήματα, υπάρχει μια ενδεικτική σύγκριση της ανάπτυξης στην Ελλάδα συγκριτικά με άλλες χώρες, με έτη βάσης το 1950 και 1980. Όπως φαίνεται και στα γραφήματα όταν η καμπύλη μιας χώρας είναι υψηλότερη από μιας άλλης πλουσιότερης έχουμε σύγκλιση, ενώ στην αντίθετη περίπτωση έχουμε απόκλιση.

Βλέπει κανείς ότι το από το 1965 περίπου η Ελλάδα ξεπερνάει ακόμα και την Γερμανία σε ταχύτητα ανόδου. Αντίθετα μετά το 1980 η Ελλάδα μένει τελευταία, πίσω και από τις αρκετά πιο πλούσιες ΗΠΑ. Η κατάσταση βελτιώνεται λίγο το 1989 και ακόμα περισσότερο τη διετία 1995-1996. Σήμερα το ελληνικό ΑΕΠ κατά κεφαλήν σε μονάδες αγοραστικής δύναμης βρίσκεται περίπου στο 98% του μέσου όρου της ΕΕ25 με ανοδικές τάσεις.

Την 1 Ιανουαρίου 2002 η Ελλάδα, και οι άλλες έντεκα τότε χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 μετά την επιτυχή πορεία σύγκλισης των δημοσιονομικών μεγεθών και την ικανοποίηση κατά τη διάρκεια του 2000 των (τεσσάρων από τα πέντε) κριτηρίων της συνθήκης του Μάαστριχτ(πληθωρισμός, έλλειμμα γενικής κυβέρνησης,

δημόσιο χρέος, μηχανισμός, συναλλαγματικών, ισοτιμιών, μακροπρόθεσμο επιτόκιο δανεισμού). Το ακαθάριστο προϊόν συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμούς άνω του ευρωπαϊκού μέσου όρου εν μέρει λόγω των επενδύσεων σε υποδομές σχετιζόμενες με τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 2004, αλλά και λόγω της ευκολίας πρόσβασης σε πιστώσεις για καταναλωτικές δαπάνες. Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του Συμφώνου Σταθερότητας (το οποίο έχει σκοπό να διασφαλίζει ότι τα κράτη μετά την ένταξη στην ευρωζώνη και την ικανοποίηση των κριτηρίων του Μάαστριχτ, συνεχίζουν να τα τηρούν).

Από τα τέλη του 2009 και αρχές 2010, εξαιτίας συνδυασμού διεθνών (οικονομική κρίση) και τοπικών (ανεξέλεγκτες δαπάνες κατά την περίοδο μέχρι τις εκλογές του 2009) παραγόντων η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, καθώς έχει το δεύτερο μεγαλύτερο ετήσιο έλλειμμα κρατικού προϋπολογισμού και το δεύτερο μεγαλύτερο δημόσιο χρέος στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

Ιστορική αναδρομή της Ελληνικής οικονομίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

1.1. Ιστορική αναδρομή της Ελληνικής οικονομίας.

1.1.1. Περίοδος οθωμανικής κυριαρχίας και ελληνικού αγώνα ανεξαρτησίας (1821- 1832).

Κατά την Τουρκοκρατία, οι Ρωμιοί, όπως και οι άλλοι λαοί της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εξασκούσαν τα επαγγέλματα τους, λειτουργούσαν τις βιοτεχνίες τους και εμπορεύονταν, αν και σε κάποιες περιόδους υπήρξαν δημεύσεις περιουσιών και διώξεις πληθυσμών. Πριν την ελληνική επανάσταση το εμπόριο των Ελλήνων βοηθιούνταν από τη συνθήκη Κιουτσούκ-Καϊναρτζή, οι Έλληνες πλοιοκτήτες εξασκούσαν το επάγγελμά τους χρησιμοποιώντας Ρωσική σημαία στα καράβια τους. Η χρηματοδότηση της ελληνικής επανάστασης έγινε από τις Σπέτσες, τα Ψαρά και την Ύδρα, όπως αυτό είχε αναγνωριστεί από τις εθνοσυνελεύσεις, από Έλληνες του εξωτερικού που στήριξαν χρηματικά την επανάσταση και φυσικά από τους ίδιους τους επαναστατημένους Έλληνες. Κατά τη διάρκεια της επανάστασης, καταναλώθηκε πλούτος και οικονομικές δομές που υπήρχαν όπου και καταστράφηκαν εξαιτίας του πολέμου. Επιπλέον, εμφανίστηκε το φαινόμενο της πειρατείας και ληστείας. Το Ελληνικό κράτος αναγνωρίστηκε ως αυτοτελές κράτος με το όνομα «Βασίλειον της Ελλάδος» το έτος 1828 με τη Συνθήκη του Λονδίνου (περιλάμβανε τις Κυκλάδες, την Πελοπόννησο, και μέρος της Στερεάς Ελλάδας) αλλά είχε αρχίσει να δέχεται εξωτερικά δάνεια από το έτος 1824-1826. Δύο δάνεια χορήγησαν οι Αγγλικές τράπεζες σε χρυσές λίρες, υπό την παρότρυνση του υπουργού οικονομικών της Αγγλίας λόρδου Κάνιγκ. Το έτος 1826 η κυβέρνηση θα κηρύξει την πρώτη πτώχευση - χρεοκοπία. Τον Απρίλιο του 1826, αναλαμβάνοντας η κυβέρνηση Α. Ζαΐμη, στο ταμείο υπήρχαν 16 γρόσια, ούτε μία λίρα.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας εστίασε στην ίδρυση θεσμών νομικών, διοικητικών, οικονομικών και άλλων. Ίδρυσε Νομισματοκοπείο στην Αίγινα και καθιέρωσε τον φοίνικα ως εθνικό νόμισμα, αντικαθιστώντας το Τουρκικό γρόσι. Μετά την επανάσταση και τις λοιπές προσαρτήσεις η μισή γη άνηκε στο ελληνικό κράτος και

δεν καλλιεργούταν. Στο πρόβλημα της διανομής της εθνικής γης ο Καποδίστριας δεν κατάφερε να βρει λύση παραμένοντας έτσι εκατομμύρια στρέμματα δεσμευμένα.

Σημαντική ήταν και η συμβολή του στο εμπόριο, με την παραχώρηση δανείων στους νησιώτες για την αγορά πλοίων και κατασκευάζοντας ναυπηγεία στον Πόρο και το Ναύπλιο. Ίδρυσε και το εμποροδικείο της Ερμούπολης, όπως διέταξε και τη συγγραφή κωδίκων δικονομίας και δημοσιονομίας. Επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την γεωργία, βασική πηγή πλούτου της Ελλάδας. Ίδρυσε την Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας και έγινε η πρώτη απόπειρα για την καλλιέργεια πατάτας. Προσπαθώντας να ενισχύσει την ελληνική οικονομία ίδρυσε την Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα το 1828, η οποία διαλύθηκε το 1834 από την Αντιβασιλεία.

1.1.2 Η οικονομία επί βασιλείας Όθωνα (1832 – 1862).

Η οικονομία της Ελλάδας εκείνη την περίοδο ήταν αγροτική, το μεγαλύτερο μέρος της αφορούσε τη γεωργία και την κτηνοτροφία, ενώ υπήρχε και αξιόλογη ανάπτυξη του εμπορίου, εξαιτίας του διεσπαρμένου ελληνισμού. Ο δευτερογενής τομέας της οικονομίας είχε πολύ αργή ανάπτυξη. Οι λόγοι αυτής της κατάστασης ήταν κυρίως οι άσχημες διεθνείς σχέσεις με τις δυνάμεις της Ευρώπης και των γειτονικών χωρών, η αναξιοπιστία της διεθνώς, η πολιτική αστάθεια και η ανασφάλεια στην ύπαιθρο.

Η σημαντικότερη μερίδα των πολιτικών σχημάτων υποστήριζαν ότι η οικονομική ανάπτυξη ήταν αδύνατη αν πρώτα δεν απελευθερώνονταν και άλλες περιοχές (αλυτρωτισμός), αν και αυτή η αλυτρωτική πολιτική κόστιζε πολύ. Η άλλη πολιτική μερίδα υποστήριζε ότι πρώτα πρέπει να γίνει *εκσυγχρονισμός*.

Η πρώτη νομισματική μεταρρύθμιση γίνεται λίγο μετά τον διορισμό του Όθωνα ως βασιλιά της Ελλάδας και την άφιξη του στο Ναύπλιο στις 25 Ιανουαρίου 1833. Με Βασιλικό διάταγμα της 8ης Φεβρουαρίου 1833 «περί ρυθμίσεως του νομισματικού συστήματος», αντικαθίσταται ο Φοίνικας με τη δραχμή. Η νέα νομισματική μονάδα του σύγχρονου Ελληνικού κράτους υποδιαιρείται σε 100 λεπτά

Η αντιβασιλεία του Όθωνα δημιούργησε τρία μονοπώλια, ένα από τα οποία ήταν το αλάτι, ως κύρια πηγή εσόδων.

Κατά την περίοδο του Βασιλέως Όθωνος, το δάνειο των 60.000.000 γαλλικών φράγκων του Όθωνα εγγυήθηκαν οι τρεις Μεγάλες Δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία, 12 ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2011

Ρωσία) κάθε μία το ένα τρίτο. Η τρίτη δόση των 20.000.000 γαλλικών φράγκων ουδέποτε καταβλήθηκε στην Ελλάδα. Κατακρατήθηκε από τη δανειοδότρια τράπεζα για την εξυπηρέτηση του δανείου. Από τις υπόλοιπες δύο δόσεις, 40 εκ. γαλλικά φράγκα, το 56,8% κατακρατήθηκε στο εξωτερικό, το υπόλοιπο -κατά τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη - σπαταλήθηκε από την αντιβασιλεία και σε έξοδα του Βαυαρικού στρατού .

Το έτος 1835, στο δημόσιο ταμείο υπήρχαν 1.800.000 δραχμές και απ' αυτά τα χρήματα έπρεπε να καλυφθούν τα ελλείμματα 1833-1835 και η εξυπηρέτηση του δανείου, που ήταν 2.700.000 δραχμές. Τελικά η καθαρή πρόσσοδος, από το δάνειο, για την Ελλάδα ήταν 14,2%. Στο τέλος του 1859 η Ελλάδα έναντι του δανείου χρωστούσε υπερτριπλάσια των όσων λογιστικά είχε επωφεληθεί από το δάνειο.

Η Ρωσία απαίτησε, για πολιτικούς λόγους, άμεση καταβολή των τοκοχρεολυσίων των πρώτων 2 δόσεων του 1833 και την επιστροφή των προκαταβολών της 3ης δόσης. Με αυτά συμφώνησαν και οι υπόλοιπες δυνάμεις (Αγγλία, Γαλλία). Ο Όθωνας αναγκάστηκε να καταφύγει σε αντιλαϊκά μέτρα, σταμάτησε την εκτέλεση έργων, ανέστειλε την καταβολή μισθών και απέλυσε πολλούς.

Το οικονομικό έργο του Χαριλάου Τρικούπη (1882 - 1893).

Ο Χαρίλαος Τρικούπης κυβέρνησε αυτά τα χρόνια κατά διαστήματα, ενώ μεσολάβησαν ο Θεόδωρος Δηλιγιάννης και οι Ζηνόβιος Βάλβης και ο Σωτήριος Σωτηρόπουλος. Οι τρεις τελευταίοι δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν στα δάνεια που σύναπτε ο Τρικούπης. Το 1881 προσαρτήθηκε στην Ελλάδα η Θεσσαλία. Ο Τρικούπης μείωσε τον αριθμό των βουλευτών σε 150 συνενώνοντας παλιές επαρχίες, μειώνοντας το κόστος της διοίκησης. Θέσπισε αυστηρά κριτήρια επιλογής τους, για να υπάρχει ανεξαρτησία της κρατικής γραφειοκρατίας από τις κυβερνητικές αλλαγές.

Για τη χρηματοδότηση των έργων πήρε δύο μεγάλα δάνεια και επέβαλε φορολογία στον καπνό και το κρασί. Ο φόρος της δεκάτης στα δημητριακά προϊόντα και αντικαταστάθηκε με τον φόρο επί των αροτριώντων κτηνών. Επέβαλε και φόρο επί των οικοδομών παίρνοντας τρίτο δάνειο για τη χρηματοδότηση τριών θωρηκτών.

Στα έργα τα οποία έκανε εντάσσονται η ίδρυση τεχνικών σχολών, η κατασκευή σιδηροδρομικού και οδικού δικτύου, η αποξήρανση της λίμνης Κωπαΐδας, η διάνοιξη της διώρυγας της Κορίνθου. Όλα αυτά είχαν ως στόχο την εκβιομηχάνιση της χώρας.

Το 1893 ο Χαρίλαος Τρικούπης, εξαιτίας της άσχημης οικονομικής κατάστασης, κήρυξε την τρίτη πτώχευση λέγοντας τη φράση δυστυχώς επτωχεύσαμεν. Η τρίτη πτώχευση της Ελλάδας σήμανε κλονισμό της δραχμής και ολοκληρωτικό μαρασμό της ελληνικής οικονομίας. Η κρίση αντιμετωπίστηκε με την υποτίμηση της δραχμής στη μισή αξία. Ο Τρικούπης έχασε στις εκλογές του Απρίλιο του 1895, αποσύρθηκε από την πολιτική και πέθανε ένα χρόνο αργότερα (το 1896) στη Ριβιέρα της Γαλλίας. Η πτώχευση οφείλεται σύμφωνα με μερικές απόψεις στην απροθυμία δανειοδότησης

1.1.3 Διεθνής οικονομικός έλεγχος (1883 - 1912).

Μετά το θάνατο του Χαριλάου Τρικούπη ακολούθησε ο καταστροφικός Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897, τον οποίον κήρυξε ο Δηλιγιάννης. Η κατάσταση για την Ελλάδα γινόταν όλο και πιο συγκεχυμένη, εξαιτίας των αντικρουόμενων συμφερόντων των μεγάλων δυνάμεων και των πιέσεων που ασκούσαν οι *ομολογιούχοι*. Η Ελλάδα βγήκε από τον πόλεμο νικημένη και ταπεινωμένη, καθώς της επιβλήθηκε πολεμική αποζημίωση και Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος. Μάλιστα, για να εξασφαλισθούν οι δανειστές ότι θα εισπράξουν πίσω τα χρήματά τους, επέβαλαν μεταξύ των όρων την *κατ ευθείαν είσπραξη των κερδών από τρία βασικά προϊόντα το πετρέλαιο, τα σπύρτα και τα τραπουλόχαρτα*, τα οποία όπως διακινούσε μόνον το Ελληνικό Μονοπώλιο. Η Ελλάδα μέχρι τότε (1824-1897) πήρε 10 εξωτερικά δάνεια, συνολικά 770 εκατομμυρίων γαλλικών φράγκων. Κατά μέσο όρο η τιμή έκδοσης κυμάνθηκε στο 72,54%, δηλαδή χρεώθηκε 770.000.000 γαλλικά φράγκα αλλά παρέλαβε τα 464.100.000. Τα υπόλοιπα ήταν τιμή έκδοσης και διάφορα άλλα έξοδα-κρατήσεις.

1.1.4 Τα οικονομικά των Βαλκανικών Πολέμων (1912 – 1922).

Την περίοδο 1902-1914 συνολογήθηκαν τέσσερα εξωτερικά δάνεια, συνολικά 521.000.000 γαλλικά φράγκα. Τα δύο πρώτα (76.000.000 γαλλικά φράγκα) μέχρι το έτος 1910 και το τέταρτο, 335.000.000 γαλλικά φράγκα το έτος 1914. Η δανειακή πρόσδοδος χρησιμοποιήθηκε υπέρ της εξυπηρέτησης των ήδη υπαρχόντων εξωτερικών δανείων, υπέρ της διεξαγωγής των Βαλκανικών πολέμων και στην ενσωμάτωση των νέων περιοχών που προέκυψαν μετά τους Βαλκανικούς. Δηλαδή, τα νέα δάνεια ξεπλήρωναν τα παλαιά.

Το έτος 1912-1913 έγινε ο Α και Β Βαλκανικός Πόλεμος με τη στήριξη της Αντάντ και η Ελλάδα ενσωμάτωσε την Ήπειρο, τη Μακεδονία και τη Θράκη, επί πρωθυπουργίας Ελευθερίου Βενιζέλου. Η Ελλάδα είχε λάβει μεγάλη στρατιωτική βοήθεια από την Αντάντ. Παράλληλα με τη στρατιωτική βοήθεια όμως, η Ελλάδα έλαβε και οικονομική βοήθεια σε δάνεια, που αύξησαν το χρέος της. Η εκστρατεία του 1919-1922 στην Τουρκία που τέλειωσε με τη Μικρασιατική Καταστροφή είχε πάλι τις οικονομικές της επιπτώσεις.

1.1.5 Η οικονομία την περίοδο 1923 – 1940.

Από το 1924 μέχρι το 1928 ο κοινοβουλευτισμός θα βρεθεί σε οξύτατη κρίση. Ωστόσο, εμπεδώθηκε η κοινοβουλευτική δημοκρατία, ενώ σταδιακά αναπτύχθηκε πολιτική ομαλότητα με το σχηματισμό συγκυβερνήσεων. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος θα επιστρέψει και θα κερδίσει τις εκλογές του 1928 με το Κόμμα των Φιλελευθέρων που πήρε τις 228 από 250 έδρες της Βουλής. Η εποχή του Μεσοπολέμου μέχρι τη διεθνή οικονομική κρίση (1922-1932) ήταν μια περίοδος σταδιακής ανόρθωσης της ελληνικής οικονομίας με ίδρυση βιοτεχνιών και βιομηχανιών αλλά και μεγάλων δημόσιων έργων όπως το φράγμα της λίμνης Μαραθώνα. Η δραχμή σταθεροποιήθηκε ενώ η αξία της είχε πέσει στο ένα δέκατο πέμπτο της προπολεμικής αξίας. Αναπτύχθηκε η εμπορική κίνηση, ενώ βελτιωνόταν και η βιομηχανία.

Με τη Μικρασιατική καταστροφή του 1922 ο πληθυσμός της Ελλάδας αυξάνεται με πολλούς πρόσφυγες, ενώ λήφθηκαν μέτρα για την αποκατάστασή τους με τη βοήθεια και της Κοινωνίας των Εθνών. Η φορολογική επιβάρυνση παραμένει δυσβάστακτη.

Σε σχέση με την προπολεμική έχει αυξηθεί κατά 37 φορές. Από το 1924 μέχρι το 1930 εισέρρευσαν στην Ελλάδα 1.160.000 χρυσά φράγκα, εκ των οποίων το 78% ήταν δάνεια. Την περίοδο 1924-1931 συνολογήθηκαν εννιά εξωτερικά δάνεια, συνολικά 992.000.000 χρυσά φράγκα ή 14.900.000.000 δραχμές. Τα δάνεια αυτά προήλθαν από την Μεγάλη Βρετανία κατά 48%, τις ΗΠΑ κατά 31% και τα υπόλοιπα σε μικρότερα ποσοστά από το Βέλγιο, τη Σουηδία, τη Γαλλία, την Ολλανδία, την Ελβετία, την Αίγυπτο και την Ιταλία. Τα δάνεια χρησιμοποιήθηκαν για την αποκατάσταση των προσφύγων, την εξυπηρέτηση του εξωτερικού δανεισμού, τη σταθεροποίηση της δραχμής και παραγωγικά. Την ίδια περίοδο η εξυπηρέτηση του εξωτερικού δανεισμού απορροφούσε το 29% των τακτικών εσόδων. Συνολικά την περίοδο 1824-1932 η Ελλάδα είχε δανεισθεί από το εξωτερικό 2.200.000.000 χρυσά φράγκα. Μέχρι το 1932 είχαμε αποσβέσει 2.380.000.000 χρυσά φράγκα δηλαδή 183 δις περισσότερα απ' όσα είχαμε δανεισθεί και πάλι χρωστούσε 2 δις χρυσά φράγκα. Η παγκόσμια οικονομική κρίση του 1929 χτύπησε και την Ελλάδα. Η φορολογία αυξήθηκε και λήφθηκαν έκτακτα οικονομικά μέτρα.. Παρόλα' αυτά το 1932 κηρύχθηκε η τέταρτη πτώχευση. Η εξάρτηση της Ελλάδας από ξένα κεφάλαια την έκανε ευάλωτη σε διεθνείς οικονομικές και πολιτικές συγκυρίες. Σημαντικό ρόλο στην εποχή έπαιξε η διεθνής οικονομική κρίση του 1929-1932, με άμεσες συνέπειες την κατάρρευση τραπεζών και την αύξηση της ανεργίας. Εκείνη την περίοδο το 60-70% των εξαγωγών αποτελούσαν η σταφίδα και ο καπνός.

Ειδικότερα, η εξαγωγή καπνού ήταν η σημαντικότερη πηγή εσόδων στις εξαγωγές και τη φορολογία, ενώ η καλλιέργειά του γίνεται στη βόρεια Ελλάδα. Οι εξαγωγές μειώθηκαν σταθερά από το 1929 μέχρι το 1933. Τα έσοδα από τις εξαγωγές καπνού το 1932 ήταν τα μισά από τα έσοδα το 1929. Λόγω της οικονομικής κρίσης το εμπόριο κάμφθηκε, ενώ η υποτίμηση του νομίσματος και η χαμηλή αγοραστική δύναμη παρέσυρε τη βιομηχανία και τη ναυτιλία.

Έγιναν στρατιωτικά κινήματα φιλοβενιζελικά και μη, ενώ επανήλθε η βασιλεία, επικράτησε το καθεστώς της 4ης Αυγούστου 1936, δηλαδή η δικτατορία του Ιωάννη Μεταξά, μέχρι την κατάκτηση από τη Ναζιστική Γερμανία.

Εκείνη την περίοδο υπήρχε σοβαρή αναντιστοιχία στους οικονομικούς δείκτες και τους μισθούς των εργαζομένων προκαλώντας κοινωνικές αναταραχές. Τότε

λήφθηκαν σοβαρά μέτρα κοινωνικής ασφάλισης, όπως η ίδρυση του ΙΚΑ το 1937, με σκοπό να μειωθεί η κοινωνική αντίδραση.

1.1.6 Ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος και Εμφύλιος πόλεμος (1940- 1949).

Κατά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η Ελλάδα κατακτήθηκε από τη Γερμανία· ένα από τα επακόλουθα της κατοχής ήταν η καταστροφή των παραγωγικών δομών και ο λιμός. Οι πόροι της Ελλάδας δέχονταν υπερεκμετάλλευση, ενώ μερικά δάση εξαφανίστηκαν από την υπερυλοτομία.

Σημαντικά εγγειοβελτιωτικά έργα, όπως γέφυρες, καταστράφηκαν είτε από τους Γερμανούς ή από αντιστασιακές ενέργειες. Πριν την Γερμανική εισβολή, ο Ελληνικός Χρυσός της Τράπεζας της Ελλάδος είχε *φυγαδευτεί με μουλάρια και καράβια νύχτα για το Κάιρο*. Κατά την κατοχή η υποτίμηση της δραχμής ήταν καθημερινή και αισθητή ακόμα και στις πιο μικρές συναλλαγές. Οι έμποροι προσπαθούσαν να εξαργυρώσουν το χρήμα σε είδος πριν τη δύση του ήλιου, για να προλάβουν την υποτίμηση. Επιπλέον, οι Γερμανοί εφάρμοσαν στην Ελλάδα ένα σύστημα απόσπασης του κυκλοφορούντος πλούτου από την αγορά, το οποίο στηριζόταν στην εξαπάτηση. Στην Αθήνα ένας καφές κόστιζε 1.000.000 δραχμές. Μετά το τέλος της κατοχής μια λίρα Αγγλίας ισοδυναμούσε με 7.000.000.000 περίπου δραχμές. Με την λήξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου (1944), πρώτο μέλημα της χώρας η ανασυγκρότηση της από την κατοχική καταστροφή που είχε φθάσει 33 φορές το εθνικό εισόδημα του 1946.

Το δεύτερο πρόβλημα ήταν ο Εμφύλιος Πόλεμος και το τρίτο οι υπέρογκες στρατιωτικές δαπάνες, οι μεγαλύτερες στη Δυτική Ευρώπη και που έφθαναν στο 27,5% των συνολικών εξόδων. Το τεταμένο πολιτικό και κοινωνικό κλίμα δημιούργησε δύσκολες οικονομικές συνθήκες, λόγω έλλειψης εσωτερικής ασφάλειας και της ένοπλης σύρραξης.

Η Ελλάδα εντάχθηκε στο σχέδιο Μάρσαλ, αλλά εξαιτίας του εμφυλίου τα κονδύλια δε μπορούσαν να αποφέρουν οικονομική ανάπτυξη, ενώ ένα μέρος από αυτά χρησιμοποιήθηκε για τις ένοπλες συρράξεις. Εκτός αυτού στην Ελλάδα δόθηκε μόνον ένα μικρό μέρος από την οικονομική υποστήριξη που προέβλεπε αρχικά το σχέδιο.

Πρέπει να σημειωθεί ότι ο εμφύλιος πόλεμος σημάδεψε τη μετέπειτα πορεία της Ελλάδας και στην οικονομία. Οι αντίπαλες πλευρές υποστήριζαν δύο αντίθετα από

οικονομική άποψη παγκόσμια οικονομικά συστήματα τον καπιταλισμό και τον κομμουνισμό. Επιπλέον, η κοινωνική διάλυση που προκάλεσε ο εμφύλιος επηρέασε την Ελλάδα γενικά, άρα και οικονομικά, αρκετές δεκαετίες μετά τη λήξη του. Επίσημα, σταμάτησαν οι εμπόλεμες συρράξεις στην Ελλάδα με τη Συμφωνία της Βάρκιζας το έτος 1944.

1.1.7 Τα οικονομικά της μεταπολεμικής περιόδου (1950 – 1967).

Στη μεταπολεμική περίοδο ήταν απαραίτητο να υπάρξει αποκατάσταση των υλικών ζημιών, ύστερα από την οικονομική ανάπτυξη που θα είχαν ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Τα προβλήματα από το 1944 μέχρι το 1953 θα τα αντιμετωπίσουν συνολικά 18 κυβερνήσεις που θα προχωρήσουν σε οκτώ υποτιμήσεις της δραχμής. Ο Σπύρος Μαρκεζίνης ως υπουργός συντονισμού αποφάσισε την υποτίμηση της δραχμής κατά 100%, τα οικονομικά μέτρα που πήρε οδήγησαν στην οικονομική ανάπτυξη.¹ Μέχρι το 1955 η Ελλάδα είχε συνάψει μόνο τρία εξωτερικά δάνεια, συνολικά 145 εκ. δολάρια. Το 1952 εγκρίθηκε νέο σύνταγμα, αλλά διατηρήθηκαν κάποιοι κώδικες της περιόδου του εμφύλιου πολέμου, εμποδίζοντας σε ένα μέρος του πληθυσμού να συμμετάσχει σε κάποιες οικονομικές δραστηριότητες. Για παράδειγμα η Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά συχνά κατήγγειλε διακρίσεις εναντίον της. Το δημόσιο χρέος συντίθεται από το προπολεμικό και το μεταπολεμικό. Το προπολεμικό, μέχρι το 1962 ήταν υπερτριπλάσιο του μεταπολεμικού. Στο προπολεμικό δημόσιο χρέος το 90% καταλάμβανε ο προπολεμικός εξωτερικός δανεισμός. Την περίοδο 1962-1967 οι ελληνικές κυβερνήσεις θα διακανονίσουν το 97% του προπολεμικού εξωτερικού δημόσιου χρέους, το οποίο μαζί με τους τόκους ανερχόταν στα 6,41 δισεκατομμύρια δραχμές.

Ο Κωνσταντίνος Γ. Καραμανλής κυβέρνησε από το 1955 μέχρι το 1963. Η οικονομική ανάπτυξη ήταν ραγδαία, επετεύχθη το λεγόμενο *Θαύμα της οκταετίας Καραμανλή*, χάρις τα *τέσσερα πόδια* και την ανεξέλεγκτη *αντιπαροχή*. Το 1955-1963 η Ελλάδα ήταν η δεύτερη ταχύτερα αναπτυσσόμενη χώρα στην Ευρώπη με επόμενη τη Δυτική Γερμανία. Έγιναν μεγάλα έργα στη γεωργία, τον τουρισμό και τη βιομηχανία, ενώ βελτιώθηκε το οδικό δίκτυο.¹ Το 1961 υπογράφηκε συμφωνία μελλοντικής σύνδεσης με την ΕΟΚ. Μετά το 1955 η ελληνική κυβέρνηση σύναψε 28 εξωτερικά δάνεια, συνολικά 406,4 εκ. δολάρια. Ο μετακατοχικός δανεισμός προήλθε κατά

58,4% από τις ΗΠΑ, κατά 19% από τη Δυτική Γερμανία και κατά 14,36% από την Αγγλία. Τα υπόλοιπα από διεθνείς οργανισμούς. Για την εξυπηρέτηση του μετακατοχικού εξωτερικού δανεισμού η Ελλάδα κατέβαλε το 128% της δανειακής προσόδου που λογιστικά είχε πάρει. Σταδιακά, και ίσως χάρη στο Σχέδιο Μάρσαλ η Ελλάδα] κατάφερε να ορθοποδήσει οικονομικά τις επόμενες δύο δεκαετίες και να δώσει ένα ανθρώπινο πρόσωπο διαβίωσης, τουλάχιστον σε ένα σημαντικό τμήμα του λαού. Το ίδιο διάστημα, πάντως, εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστευσαν στην Γερμανία, το Βέλγιο, την Αυστραλία και τις ΗΠΑ.

Τα βασικά υποστηρίγματα της Ελληνικής οικονομίας της μεταπολεμικής Ελλάδας ήταν τα λεγόμενα «τέσσερα πόδια»:

1. Το **ναυτιλιακό συνάλλαγμα**. Η ελληνική ναυτιλία ήταν πρώτη στον κόσμο. Οι Έλληνες ναυτικοί ξενιτεύονταν και έστελναν συνεχώς επιταγές στις οικογένειές τους.
2. Το **μεταναστευτικό συνάλλαγμα**. Εκατομμύρια Έλληνες ξενιτεύτηκαν στη Γερμανία, τις ΗΠΑ, την Αυστραλία, το Βέλγιο, και άλλες χώρες, στέλνοντας τις οικονομίες τους σε ισχυρά Μάρκα ή κάποτε επέστρεφαν και έκαναν κάποια επένδυση, συνήθως ένα σπίτι.
3. Το σταδιακά αυξανόμενο **τουριστικό συνάλλαγμα**. Η Ελλάδα, μια χώρα που την επισκέπτονταν παλιά κάποιο ρομαντικοί περιηγητές μόνο, άρχισε να αποκτά τουριστική υποδομή και οργανωμένες τουριστικές υπηρεσίες.
4. Οι τουριστικές εγκαταστάσεις αρχικά ήταν κρατικές επιχειρήσεις οι οποίες σταδιακά έχουν αποκρατικοποιηθεί μέχρι σήμερα.
5. Οι **εξαγωγές αγροτικών προϊόντων** όπως λάδι, ελιές, σταφίδα, φρούτα, και άλλα προϊόντα.

1.1.8 Τα οικονομικά της Διδακτορίας των Συνταγματαρχών (1967 – 1974).

Ο οικονομικός εγκέφαλος της δικτατορίας ήταν ο Νικόλαος Μακαρέζος, ο οποίος υποστηρίζει την οικονομική πολιτική της δικτατορίας. Η στρατιωτική δικτατορία των συνταγματαρχών ακολούθησε μια εθνικιστική, αντικομμουνιστική αλλά και δημαγωγική πολιτική με αθρόες κατασκευές τεχνικών έργων σε όλη την Ελλάδα. Τα

αποτελέσματα ήταν η έντονη αστυφιλία και το σταδιακό ερήμωμα της υπαίθρου, η μεγάλη ζήτηση εργατικών χεριών στις πόλεις με παράλληλη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου. Όπως στη μεταπολεμική περίοδο, έτσι και στην περίπτωση της δικτατορίας είχαμε τις γνωστές επιπλοκές με κατασπαταλήσεις κοινωνικών πόρων.

Είναι γνωστή η λέξη *θαλασσοδάνεια* που σημαίνει ότι αρκετοί δανειοδοτήθηκαν πλουσιοπάροχα με σκοπό την οικονομική ανάπτυξη, αλλά αντί αυτής χρησιμοποιούσαν τα δάνεια για προσωπικό όφελος και ικανοποίηση. Πέραν αυτού η στρατιωτική δικτατορία, με σκοπό να αποκτήσει λαϊκό έρεισμα, πέραν των ανεξέλεγκτων δανείων που χορηγούσε, τα οποία δεν εισέπραττε, προχώρησε στην κατασκευή πάρα πολλών δημόσιων έργων και απόσβεση των αγροτικών και βιομηχανικών χρεών καταναλώνοντας αρκετά ποσά από το αποθεματικό της Κεντρικής Τράπεζας της Ελλάδας. Η περίοδος της δικτατορίας συμπίπτει με την στροφή της ελληνικής οικονομίας από τη γεωργική παραγωγή στη βιομηχανική. Παράλληλα, επί δικτατορίας, υπήρξε εισροή ξένων κεφαλαίων και επενδύσεων, ιδίως αμερικανικών, επειδή οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής ήταν η μόνη χώρα με αξιόλογα επενδύσιμα κεφάλαια που αναγνώριζε ως νόμιμο το καθεστώς της Ελλάδας. Το 1970 σημειώθηκε ένα αξιοσημείωτο οικονομικό «στρίμωγμα» το οποίο οφειλόταν από τη μία πλευρά στη σταδιακή πτώση του οικοδομικού οργασμού, αλλά κυρίως στο τέλος της μετανάστευσης που υπήρξε έντονη κατά τη δεκαετία του 1960. Η μετανάστευση ήταν μία λύση όχι μόνο για τους μετανάστες, αλλά και για τους απομένοντες στην πατρίδα, με συνέπεια το εθνικό εισόδημα να πρέπει πλέον να μοιράζεται ολόένα και σε περισσότερους.

Ένα άλλο σημαντικό ιστορικό γεγονός της περιόδου αυτής είναι η πετρελαϊκή κρίση του 1973 λόγω του Αραβοϊσραηλινού πολέμου, που είχε σαν αποτέλεσμα τον υπερδιπλασιασμό της τιμής των καυσίμων με επακόλουθο τη ραγδαία αύξηση όλων των τιμών προϊόντων και υπηρεσιών.

Στο μεταξύ η αστυφιλία είχε κορυφωθεί, ο πληθυσμός της Αθήνας ήταν 1.500.000 κατοίκους. Υπολογίζεται ότι το 50% της συνολικής μετανάστευσης Ελλήνων στην Αθήνα έγινε μεταξύ των ετών 1950-1967 και το υπόλοιπο 50% επί της επταετούς δικτατορίας 1967-1974.

Ένα άλλο σημαντικό ιστορικό γεγονός της περιόδου αυτής είναι η πετρελαϊκή κρίση του 1973 λόγω του Αραβοϊσραηλινού πολέμου, που είχε σαν αποτέλεσμα τον

υπερδιπλασιασμό της τιμής των καυσίμων με επακόλουθο την ραγδαία αύξηση όλων των τιμών προϊόντων και υπηρεσιών. Στο μεταξύ η αστυφιλία είχε αυξηθεί σημαντικά, ο πληθυσμός της Αθήνας ήταν 1.500.000 κατοίκους. Υπολογίζεται ότι το 50% της συνολικής μετανάστευσης Ελλήνων στην Αθήνα έγινε μεταξύ των ετών 1950-1967 και το υπόλοιπο 50% επί της επταετούς δικτατορίας 1967-1974. Σημαντικές δηλώσεις – διαπιστώσεις για τα οικονομικά της περιόδου της Δικτατορίας των Συνταγματαρχών είναι οι εξής:

- *"Η αντιμετώπιση της φτώχειας εξαντλήθηκε στην διαγραφή των αγροτικών χρεών"* (Ιωάννης Πεσμαζόγλου)
- *"Η οικονομική πολιτική της δικτατορίας ήταν στην ουσία πολιτική οικονομικής μεγεθύνσεως και όχι οικονομικής αναπτύξεως"* (Ξενοφών Ζολώτας)
- *"Ο εξωτερικός δανεισμός στην περίοδο της δικτατορίας των Απριλιανών, ξεπέρασε τρεις φορές τα δάνεια που είχε λάβει το Ελληνικό κράτος από το έτος 1830. Τότε δημιουργήθηκε ο εφιάλτης του υψηλού εξωτερικού χρέους. Ο πληθωρισμός έτρεχε με 30%"* (Τάκης Κατσιμάρδος)
- *"Η οικονομική κατάσταση έβαινε σταθερώς επιδεινούμενη... Η προσπάθεια αστυνομικής καθηλώσεως των τιμών, οδήγησε εις πλήρη εξάρθρωσιν της αγοράς"* (Σπύρος Μαρκεζίνης, υποψήφιος πρωθυπουργός της δικτατορίας)
- *"Η περίοδος της Δικτατορίας ήταν περίοδος υπέρογκου εσωτερικού δανεισμού, ο οποίος και τετραπλασιάσθηκε. Αντίθετα ο εξωτερικός δανεισμός σημειώνει μικρή αύξηση. Συνολικά ελήφθησαν 19 εξωτερικά δάνεια, μόλις στο 6,4% του νέου Δημόσιου Χρέους εξ αυτών το 92,2% ήταν σε δολάρια, ενώ η αγγλική λίρα απουσίαζε. Την περίοδο αυτή εμφανίζονται τα δάνεια σε συνάλλαγμα.*

Πρόκειται για δάνεια εργοληπτικών εταιρειών, τα οποία έπαιρναν από το εξωτερικό, υπό την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου. Στη συνέχεια τα παραχωρούσαν στο Ελληνικό Δημόσιο προς εκτέλεση δημοσίων έργων, με ανάδοχους τις εν λόγω εταιρείες. Συνολικά συνολογήθηκαν 59 τέτοια δάνεια. Προφανώς το Ελληνικό Δημόσιο δεν είναι ο δανειολήπτης, έτσι δεν θεωρείται εξωτερικός δανεισμός. Στο νέο δημόσιο χρέος ο δανεισμός σε συνάλλαγμα αντιπροσώπευε το 23,6%" (Ηλιαδάκης Αναστάσιος)

Αριθμητικά, το δημόσιο χρέος το έτος 1974 (πτώση της Δικτατορίας) ανερχόταν σε ποσό που αντιστοιχεί στο 25% του ΑΕΠ (www.Capital.gr).

1.1.9 Περίοδος ένταξης στην ΕΟΚ-ΕΕ και την ευρωζώνη (1974- 2001).

Η επιδείνωση του δημόσιου χρέους προέρχεται από την αύξηση του εσωτερικού δανεισμού. Σύμφωνα με πίνακα - γραφική παράσταση του Capital.gr του Ελληνικού Δημόσιου χρέους, το έτος 1981 αυτό ανερχόταν σε ποσό που αντιστοιχεί με 27% του ΑΕΠ

Το 1979 η Ελλάδα υπογράφει συνθήκη προσχώρησης στην ΕΟΚ. Η ένωση ολοκληρώνεται την 1η Ιανουαρίου του 1981.

Σημαντική απόφαση είναι η εξίσωση των δύο φίλων στο επίπεδο των μισθών και της αναγνώρισης της δουλειάς τους.

Το διάστημα 1982-89, κατά μέσο όρο, η συνολική εξυπηρέτηση του Δ.Χ. κάλυψε το 33,61% των τακτικών εσόδων της ίδιας περιόδου. Μεταξύ το 1975-87 συνομολογήθηκαν 18,4 δισεκατομμύρια δολάρια. εξωτερικών δανείων, εκ των οποίων το 81% διατέθει για την εξυπηρέτηση των δανείων. Η προσφυγή στον εξωτερικό δανεισμό έγινε για έργα συγκοινωνιακής, αγροτικής και αστικής υποδομής. Ένα, το 1982, για την αποκατάσταση των ζημιών από τους σεισμούς στην Καλαμάτα το 1981 και ένα για την υποστήριξη του ισοζυγίου πληρωμών.

Η κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου ανέλαβε την Ελλάδα το 1981 με Δημόσιο Χρέος που αντιστοιχούσε στο 27% του ΑΕΠ, και την παρέδωσε στην Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη 1990 το έτος 1990 με Δημόσιο Χρέος 80% του ΑΕΠ

Όσο για το δημόσιο χρέος, η Κυβέρνηση Κωνσταντίνου Μητσοτάκη παρέλαβε δημόσιο χρέος που αντιστοιχεί στο 80% του ΑΕΠ, και παρέδωσε δημόσιο χρέος στο 110% του ΑΕΠ.

Από το 1993 διογκώνεται ο δημόσιος τομέας της οικονομίας, για παράδειγμα επανακρατικοποιούνται οι Αστικών Συγκοινωνιών ΕΑΣ Αθηνών, γίνονται μαζικοί

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 2008-2011

διορισμοί στο δημόσιο και διοχετεύονται χρήματα από την ΕΕ σε μη βιώσιμες ή ελλειμματικές δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Το 2001 η Ελλάδα μπήκε στην Ευρωζώνη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

Η Ελληνική κρίση στην Ελλάδα (2008-2011)

2. Η Ελληνική Οικονομία σήμερα

Η Ελλάδα είναι μια ανεπτυγμένη χώρα, με ένα υψηλό επίπεδο διαβίωσης και "πολύ υψηλό" Δείκτη Ανθρώπινης Ανάπτυξης, όπου κατατάσσεται 22^η στον κόσμο το 2010, και 22^η στον δείκτη του The Economist του 2005 για την ποιότητα ζωής παγκοσμίως. Με βάση τα στοιχεία της Eurostat το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας ήταν ίσο με το 94% του μέσου όρου της ΕΕ το 2008. Οι κύριοι μεγάλοι κλάδοι της Ελληνικής οικονομίας είναι ο τουρισμός, η ναυτιλία, η βιομηχανική παραγωγή τροφίμων και η επεξεργασία καπνού, η υφαντουργία, τα χημικά, τα προϊόντα μετάλλου, η μεταλλευτική και η μονάδες διύλισης πετρελαίου.

Η μεγέθυνση του ΑΕΠ της Ελλάδος είναι επίσης, κατά μέσον όρο, από τις αρχές του 1990 υψηλότερη από αυτόν του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εντούτοις, η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα, περιλαμβανομένων και της αύξησης των επιπέδων της ανεργίας, την γραφειοκρατία και την διαφθορά.

Το 2009, η Ελλάδα κατείχε την δεύτερη χαμηλότερη κατάταξη στην ΕΕ σύμφωνα με τον Δείκτη Οικονομικής Ελευθερίας (μετά την Πολωνία), ενώ κατατάσσεται 81^η παγκοσμίως. Η χώρα υποφέρει από υψηλά επίπεδα πολιτικής και οικονομικής διαφθοράς και χαμηλή ανταγωνιστικότητα συγκριτικά με τους Ευρωπαίους εταίρους της.

Ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας γύρισε σε αρνητικό πρόσημο το 2009 για πρώτη φορά από το 1993. Μια ένδειξη της τάσης υπερχρέωσης τα περασμένα χρόνια είναι το γεγονός ότι η αναλογία ιδιωτικών δανείων προς καταθέσεις ξεπέρασε τις 100 μονάδες (αναλογία δηλαδή μεγαλύτερη του 1 προς 1) κατά την διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους 2007.

Μέχρι το τέλος του 2009, ως αποτέλεσμα του συνδυασμού της διεθνούς οικονομικής κρίσης και εσωτερικών παραγόντων (ανεξέλεγκτης σπατάλης μέχρι τις εκλογές του Οκτωβρίου 2009), η Ελληνική οικονομία αντιμετώπισε την πιο σοβαρή της κρίση από το 1993, με το υψηλότερο δημόσιο έλλειμμα (αν και κοντά σε αυτό της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου) καθώς και το δεύτερο υψηλότερο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το δημόσιο έλλειμμα του 2009 έφτασε στο 15,4% του ΑΕΠ. Αυτό, και τα αυξανόμενα επίπεδα χρέους (στο 127,1% του

ΑΕΠ το 2009) οδήγησαν σε υψηλό κόστος δανεισμού, που προκάλεσε μια σοβαρή οικονομική κρίση. Η Ελλάδα προσπαθεί να καλύψει το υπερβολικό δημόσιο έλλειμμα της στα ίχνη της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης.

Το εργατικό δυναμικό της Ελλάδος φτάνει συνολικά τα 4.9 εκατομμύρια, και είναι το δεύτερο πιο σκληρά εργαζόμενο ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ, μετά την Νότιο Κορέα. Το Κέντρο Ανάπτυξης του Γκρόνιγκεν δημοσίευσε μια έρευνα που αποκάλυπτε ότι μεταξύ του 1995 και του 2005, η Ελλάδα ήταν η χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο ανάμεσα στα Ευρωπαϊκά έθνη. Οι Έλληνες εργάστηκαν κατά μέσον όρο 1,900 ώρες ανά έτος, ακολουθούμενοι από τους Ισπανούς (με μέσο όρο 1,800 ώρες ανά έτος).

2.2.1 Πότε συσσωρεύτηκε το δημόσιο χρέος;

Ας εξηγήσουμε πρώτα τη διαφορά μεταξύ χρέους και ελλείμματος. Κάθε χρόνο, η κυβέρνηση έχει έσοδα, τα οποία προέρχονται π.χ. από φόρους, και δαπάνες, όπως π.χ. την καταβολή μισθών στους δημοσίους λειτουργούς. Αν οι δαπάνες υπερβαίνουν τα έσοδα, η κυβέρνηση σημειώνει έλλειμμα και πρέπει να προχωρήσει σε δανεισμό. Έτσι δημιουργείται χρέος. Επιπλέον, αν η κυβέρνηση έχει συσσωρεύσει χρέος από προηγούμενα έτη, κατά τα οποία λειτουργούσε σημειώνοντας έλλειμμα, το έλλειμμα κατά το τρέχον έτος αυξάνει περαιτέρω το χρέος. Πρέπει να τονίσουμε ότι η σχέση μεταξύ χρέους και ελλείμματος είναι αμφίδρομη: το έλλειμμα σε ένα δεδομένο έτος αυξάνει το χρέος που έχει συσσωρευτεί από τα προηγούμενα έτη αλλά και το συσσωρευμένο χρέος των προηγούμενων ετών αυξάνει το έλλειμμα στο τρέχον έτος.

Το δεύτερο συμβαίνει επειδή οι πληρωμές τόκων που αφορούν το χρέος, το οποίο έχει συσσωρευτεί από προηγούμενα έτη, αποτελούν δαπάνη κατά το τρέχον έτος και προστίθενται στο έλλειμμα αυτού του έτους. Ο Πίνακας I περιγράφει την ιστορική εξέλιξη του ελλείμματος.

Σε κάθε δεκαετία αναφέρουμε το έλλειμμα, το οποίο εκφράζεται ως ποσοστό του μεγέθους της Ελληνικής οικονομίας και υπολογίζεται κατά μέσο όρο στο διάστημα των δέκα ετών. Το μέγεθος της οικονομίας υπολογίζεται με βάση το ΑΕΠ, δηλαδή στην συνολική αξία των αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται στην Ελλάδα.

Πίνακας 1: Δημόσιο έλλειμμα (Πηγή: ΟΟΣΑ)

Δεκαετία	1960-1969	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Δημόσιο Έλλειμμα ως % επί του ΑΕΠ	-0,6	1,2	8,1	8,4	5,9

Κατά τις δεκαετίες του 1960 και 1970, η κυβέρνηση ουσιαστικά ισοσκελεί έσοδα και δαπάνες. Το έλλειμμα αυξήθηκε δραματικά κατά τη δεκαετία του 1980: οι δαπάνες υπερέβησαν τα έσοδα σε ποσοστό 8,1% του ΑΕΠ κατά μέσο όρο, κάθε χρόνο κατά τη διάρκεια της συγκεκριμένης δεκαετίας. Το έλλειμμα παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες. Η εξέλιξη του ελλείμματος αντικατοπτρίζεται σε αυτήν του δημοσίου χρέους. Ο Πίνακας 2 παρουσιάζει το δημόσιο χρέος στο τέλος κάθε δεκαετίας, ως ποσοστό επί του ΑΕΠ.

Πίνακας 2: Δημόσιο χρέος

Έτος	1980	1990	2000	2009
Δημόσιο χρέος	26	71	101,5	115,

ως % επί του ΑΕΠ				
---------------------	--	--	--	--

Τα υψηλά ελλείμματα στη δεκαετία του 1980 οδήγησαν σε δραματική αύξηση του χρέους: το χρέος αυξήθηκε από 26% επί του ΑΕΠ, το 1980, σε ποσοστό 71% επί του ΑΕΠ, το 1990. Το χρέος συνέχισε να αυξάνεται κατά τις επόμενες δύο δεκαετίες ως αποτέλεσμα των αυξημένων ελλειμμάτων, τα οποία βρίσκονταν σε υψηλά επίπεδα εν μέρει λόγω των πληρωμών τόκων επί του συσσωρευμένου χρέους.

Πως επηρεάστηκε η οικονομία από το δημόσιο χρέος;

Ο Πίνακας 3 παρουσιάζει κατά μέσο όρο την κατανάλωση και τις επενδύσεις ως ποσοστό επί του ΑΕΠ για κάθε δεκαετία. Σε σύγκριση με τη δεκαετία του 1970, η κατανάλωση αυξήθηκε σημαντικά κατά τη δεκαετία του 1980 ενώ οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά το ίδιο περίπου ποσοστό (8% επί του ΑΕΠ).

Αυτό σημαίνει ότι οι Έλληνες πολίτες κατανάλωναν περισσότερο, ενώ μικρότερο ποσοστό δαπανούνταν για παραγωγικές επενδύσεις, όπως π.χ. την κατασκευή εργοστασίων και αυτοκινητοδρόμων. Και τα δύο αυτά φαινόμενα οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην δραματική αύξηση του δημοσίου χρέους κατά την δεκαετία του 1980 και στον τρόπο με τον οποίο δαπανήθηκαν από τις τότε κυβερνήσεις τα χρήματα που αντλήθηκαν από το δανεισμό.

Πράγματι, το ποσοστό των χρημάτων που δαπανήθηκε σε παραγωγικές επενδύσεις, δηλαδή δημόσια έργα υποδομής, δεν ξεπέρασε το 25% του συνόλου. Το μεγαλύτερο μέρος των χρημάτων δαπανήθηκε για την αύξηση της μισθοδοσίας στον δημόσιο τομέα, δηλ. περισσότεροι δημόσιοι υπάλληλοι και υψηλότεροι μισθοί, καθώς και για την αύξηση των συνταξιοδοτικών δαπανών, δηλ. περισσότεροι συνταξιούχοι και υψηλότερες συντάξεις (Ράπανος 2009).

Η αύξηση της κατανάλωσης στον Πίνακα 3 οφείλεται στο γεγονός ότι οι παραλήπτες του κρατικού χρήματος αύξησαν την κατανάλωσή τους, λόγω των υψηλότερων εισοδημάτων τους. Οι επενδύσεις μειώθηκαν διότι υπήρχαν λιγότερα ιδιωτικά κεφάλαια για τη χρηματοδότησή τους.

Πράγματι, η κυβέρνηση δανειζόταν πουλώντας ομόλογα στους Έλληνες πολίτες, οι οποίοι ουσιαστικά διαμοίραζαν τις αποταμιεύσεις τους μεταξύ ομολόγων που εκδίδονταν από την κυβέρνηση και ομολόγων ιδιωτικών επιχειρήσεων. Ως εκ τούτου, σημειώθηκε μείωση των διαθέσιμων αποταμιεύσεων για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επένδυσε από ιδιωτικές επιχειρήσεις.

Και δεδομένου ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των χρημάτων που αντλούσε η κυβέρνηση η εκδίδοντας ομόλογα δεν δαπανούνταν σε δημόσια έργα υποδομής, το σύνολο των παραγωγικών επενδύσεων του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα μειώθηκε.

Πίνακας 3: Κατανάλωση και επενδύσεις (Πηγή: ΟΟΣΑ)

Δεκαετία	1970-1979	1980-1989	1990-1999	2000-2009
Κατανάλωση ως % επί του ΑΕΠ	77,2	85,1	90,1	88,8
Επενδύσεις ως % επί του ΑΕΠ	30,7	23	20,6	22,6

Γιατί είναι υπερχρεωμένη η Ελλάδα στους ξένους; Το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας, το οποίο ορίζεται ως το ποσό που χρωστάει η Ελλάδα στους ξένους, ανερχόταν το 2009 σε ποσοστό 82.5% επί του ΑΕΠ (Cabral2010. Το ποσοστό αυτό είναι υψηλό: για παράδειγμα, είκοσι φορές μεγαλύτερο από τις ετήσιες δαπάνες της Ελλάδας στον τομέα της παιδείας. Πως συσσωρεύτηκε το μεγάλο εξωτερικό χρέος και πως συνέβαλλε σε αυτότο δημόσιο χρέος Μία χώρα συσσωρεύει εξωτερικό χρέος όταν η κυβέρνησή της ή ο ιδιωτικός τομέας (δηλ. επιχειρήσεις και πολίτες) δανειζοντ

αι από ξένους. Στην περίπτωση της Ισπανίας, της οποίας το εξωτερικό χρέος βρίσκεται σε παρόμοιο υψηλό επίπεδο με της Ελλάδας, για ένα μεγάλο μέρος του δανεισμού ευθύνεται ο ιδιωτικός τομέας: Οι ισπανικές τράπεζες δανείζονταν από τράπεζες του εξωτερικού προκειμένου να παρέχουν δάνεια σε Ισπανούς πολίτες, οι οποίοι έπειτα αγόραζαν σπίτια σε υπέρογκες, όπως απδείχτηκε εκ των υστέρων, τιμές.

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ο ιδιωτικός τομέας δεν δανείστηκε από το εξωτερικό: οι αποταμιεύσεις των Ελλήνων επαρκούσαν για την κάλυψη των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα.

Αντί για αυτό, ο εξωτερικός δανεισμός πραγματοποιούνταν από την κυβέρνηση. Πράγματι, το εξωτερικό δημόσιο χρέος της Ελλάδας, το οποίο ορίζεται ως το τμήμα του εξωτερικού χρέους που συσσωρεύεται από την κυβέρνηση, ανήλθε στο 89% επί του ΑΕΠ το 2009(ή στο 79% επί του συνολικού δημοσίου χρέους στον Πίνακα 2). Ως εκ τούτου, το εξωτερικό χρέος της Ελλάδας ουσιαστικά ταυτίζεται με το εξωτερικό δημόσιο χρέος της.

Όταν μία χώρα δανείζεται από το εξωτερικό, καταναλώνει περισσότερο από ό,τι παράγει. Η επιπρόσθετη κατανάλωση προέρχεται από εισαγωγές οποίες η χώρα μπορεί να αγοράσει από τους ξένους, χρησιμοποιώντας τα χρήματα με τα οποία δανείζεται από αυτούς.

Στην Ελλάδα, λοιπόν, οι Έλληνες πολίτες καταλάωναν εισηγμένα αγαθά με τα χρήματα που δανειζόταν η κυβέρνησή τους από το εξωτερικό.

Τα χρήματα του δανεισμού διοχετεύονταν από την κυβέρνηση στους πολίτες με διάφορους τρόπους, π.χ. μέσω των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων, των πληρωμών σε προμηθευτές του κράτους, των συντάξεων που καταβάλλονταν στους συνταξιούχους. Λόγω των υψηλότερων εισοδημάτων τους, οι πολίτες καταλάωναν περισσότερο και στο σύνολό της η Ελλάδα καταλάωνε περισσότερο από ό,τι παρήγαγε.

Δεκαετία	1990-1999	2000-2009
Εμπορικό ισοζύγιο (εξαγωγές μείον εισαγωγές) ως % επί του ΑΕΠ	-10,7	-11,4
Καθαρός δανεισμός ως % επί του ΑΕΠ	4,1	10,2
Καθαρές μεταβιβάσεις ως % επί του ΑΕΠ	5,9	2

Πίνακας 4: επενδύσεις και εξαγωγές

Για να έχουμε μία πιο πλήρη κατανόηση της εξέλιξης του εξωτερικού χρέους της Ελλάδας κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, χρησιμοποιούμε τον Πίνακα 4 και συμπεριλαμβάνουμε και τις επενδύσεις και εξαγωγές, τις οποίες δεν αναφέραμε στην προηγούμενη παράγραφο.

2.2.2 Ο δανεισμός, οι τράπεζες και ο ρόλος τους στην πτώχευση της Ελλάδας

Ο δανεισμός και οι συνέπειές του στην ελληνική οικονομία.

Η οικονομική κρίση της Ελλάδας και η πτώχευση του 1932, ήταν αποτέλεσμα ενός πλέγματος εξωτερικών και εσωτερικών παραγόντων. Ως προς τους πρώτους, σημαντικότερος ήταν η παγκόσμια οικονομική κρίση, που ξεκίνησε από την Αμερική το 1929 και γρήγορα έφτασε και στην Ευρώπη. Στους εσωτερικούς παράγοντες που επηρέασαν αρνητικά την ελληνική οικονομία και την οδήγησαν στην πτώχευση

συγκαταλέγονται, ο υπερβολικός δανεισμός και ο ρόλος των τραπεζών στην εσωτερική αγορά.

Μετά το 1922, όλες οι κυβερνήσεις είχαν στραφεί στον εξωτερικό δανεισμό. Κάνοντας ένα σύντομο απολογισμό των εξωτερικών δανείων που σύναψε η Ελλάδα τα έτη 1922-1932 θα διαπιστώσουμε ότι το συνολικό ονομαστικό κεφάλαιο αυτών των δανείων ήταν περίπου 1.015,2 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα (15.563 εκατομμύρια δραχμές), ενώ το πραγματικό ποσό που εισπράχθηκε ήταν 884,5 εκατομμύρια χρυσά γαλλικά φράγκα (13.552 εκατομμύρια δραχμές). Ο μέσος όρος έκδοσης των δανείων ήταν το 89% του αρχικού κεφαλαίου, το μέσο ονομαστικό επιτόκιο 7%, ενώ το μέσο πραγματικό επιτόκιο ανερχόταν τουλάχιστον στο 8%. Ο μέσος χρόνος απόσβεσης των δανείων ήταν τα 33 έτη.

Τα ποσά αυτά είναι τα περισσότερα που ποτέ είχε λάβει η Ελλάδα σε τόσο μικρό διάστημα. Το 67,42% αυτού του ποσού προερχόταν από τα κεφαλαιοκρατικά κέντρα της Αγγλίας, πράγμα που δείχνει και την εξάρτηση της Ελλάδας από αυτή. Επίσης, διάφορα ποσά προέρχονταν από την Αμερική (9,88%), τη Γαλλία (7,52%), τη Σουηδία (5,40%), το Βέλγιο (3,44%) και το υπόλοιπο από άλλες χώρες.

Ως προς τα δάνεια του εσωτερικού την ίδια περίοδο το ποσό ανερχόταν στα 2.209 εκατομμύρια δραχμές (144.100.000 χρυσά γαλλικά φράγκα). Πάντως, το αποτέλεσμα αυτών ήταν να επιβαρυνθεί δραματικά ο κρατικός προϋπολογισμός και το συνολικό δημόσιο χρέος της χώρας στις αρχές του 1928 ήταν στα 38 δισεκατομμύρια δραχμές, ενώ στα μέσα του 1931 έφτανε τα 44 δισεκατομμύρια δραχμές.

Τα δάνεια ωφέλησαν πολλαπλά την Ελλάδα. Κατ' αρχήν, η νομισματική σταθεροποίηση του 1928 ήταν το πρώτο όφελος. Παράλληλα, αυτό επέτρεψε στα επόμενα χρόνια να προχωρήσει ευκολότερα η σύναψη νέων δανείων με καλύτερους όρους, καθώς η οικονομική πίστη της χώρας προς το εξωτερικό είχε βελτιωθεί. Έπειτα, θεραπεύτηκαν πολλές από τις προσφυγικές ανάγκες, που ήταν έντονες τη δεκαετία του 1920. Αλλά και τα αρνητικά σημεία ήταν εξίσου σημαντικά. Η σύναψη των δανείων δεν είχε γίνει πάντα με τους καλύτερους όρους, ειδικά πριν από το 1928. Επίσης, επειδή εκδίδονταν σε υψηλές τιμές, τα προτιμούσαν ακόμη και οι εσωτερικοί οικονομικοί κύκλοι, πράγμα που σήμαινε ότι ένα μεγάλο μέρος του συναλλάγματος

έφευγε στο εξωτερικό και κατευθυνόταν στην κάλυψη των εκεί εκδομένων χρεογράφων. Αντίθετα, δε συνέβαινε το ίδιο με τα ιδιωτικά χρεόγραφα του εσωτερικού.

Και ο Βενιζέλος έλαβε δάνεια με βασικό στόχο τη χρήση τους σε δημόσια έργα. Άμεση συνέπεια του υπερβολικού δανεισμού ήταν το γεγονός ότι διογκώθηκαν τα ελλείμματα και ειδικά το δημόσιο χρέος. Ουσιαστικά, η ετήσια εξυπηρέτηση των δανείων απαιτούσε το 81% των συναλλαγματικών εισπράξεων των εισαγωγών, ποσό εξαιρετικά υψηλό αν αναλογιστούμε ότι καμιά άλλη χώρα της νοτιοανατολικής Ευρώπης δεν αντιμετώπιζε κάτι ανάλογο. Το σύνολο των ετησίων πληρωμών προς το εξωτερικό από το 1,56 δισεκατομμύρια δραχμές το 1923, έφτασε τα 2 δισεκατομμύρια το 1925/6 και από το 1928/9 και μετά ήταν πάντοτε πάνω από τα 3 δισεκατομμύρια ετησίως. Ειδικά, την περίοδο 1928-1932, η Ελλάδα είχε εισπράξει από δάνεια 10,323 δισεκατομμύρια δραχμές και είχε καταβάλλει για την εξυπηρέτηση του χρέους 13,927 δισεκατομμύρια, δηλαδή 35% περισσότερα χρήματα απ' όσα είχε τελικά εισπράξει.

Μια άλλη σημαντική συνέπεια του υπερδανεισμού της χώρας ήταν η επιβάρυνση του κρατικού προϋπολογισμού που με δυσκολία μπορούσε να ισοσκελιστεί.

Τα αποτελέσματα αυτού του υπέρογκου δανεισμού εκδηλώθηκαν το 1932, οπότε η Ελλάδα, αδυνατώντας ν' ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της στο εξωτερικό κήρυξε πτώχευση, δηλαδή αναστολή πληρωμών των δανείων στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.

2.3 Ο ρόλος των τραπεζών στην κρίση του 1932

Σημαντικό ρόλο στην ελληνική οικονομική κρίση του 1932, έπαιξαν και οι σχέσεις του Κράτους με τις εμπορικές τράπεζες, που ποτέ δεν ήταν καλές επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου. Οι έντονες διαφορές παρουσιάστηκαν κυρίως από τη στιγμή της ίδρυσης της Τ.τ.Ε., ενώ οξύνθηκαν επί κυβερνήσεως Βενιζέλου. Ουσιαστικά, αυτό οφειλόταν στην προσπάθεια του Κράτους ν' απελευθερωθεί από την κηδεμονία των εμπορικών Τραπεζών στον παραγωγικό τομέα. Ο Βενιζέλος είχε σκοπό τον περιορισμό της παντοδυναμίας της Εθνικής Τράπεζας, αλλά και των άλλων εμπορικών τραπεζών. Έτσι, προχώρησε στην υλοποίηση μιας δέσμης μέτρων, που στόχο είχαν να μεγαλώσουν τον κρατικό παρεμβατισμό στην αγορά.

Σοβαρή διαφωνία του Κράτους με τις Τράπεζες ήταν και το νομοσχέδιο “Περί Ανωνύμων Εταιρειών και Τραπεζών” στα τέλη του 1930. Η μεγάλη διαφορά μεταξύ Δημοσίου και Τραπεζών επικεντρωνόταν γύρω από το άρθρο 15 του νομού 5076/Δεκ. 1930 “περί υποχρεωτικής ρευστότητας”. Σύμφωνα με αυτό οι Τράπεζες στο εξής θα ήταν αναγκασμένες να διατηρούν ένα ποσοστό των καταθέσεων τους σε δραχμές, με μορφή κατάθεσης στην Τ.τ.Ε.

Έτσι, θα διατηρούσαν αναγκαστικά στην Τ.τ.Ε. σε λογαριασμό κατάθεσης ως ταμειακά διαθέσιμα το 7% του συνόλου των καταθέσεων τους σε δραχμές (όψεως και

ταμειυτηρίου) ή το 12% αυτών στο δικό τους ταμείο, αλλά σ' αυτή την περίπτωση όφειλαν να υποβάλλουν στην Τ.τ.Ε. μηνιαίες καταστάσεις, όπου θ' αναφέρονταν τα ρευστά τους διαθέσιμα και γενικά όλες τις καταθέσεις όψεως και ταμειυτηρίου. Αν οι τράπεζες διάλεγαν να καταθέσουν τα διαθέσιμά τους στην Τ.τ.Ε. αυτή θα είχε το δικαίωμα να τα επενδύσει σε έντοκα γραμμάτια του Δημοσίου με ολιγόμηνη διάρκεια.

Ο Βενιζέλος επεδίωκε να προστατέψει κυρίως τους μικροκαταθέτες από τις απρόβλεπτες χρεοκοπίες των μικρών τραπεζών, οι οποίες δεν ήταν τίποτα περισσότερο από Ανώνυμες Εταιρείες που επωφελούνταν από το νομικό καθεστώς και λειτουργούσαν ως Τράπεζες. Όπως είναι φυσικό, η Ένωση Τραπεζών και κυρίως η Εθνική διαμαρτυρήθηκαν εντονότατα σ' αυτή την προοπτική και τελικά το μέτρο δεν υιοθετήθηκε πλήρως.

Αλλά η κατάσταση των Τραπεζών, ιδίως των πιο μικρών, δεν ήταν καλή ακόμα και πριν την οικονομική κρίση. Ήδη από το 1929, είχαν αρχίσει να φαίνονται τα πρώτα σημάδια εξαιτίας του πολέμου που ασκούσαν οι μεγάλες τράπεζες στις μικρότερες με τη συνακόλουθη πτώχευση των μικρότερων τραπεζών. Το 1929, πτώχευσαν η Αγγλοαμερικανική Τράπεζα και η Τράπεζα Θεσσαλίας, ενώ το 1930 η Τράπεζα Βιομηχανίας. Το 1931, οι καταθέσεις στις τράπεζες μειώθηκαν από τα 6 δισεκατομμύρια δραχμές τον Ιούνιο, στα 5 δισεκατομμύρια τον Σεπτέμβριο. Αυξήθηκαν, όμως, ελαφρά οι καταθέσεις σε συνάλλαγμα την ίδια περίοδο από 2,6 δισεκατομμύρια δραχμές στα 2,9 δισεκατομμύρια, πράγμα που σήμαινε ότι η αγορά είχε αρχίσει να μην έχει εμπιστοσύνη στη δραχμή κι έκανε επενδύσεις σε συνάλλαγμα.

Επιπλέον, υπήρχαν κατηγορίες για την οικονομική αντιπολιτευτική τακτική της Εθνικής Τράπεζας ενάντια στην Τ.τ.Ε. ως κυρίου υπευθύνου της κερδοσκοπίας, γιατί η Εθνική ωθούσε κεφάλαια στο εξωτερικό και τα επένδυε σε αγορές ελληνικών χρεογράφων σε χρυσό στο χρηματιστήριο του Λονδίνου. Κατά τον Εμμανουήλ Τσουδερό, στόχος αυτής της πολιτικής, της Εθνικής ήταν να ανατρέψει τη νομισματική σταθεροποίηση, να οδηγήσει σε υποτίμηση τη δραχμή, ν' αποδείξει ότι η Τ.τ.Ε. ήταν ανίκανη να διαχειριστεί το εθνικό νόμισμα, δεν μπορούσε να κατευθύνει την πολιτική των εμπορικών τραπεζών και τελικά, ότι δεν μπορούσε ν'

ανταποκριθεί στους στόχους της ίδρυσής της, αφού και η ίδια δεν ήταν βιώσιμη. Άρα, και η παρουσία της στη χώρα ήταν άχρηστη.

Το Δεκέμβριο του 1931, τα πράγματα ήταν δύσκολα για την ελληνική οικονομία. Τα ξένα κεφάλαια των τραπεζών μειώθηκαν, επίσης υπήρξε μείωση του καλύμματος της κυκλοφορίας, αυξήθηκε το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών, ενώ τα ταμειακά διαθέσιμα των τραπεζών συνεχώς μειώνονταν. Η αντίδραση της Κυβέρνησης Βενιζέλου ήταν η ακόλουθη: αποσύνδεση της δραχμής από την αγγλική λίρα, η οποία ήδη είχε εγκαταλείψει τη χρυσή βάση, άμεση σύνδεση της δραχμής με το δολάριο που ακόμα δεν είχε αποσυνδεθεί από τη χρυσή βάση, κρατικός έλεγχος του συναλλάγματος, αναζήτηση δανείου από το εξωτερικό.

Αλλά όλα αυτά δεν είχαν αποτέλεσμα. Το 1932, η κρίση είχε εγκατασταθεί για τα καλά στην Ελλάδα. Τα προηγούμενα έτη οι εμπορικές τράπεζες, προκειμένου να αποφύγουν τον έλεγχο του Κράτους, διατηρούσαν μεγάλα κεφάλαια σε συνάλλαγμα. Αυτό είχε συνέπεια να οδηγηθούν σχεδόν στην κατάρρευση, καθώς μεγάλο μέρος του συναλλάγματος είχε μεταβιβαστεί στο εξωτερικό. Ο Βενιζέλος και οι Τράπεζες συμφώνησαν στη διατήρηση της σταθεροποίησης, καθώς η υποτίμηση της δραχμής θα δημιουργούσε μεγάλα προβλήματα. Το Μάρτιο του 1932, η κατάσταση είχε χειροτερέψει.

Τελικά, η κρίση χτύπησε και τις ελληνικές τράπεζες, ιδίως τις πιο μικρές. Στα τέλη του 1932, στην Ελλάδα είχαν απομείνει μόνο 32 τραπεζικά ιδρύματα. Από αυτά, ένα ήταν το εκδοτικό, δηλαδή η Τ.τ.Ε. και οι άλλες λειτουργούσαν ως καθαρά εμπορικές. Από τις εμπορικές, ουσιαστικές μεγάλες δεν ήταν πάνω από 5, δηλαδή η Εθνική, η Εμπορική, η Αθηνών, η Ανατολής και η Λαϊκή τράπεζα. Αυτές μάλιστα, συγκέντρωναν και το 81% του συνόλου των τραπεζικών κεφαλαίων.

2.4 Οι πολιτικές συνέπειες της ελληνικής πτώχευσης

Από τη στιγμή που αναγγέλθηκε από το ελληνικό δημόσιο η αναστολή των πληρωμών, δημιουργήθηκε αναστάτωση στους ομολογιούχους του εξωτερικού που άρχισαν να πιέζουν τις κυβερνήσεις τους να λάβουν μέτρα κατά της Ελλάδας. Οι πρέσβεις της Αγγλίας, της Γαλλίας, της Ιταλίας και της Αμερικής επέδωσαν (28 Απριλίου) κοινή διαμαρτυρία στην Αθήνα. ...Τέλος, στις 21 Μαΐου η επιτροπή εμπειρογνομόνων από τη Γενεύη αναγνώρισε τη δυσμενή θέση της Ελλάδας, όμως, διατύπωσαν ότι η Ελλάδα οφείλε να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της, αν σκόπευε στο μέλλον να απευθυνθεί στην Κ.Τ.Ε. για ένα νέο δάνειο.

Στο μεταξύ, στο εσωτερικό οι αντιπολιτευόμενες εφημερίδες ασκούσαν έντονη κριτική στο Βενιζέλο. Ήταν φανερό ότι το τέλος της Κυβέρνησης Βενιζέλου είχε φτάσει. Η πίεση είχε γίνει αφόρητη και στις 21 Μαΐου 1932, ο Ελευθέριος Βενιζέλος υπέβαλε την παραίτησή του, ελπίζοντας να ωθήσει τα κόμματα να σχηματίσουν μαζί του οικουμενική κυβέρνηση. Την ίδια ημέρα ανακοινώθηκε και η απόφαση του Συμβουλίου της Κ.τ.Ε. για την ελληνική πτώχευση.

Η παραίτηση του Βενιζέλου (21 Μαΐου 1932) έφερε στην πρωθυπουργία για σύντομο χρονικό διάστημα (26 Μαρτίου-3 Ιουνίου) τον Αλ. Παπαναστασίου.

Αυτός στηριζόταν στις ψήφους των βενιζελικών κομμάτων κι έκανε διάφορες διακηρύξεις. Ανάμεσα σ' αυτές ήταν η φορολογική απαλλαγή της αγροτικής παραγωγής, η προώθηση ψήφισης του νομοσχεδίου για την κοινωνική ασφάλιση (την ίδρυση του σημερινού ΙΚΑ) και η καθιέρωση της απλής αναλογικής, ως εκλογικού συστήματος. Τελικά, ο Βενιζέλος δήλωσε ότι δεν υποσχόταν την ανεπιφύλακτη

υποστήριξη του Παπαναστασίου κι έτσι ο τελευταίος και η κυβέρνησή του παραιτήθηκαν στις 3 Ιουνίου. Δύο μέρες αργότερα, στις 5 Ιουνίου, ο Βενιζέλος επανήλθε στην εξουσία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Ελληνική Οικονομική Κρίση από το 2008 - 2011

Κεφάλαιο 3^ο

Η Ελληνική Οικονομική Κρίση από το 2008 - 2011

3.1 Η Ελληνική Οικονομία το 2008

Η ταχεία οικονομική ανάπτυξη που επιτεύχθηκε κατά την προηγούμενη δεκαετία έληξε το 2008. Ο ρυθμός αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ επιβραδύνθηκε στο 2,0% το 2008 σε σχέση με το 4,5% των δύο προηγούμενων ετών, διατηρώντας, ωστόσο, μία θετική απόκλιση κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες από το μέσο ρυθμό ανάπτυξης της ζώνης του ευρώ. Η οικονομική ανάπτυξη παρέμεινε ανθεκτική, κυρίως χάρη στην ιδιωτική καταναλωτική δαπάνη, η οποία, με τη σειρά της, στηρίχθηκε στην ισχυρή πιστωτική επέκταση που ήταν αποτέλεσμα ενός αρκετά σταθερού χρηματοπιστωτικού τομέα.

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα επηρεάστηκε λιγότερο από τη διεθνή χρηματοπιστωτική αναταραχή. Η εγχώρια ζήτηση συνέβαλε κατά 1,16 ποσοστιαίες μονάδες στην αύξηση του ΑΕΠ, ποσοστό που είναι σαφώς χαμηλότερο από προηγούμενες τάσεις. Οι υπερβάσεις στον προϋπολογισμό κατά το προηγούμενο έτος και η ανάγκη για δημοσιονομική εξυγίανση οδήγησε σε μια μέτρια αύξηση των δαπανών δημόσιας κατανάλωσης κατά 0,6% σε σύγκριση με αύξηση 8,4% το 2007.

Ο εξωτερικός τομέας είχε μια θετική συνεισφορά ύψους 0,85 ποσοστιαίων μονάδων στην ανάπτυξη, κυρίως λόγω της σημαντικής επιδείνωσης των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών.

Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου μειώθηκε σημαντικά κατά 7,4% κατά τη διάρκεια του τρέχοντος έτους σε σύγκριση με μια θετική αύξηση 4,6% το 2007. Αυτό οφείλεται στη μεγάλη μείωση κατά 19,1% των επενδύσεων στον κλάδο των κατασκευών, και ιδίως στον τομέα της στέγασης, και στο βραδύτερο ρυθμό ανάπτυξης επενδύσεων σε μηχανήματα και εξοπλισμό στο 6,3%. Οι δείκτες οικονομικού και επιχειρηματικού κλίματος είχαν επίσης πτωτική τάση, ενώ η αυξημένη αβεβαιότητα για τις οικονομικές προοπτικές, η οποία ήταν αποτέλεσμα του δυσμενούς εξωτερικού περιβάλλοντος και της χαμηλότερης αύξησης της ιδιωτικής κατανάλωσης, αποθάρρυναν την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων.

Προς το τέλος του 2008, η κλιμάκωση της αστάθειας στις διατραπεζικές αγορές οδήγησε σε στενότητα στον καταμερισμό πιστώσεων στη δραστηριότητα των τραπεζών, με αποτέλεσμα να παρεμποδιστεί περαιτέρω η αύξηση των επενδύσεων.

Επιπλέον, η οικονομική ύφεση που αντιμετώπισαν οι κύριοι εμπορικοί εταίροι της Ελλάδας είχε αντίκτυπο στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας. Οι εξαγωγές υπηρεσιών σε σταθερές τιμές αυξήθηκαν μόνο κατά 4,1% σε σύγκριση με 9,2% το 2007, αποτέλεσμα που αποδίδεται στις δυσμενείς επιπτώσεις της οικονομικής συρρίκνωσης κυρίως στον τομέα της ναυτιλίας προς το τέλος του 2008. Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 3,7% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, λόγω του προσανατολισμού του ήμισυ των εξαγωγών αγαθών προς Ευρωπαϊκές χώρες υψηλότερης ανάπτυξης και λόγω του χαμηλού τεχνολογικού περιεχομένου των εξαγωγίμων προϊόντων. Ως εκ τούτου, η αύξηση του όγκου των συνολικών εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών διατηρήθηκε στο 4,0% στο 2008, σημειώνοντας πτώση από το 5,8% το 2007.

Από την άλλη μεριά, το 2008 ο όγκος των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών παρέμεινε σταθερός σε σχέση με την αύξηση 7,2% που είχε πραγματοποιηθεί το 2007. Ενώ οι εισαγωγές των υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 12,5%, οι εισαγωγές αγαθών μειώθηκαν κατά 3,1%, σε σύγκριση με την αντίστοιχη αύξηση κατά 6,6% το 2007. Αυτό αντικατοπτρίζει τη μείωση των εισαγωγών για εξοπλισμό και τη μειωμένη επενδυτική δραστηριότητα, καθώς και την επίδραση της πτώσης της καταναλωτικής ζήτησης. Σε συνέπεια αυτών των εξελίξεων, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών σε εθνολογιστική βάση μειώθηκε σε 13,8% του ΑΕΠ το 2008 σε σύγκριση με 14,7% το 2007. Το επίπεδο συνολικής απασχόλησης παρέμεινε σχεδόν αμετάβλητο, ενώ η πραγματική αμοιβή ανά εργαζόμενο αυξήθηκε κατά 1,7%, δηλαδή μειώθηκε σε σχέση με το ρυθμό αύξησης του 3,5% που καταγράφηκε το 2007. Το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 7,4% το 2008 από 8,0% το 2007, εν μέρει ως αποτέλεσμα της μείωσης του εργατικού δυναμικού. Οι πληθωριστικές πιέσεις εντάθηκαν, λόγω της εκτίναξης των τιμών του πετρελαίου και των βασικών εμπορευμάτων μέχρι τα μέσα του 2008 και λόγω της σταθερής αύξησης του ΑΕΠ.

Ως εκ τούτου, τόσο ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ όσο και ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης αυξήθηκαν στο 3,5% και 4,1% αντίστοιχα το 2008 από 3,0% που ήταν το 2007.

3.2 Η Ελληνική Οικονομία το 2009

Η οικονομική συρρίκνωση αποδείχθηκε πιο σοβαρή για την ελληνική οικονομία κατά τη διάρκεια του 2009. Κυκλικόι και διαρθρωτικοί παράγοντες συνέβαλαν στη σημαντική μείωση του ρυθμού ανάπτυξης κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους. Επιπλέον, δεδομένου των περιορισμένων περιθωρίων για δημοσιονομικούς ελιγμούς, τα προσωρινά μέτρα σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας που υιοθετήθηκαν στις αρχές του 2009 δεν μπόρεσαν να αντισταθμίσουν την επερχόμενη οικονομική ύφεση.

Η υστέρηση στην αντίδραση της ελληνικής οικονομίας θα μπορούσε να αποδοθεί στο χρονικό περιθώριο που ήταν απαραίτητο για τη διαβίβαση της κρίσης από τις κεντρικές ευρωπαϊκές οικονομίες στην περιφέρεια της ΕΕ, καθώς και στο μικρό μέγεθος της οικονομίας και τη σχετικά περιορισμένη εξάρτησή της από το εμπόριο. Παρόλα αυτά, οι οικονομικές εξελίξεις στη διάρκεια του 2009 επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από τις αρνητικές επιδόσεις των εξαγωγών, και ειδικότερα την έντονη μείωση των εισπράξεων από μεταφορές και τουρισμό, την περιορισμένη πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά, τη μειωμένη δραστηριότητα ξένων επενδύσεων, καθώς και την επιδείνωση του κλίματος εμπιστοσύνης, πράγμα το οποίο επηρεάστηκε επίσης από τις δημοσιονομικές εξελίξεις και την αύξηση των αναγκών για τη χρηματοδότηση του ακαθάριστου χρέους.

Κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους, η παραγωγή μειώθηκε κατά 1,13% σε σύγκριση με το 2008. Σε ετήσια βάση, το πραγματικό ΑΕΠ μειώθηκε κατά 1,7% στο τρίτο τρίμηνο του 2009, και κατά 0,4% σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο. Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου σε σταθερές τιμές μειώθηκε κατά 18,6% σε ετήσια βάση κατά το τρίτο τρίμηνο, συμπεριλαμβανομένης και της κατά 22,5% συρρίκνωσης των επενδύσεων στον τομέα της στέγασης, 21,3% σε μηχανήματα, και 19,1% στον εξοπλισμό μεταφορών. Κατά τη διάρκεια των τριών

πρώτων τριμήνων του 2009, η αύξηση των επενδύσεων εμφάνισε μια συνεχή επιδείνωση, σημειώνοντας μείωση κατά μέσο όρο κατά 10% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Η συνολική καταναλωτική δαπάνη σε σταθερές τιμές αυξήθηκε κατά 1,1% το τρίτο τρίμηνο του έτους σε σύγκριση με το 2008, ωθούμενη από την αύξηση κατά 9,4% των δημοσίων δαπανών, ενώ η ιδιωτική καταναλωτική δαπάνη μειώθηκε κατά 0,8% σε ετήσια βάση. Κατά τα πρώτα τρία τρίμηνα του 2009, η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε κατά μέσο όρο κατά 10,9% σε ετήσια βάση, ενώ η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά μέσο όρο κατά 1,1%, αν και παρουσίασε μία βαθμιαία βελτίωση κατά το τρίτο τρίμηνο.

Η επιδείνωση του εξωτερικού τομέα ήταν εμφανής στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Τα έσοδα από τις εξαγωγές υπηρεσιών μειώθηκαν σημαντικά κατά 22,3% σε ονομαστικούς όρους, κατά τη περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου, ενώ μειώθηκαν επίσης και οι εξαγωγές αγαθών κατά 17,9% κατά το διάστημα Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου. Από την πλευρά των εισαγωγών, την ίδια περίοδο εμφανίστηκε μία μείωση ύψους 31,4% στις εισαγωγές αγαθών και 17% στις εισαγωγές υπηρεσιών. Συνολικά, για τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους, η κάμψη του εξωτερικού τομέα είναι σημαντική, με αποτέλεσμα τη βελτίωση του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών.

Οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας περιλαμβάνουν μία αύξηση στο 9,3% του ποσοστού ανεργίας κατά το τρίτο τρίμηνο του 2009 από 8,9% κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους. Λόγω της ύφεσης που χαρακτηρίζει την ελληνική οικονομία, οι πληθωριστικές πιέσεις περιορίστηκαν σημαντικά και, ως εκ τούτου, ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή αυξήθηκε κατά 1,2% κατά τους πρώτους έντεκα μήνες του 2009.

Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ εκτιμάται σε 1,2% το 2009. Η μείωση του προϊόντος οφείλεται ως επί το πλείστον στην αρνητική συμβολή κατά 6,1 εκατοστιαίες μονάδες της έως πρόσφατα δυναμικής αύξησης της εγχώριας ζήτησης. Ως εκ τούτου, οι δαπάνες ιδιωτικής κατανάλωσης εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 1,5%, ενώ μια περαιτέρω σημαντική μείωση κατά 18,8% προβλέπεται για την αύξηση των επενδύσεων. Η μείωση του ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου αντικατοπτρίζει μια σημαντική μείωση κατά 25% στην αύξηση των επενδύσεων σε εξοπλισμό και την περαιτέρω συρρίκνωση του τομέα των

κατασκευών κατά 13%. Η τελευταία, με τη σειρά της, αντανακλά μια μείωση κατά 22% των επενδύσεων στον τομέα της στέγασης.

Η μείωση των επενδύσεων είναι ως επί το πλείστον εμφανής στον ιδιωτικό τομέα. Ωστόσο, η αύξηση των επενδύσεων της γενικής κυβέρνησης αναμένεται επίσης να παραμείνει αρνητική για δεύτερη χρονιά. Εντωμεταξύ, οι δημόσιες δαπάνες κατανάλωσης εκτιμάται ότι θα αυξηθούν κατά 11% το 2009 από 0,6% κατά το προηγούμενο έτος.

Στον εξωτερικό τομέα, οι δυσμενείς οικονομικές συνθήκες και ο μειωμένος όγκος συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ αναμένεται να έχουν ένα σημαντικό αρνητικό αντίκτυπο στη ναυτιλία και τον τουρισμό. Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών το 2009 αναμένεται να μειωθούν κατά 16%, αντικατοπτρίζοντας τη μείωση κατά 12% στις εξαγωγές αγαθών και κατά 19% στις εξαγωγές υπηρεσιών. Από την άλλη πλευρά, η σημαντική συρρίκνωση των σχετικών στοιχείων της αύξησης της εγχώριας παραγωγής αναμένεται να οδηγήσει σε μείωση του όγκου των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών κατά 24,7%, ως αποτέλεσμα της πτώσης κατά 27% στις εισαγωγές αγαθών και κατά 17,3 % στις εισαγωγές υπηρεσιών. Συνολικά, ο εξωτερικός τομέας εκτιμάται ότι θα συμβάλλει θετικά στη συνιστώσα της ανάπτυξης κατά 4,95 εκατοστιαίες μονάδες.

Οι πληθωριστικές πιέσεις ήταν σημαντικά χαμηλότερες σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2008 ως συνέπεια των δυσμενών εξωτερικών και εγχώριων οικονομικών εξελίξεων. Ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ εκτιμάται σε 1,6% και ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης σε 1,2%. Η κλιμάκωση των πιέσεων στην αγορά εργασίας είναι πιθανό να αυξήσουν το ποσοστό ανεργίας κατά 1,6 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, φθάνοντας το 9% το 2009 (σε εθνολογιστική βάση). Η συνολική απασχόληση αναμένεται να μειωθεί κατά 1,1%. Παρά το πάγωμα των μισθών στο δημόσιο τομέα, που είχε ανακοινώσει η κυβέρνηση, η αμοιβή ανά εργαζόμενο αναμένεται να αυξηθεί κατά 5,7%, σε σύγκριση με 5,9% το 2008.

3.2.1 Η ανάγκη για ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης και το μεσοπρόθεσμο μακροοικονομικό πλαίσιο

Όπως σημειώνεται στην εισαγωγική ενότητα η βιώσιμη ανάπτυξη της Ελλάδας κατά τα επόμενα έτη απαιτεί μια θεμελιώδη αλλαγή στο μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας από το προηγούμενο το οποίο βασιζόταν στην εξάρτηση από την κατανάλωση ως τον κινητήριο μοχλό ανάπτυξης, σε ένα νέο μοντέλο με γνώμονα την βιώσιμη ανάπτυξη των εγχώριων και ξένων επενδύσεων και τις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών.

Οι οικονομικές προοπτικές για το μεσοπρόθεσμο διάστημα βασίζονται σε μια σειρά υποθέσεων σχετικά με το περιβάλλον της εγχώριας οικονομικής πολιτικής, καθώς και με το εξωτερικό οικονομικό περιβάλλον. Όσον αφορά το τελευταίο, οι αναμενόμενες εξελίξεις περιλαμβάνουν μια σταδιακή, αλλά σταθερή βελτίωση στις προοπτικές ανάπτυξης των εμπορικών εταίρων της Ελλάδας εντός ΕΕ, την ανάκαμψη της ελληνικής αγοράς εξαγωγών, την αύξηση των τιμών του πετρελαίου και των βασικών εμπορευμάτων, καθώς και τη σταδιακή προσαρμογή του επιτοκίου αναφοράς της ΕΚΤ.

Πλαίσιο 1: Το πρόσφατο ιστορικό ανάπτυξης και η ανάγκη για ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης

Για περισσότερο από δέκα χρόνια η ελληνική οικονομία σημείωσε υψηλά ποσοστά αύξησης του ΑΕΠ. Ωστόσο η ταχεία αυτή ανάπτυξη:

- Βασίστηκε κατά κύριο λόγο σε αυξήσεις της ζήτησης, οι οποίες τροφοδοτούνταν από την ευκολότερη πρόσβαση σε πιστώσεις προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά ως αποτέλεσμα των χαμηλότερων επιτοκίων που συνόδευσαν την υιοθέτηση του ευρώ, και

- Συνυπήρξε με την εμφάνιση δίδυμων ελλειμμάτων, δηλ. δημοσιονομικού ελλείμματος και ελλείμματος ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, που αντανακλούσαν α) την έλλειψη βούλησης για τη διατήρηση δημοσιονομικής πειθαρχίας και β) τις επιπτώσεις της χαλαρής δημοσιονομικής πολιτικής σε ότι αφορά το εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, σε συνδυασμό με τη σημαντική διάβρωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας ως αποτέλεσμα, σε μεγάλο βαθμό, στρεβλώσεων της αγοράς. Σε αντίθεση με το πρόσφατο παρελθόν, οι μελλοντικοί μοχλοί ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας θα είναι οι επενδύσεις και οι εξαγωγές σε τομείς όπου η χώρα διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, διασφαλίζοντας έτσι την επιτυχή ανάπτυξή της κατά έναν περιβαλλοντικά βιώσιμο τρόπο.

Αυτή η στροφή στο μοντέλο ανάπτυξης της οικονομίας θα υποστηριχθεί από τις μεταρρυθμιστικές ενέργειες της κυβέρνησης με στόχο την αντιμετώπιση των υφιστάμενων στρεβλώσεων, την αύξηση της παραγωγικότητας και της επιχειρηματικότητας και την αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας. Οι μεταρρυθμίσεις που θα στοχεύουν στη μόνιμη αποκατάσταση μιας ισορροπημένης δημοσιονομικής κατάστασης θα αντιμετωπίσουν άμεσα θέματα δημοσιονομικής βιωσιμότητας καθώς επίσης θα συνεισφέρουν στη βελτίωση του εξωτερικού ισοζυγίου.

Το 2010, η ελληνική οικονομία θα παραμείνει σε ύφεση, με το πραγματικό ΑΕΠ να αναμένεται να μειωθεί κατά 0,3%. Αυτή η εκτίμηση συνάδει με την εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το 2010, όπως παρουσιάζεται στις προβλέψεις της για το φθινόπωρο του 2009, και βρίσκεται μεταξύ των τελευταίων εκτιμήσεων του ΟΟΣΑ και του ΔΝΤ. Ο πίνακας 1 που ακολουθεί παρέχει μια σύγκριση μεταξύ των προβολών του ΠΣΑ και των τελευταίων προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του ΟΟΣΑ και του ΔΝΤ σε επλεγμένους δείκτες για το 2010 και το 2011. Πρέπει να

σημειωθεί εδώ ότι οι προβλέψεις της Επιτροπής, του ΟΟΣΑ και του ΔΝΤ βασίζονται στην υπόθεση ότι δεν γίνεται καμία αλλαγή πολιτικής και φθάνουν ως το 2011. Σε αντιπαραβολή, οι προβολές του ελληνικού ΠΣΑ ενσωματώνουν μία συντηρητική εκτίμηση των θετικών επιπτώσεων των μέτρων πολιτικής της κυβέρνησης στις επενδύσεις και την ανάπτυξη και καλύπτουν την περίοδο έως και το 2013.

	Υπουργείο Οικονομικών (ΠΣΑ/2010)		Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Φθινόπωρο 2009)		ΟΟΣΑ (Νοεμβρ.2009)		ΔΝΤ(Οκτ.2009)	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
1. ΑΕΠ	-0.3							
2. Ιδιωτική κατανάλωση	-1.0 -4.4							
3. Δημόσια κατανάλωση	-1.6 2.5							
4. Ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου	-3.0 1.4 2.0 9.6 8.7 120.4							
5. Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών								
6. Εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών								
7. Ποσοστό πληθωρισμού (ΔΤΚ) Αποπληθωριστής								
8. Ποσοστό ανεργίας								
9. Έλλειμμα γεν. κυβ., % του ΑΕΠ								

--	--	--	--	--

Πίνακας 1. Σύγκριση μεταξύ των εκτιμήσεων του 2010 και 2011 για επιλεγμένους βασικούς δείκτες.

Οι βελτιωμένες οικονομικές προοπτικές σε σχέση με το 2009 οφείλονται εν μέρει στις εξωτερικές οικονομικές συνθήκες, που ευνοούν το ελληνικό εξωτερικό ισοζύγιο, καθώς και σε μια σειρά νομοθετικών μέτρων που εγκρίθηκαν εντός του έτους με στόχο την αναζωογόνηση του ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, ο οποίος θα υποστηριχθεί και από την επιτάχυνση της υλοποίησης συγκεκριμένων δράσεων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και των δημοσίων επενδύσεων. Επιπλέον, περαιτέρω διαρθρωτικές και θεσμικές αλλαγές αναμένεται να ανακουφίσουν τις πιέσεις προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν πιστωτικούς περιορισμούς, καθώς και να στηρίξουν την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας μέσω της προώθησης ενός εναλλακτικού μοντέλου παραγωγής και ανάπτυξης, που στηρίζεται σε δράσεις «πράσινης οικονομικής ανάπτυξης» με στόχο τη βιώσιμη ανταπόκριση από πλευράς προσφοράς.

Μεσοπρόθεσμα, το πραγματικό προϊόν αναμένεται να ανακάμψει, αυξάνοντας σε 1,5% το 2011 και 1,9% και 2,5% το 2012 και 2013 αντίστοιχα. Σε αντίθεση με το ιστορικό της ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας από το 2003 έως το 2008, είναι αξιοσημείωτο ότι, για την περίοδο 2009 έως και 2012, αναμένεται ότι το ΑΕΠ θα παραμείνει χαμηλότερο από το δυνητικό ΑΕΠ της οικονομίας. Το δυνητικό ΑΕΠ καθορίζεται με βάση την εναρμονισμένη μεθοδολογία συνάρτησης παραγωγής που έχει αναπτυχθεί από κοινού από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη, και η οποία συνδέει τις διαθέσιμες ποσότητες κεφαλαίου και εργασίας με εκτιμήσεις για την εξέλιξη της παραγωγικότητας του συνόλου των συντελεστών της οικονομίας (TFP).

Με άλλα λόγια η περίοδος της πρόβλεψης, συμπεριλαμβανομένου του 2012, χαρακτηρίζεται από διαδοχικά αρνητικά παραγωγικά κενά, με το παραγωγικό κενό να αναμένεται να γίνει οριακά θετικό μόνο το 2013.

3.5

Διάγραμμα 1. Παραγωγικό κενό: Ιστορική εξέλιξη 2003-2008 και εκτιμήσεις και προβλέψεις για την περίοδο 2009-2013 (τοίς εκατό)

Σημ: Οι εκτιμήσεις για το παραγωγικό κενό την περίοδο 2009-2013 βασίζονται στην εξέλιξη του δυνητικού προϊόντος της ελληνικής οικονομίας όπως έχει εκτιμηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στην πορεία του προϊόντος με βάση το βασικό σενάριο του ΠΣΑ.

Η αναμενόμενη εξέλιξη του παραγωγικού κενού της οικονομίας κατά την περίοδο που αναφέρονται οι προβλέψεις στηρίζει τον ισχυρισμό ότι το βασικό σενάριο βασίζεται σε μια συντηρητική εκτίμηση των προοπτικών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας.

Επιπλέον, η μικρή επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του πραγματικού ΑΕΠ κατά την περίοδο αναφοράς των προβλέψεων βασίζεται σε μια συντηρητική εκτίμηση του αναμενόμενου αποτελέσματος του προγράμματος μεταρρυθμίσεων στα μακροοικονομικά μεγέθη της Ελλάδας, αλλά και ανταναικλά την αναμενόμενη ανάκαμψη της διεθνούς οικονομίας.

Αναλυτικότερα, η πραγματική οικονομική ανάπτυξη θα υποστηριχθεί από διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές προϊόντων και τη βελτίωση του επιχειρηματικού κλίματος της οικονομίας, ζητήματα. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι, αν και η εκτίμηση των επιπτώσεων του προγράμματος μεταρρυθμίσεων είναι αβέβαιη, οι ενδεχόμενες θετικές επιπτώσεις στις προοπτικές ανάπτυξης στην Ελλάδα είναι πιθανό ότι θα είναι σημαντικές. Ενδεικτικές εκτιμήσεις περιέχονται στην τελευταία έκθεση του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE) για την ελληνική οικονομία, η οποία δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2009 και διατίθεται στη διεύθυνση:

<http://www.iobe.gr/media/elloik/IOBEGreek409.pdf>

Ειδικότερα, μεταξύ των μεσοπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων περιλαμβάνονται η μείωση της γραφειοκρατίας (η οποία στην έκθεση του IOBE εκτιμάται μεταξύ 2% και 3% του ΑΕΠ), το άνοιγμα των κλειστών επαγγελμάτων (εκτιμάται σε περίπου 1% του ΑΕΠ) και η κατάργηση των περιορισμών στον ανταγωνισμό (που εκτιμάται σε περίπου 2% του ΑΕΠ). Μεταξύ των πιο μακροπρόθεσμων μεταρρυθμίσεων η δημοσίευση περιλαμβάνει: τον αντίκτυπο της αύξησης των αποτελεσμάτων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κατά 45 μονάδες (3,5%), όπως μετρούνται με τον δείκτη PISA του ΟΟΣΑ (εκτιμάται σε περίπου 1% του ΑΕΠ). Επιπλέον, η μελέτη δεν προχωρά στην ποσοτικοποίηση της θετικής επίδρασης μιας σειράς πρωτοβουλιών οι οποίες περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων της κυβέρνησης. Εν ολίγοις, το βασικό σενάριο των προβολών βασίζεται σε μια συντηρητική εκτίμηση της επίδρασης του προγράμματος μεταρρυθμίσεων της κυβέρνησης στην ανάπτυξη προκειμένου να διασφαλιστεί η επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων.

Όσον αφορά τις συνιστώσες της συνολικής ζήτησης κατά την εξεταζόμενη περίοδο, η τελική εγχώρια ζήτηση αναμένεται να μειωθεί κατά 1,7% το 2010 και να ανακάμψει μεσοπρόθεσμα, αυξάνοντας κατά 1,0% κατά μέσο όρο την περίοδο 2011-13. Έτσι, η τελική εγχώρια ζήτηση αναμένεται να συμβάλλει αρνητικά στην μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ το 2010, ενώ αναμένεται να συμβάλλει θετικά κατά 1.0% κατά μέσο όρο την περίοδο 2011-13.

Οι παραπάνω εξελίξεις θα βασιστούν σε αυξημένες δαπάνες ιδιωτικής κατανάλωσης, αυξημένες επενδύσεις και μειωμένη δημόσια κατανάλωση, σύμφωνα με τη δέσμευση για δημοσιονομική εξυγίανση. Ειδικότερα, η ιδιωτική καταναλωτική δαπάνη αναμένεται να μειωθεί κατά 1,0% το 2010, και να αυξηθεί ελαφρά κατά 0,7% κατά μέσο όρο μεσοπρόθεσμα. Η βαθμιαία ανάκαμψη της ιδιωτικής κατανάλωσης αντανακλά: i.) την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και ii.) την περιορισμένη επίδραση που θα έχουν στη συνολική καταναλωτική ζήτηση τα μέτρα πολιτικής που έχουν αναληφθεί, συμπεριλαμβανομένης της εισοδηματικής πολιτικής του δημοσίου τομέα (καθώς η μείωση των επιδομάτων επικεντρώνεται σε υψηλόμισθους, οι οποίοι έχουν χαμηλότερη οριακή ροπή προς κατανάλωση). Οι επενδυτικές συνθήκες αναμένεται να βελτιωθούν σε σύγκριση με το 2009, ως συνέπεια των μέτρων οικονομικής πολιτικής που λαμβάνονται για τη στήριξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας και την ενίσχυση της εμπιστοσύνης των επενδυτών.

Το 2010, ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου αναμένεται να μειωθούν περαιτέρω κατά 1,6%, αντικατοπτρίζοντας τη μείωση των επενδύσεων στον τομέα των κατασκευών κατά 5%, η οποία απορρέει κυρίως από μία πτώση κατά 15,0% στις επενδύσεις σε κατοικίες.

Ωστόσο, οι ευνοϊκές συνθήκες σε ότι αφορά την ιδιωτική δαπάνη αναμένεται να ενισχύσουν σταδιακά τις επενδύσεις σε εξοπλισμό κατά 1,5% το 2010, και κατά 6,7% κατά μέσο όρο την περίοδο 2011-13. Η ανάκαμψη της επενδυτικής δραστηριότητας θα προέλθει κυρίως από το δημόσιο τομέα, όπου οι πραγματοποιούμενες επενδύσεις αναμένεται να αυξηθούν κατά 6,9% το 2010, σε σύγκριση με τη μείωση κατά 3,4% της αύξησης των επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα κατά την ίδια περίοδο.

Μεσοπρόθεσμα, οι δημόσιες επενδύσεις θα αυξηθούν ελαφρά, αντανακλώντας την επίσπευση της εφαρμογής της επενδυτικής δραστηριότητας που χρηματοδοτείται από τα διαρθρωτικά ταμεία. Οι επενδύσεις στον ιδιωτικό τομέα αναμένεται να αυξηθούν κατά 5,7% κατά μέσο όρο το 2011-13, αντανακλώντας ευνοϊκές εξωτερικές και εγχώριες οικονομικές συνθήκες.

Το εξωτερικό ισοζύγιο αναμένεται να συμβάλλει κατά 1,32 εκατοστιαίες μονάδες στην αύξηση του ΑΕΠ το 2010. Οι βελτιωμένες οικονομικές προοπτικές στους περισσότερους εμπορικούς εταίρους της ΕΕ θα ευνοήσει τις ελληνικές εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών. Οι εξαγωγές αναμένεται να ανακάμψουν από την πτώση που σημείωσαν το 2009 και να αυξηθούν κατά 2,5% το 2010 και κατά 5,9% κατά μέσο όρο το 2011-13. Οι εξελίξεις αυτές αντανακλούν τις αναμενόμενες εισπράξεις από τον τουρισμό και τις θαλάσσιες μεταφορές, οι οποίες αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,9% το 2010, και σε μικρότερο βαθμό, αντανακλά την αύξηση των εξαγωγών αγαθών. Οι εξαγωγές αγαθών αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,0% το 2010 και κατά 5,8% κατά μέσο όρο σε μεσοπρόθεσμα βάση αντανακλώντας επίσης τροποποιήσεις και βελτιώσεις στις δομές παραγωγής.

Από την πλευρά των εισαγωγών, το 2010 αναμένεται να σημειωθεί μια μικρή αύξηση, καθώς η αύξηση της εγχώριας ζήτησης θα διατηρηθεί σε χαμηλά επίπεδα. Η αναμενόμενη μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος κατά το τρέχον έτος θα συνδυαστεί με μια μικρή μείωση κατά 4,4% στις εισαγωγές υπηρεσιών. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές αγαθών αναμένεται να μειωθούν κατά 2,5% το 2010 και να αυξηθούν κατά 2,4% κατά μέσο όρο το 2011-13, λόγω της σταδιακής βελτίωσης της ιδιωτικής κατανάλωσης. Συνολικά, οι εισαγωγές αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να

μειωθούν κατά 3,0% το 2010 και να αυξηθούν κατά 2,7% κατά μέσο όρο μεσοπρόθεσμα.

Η σταδιακή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας θα οδηγήσει στη μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών από 13,8% του ΑΕΠ το 2008 σε 6% του ΑΕΠ το 2013.

Κατά συνέπεια, η ταυτότητα αυτή υποδηλώνει ότι το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι ίσο με τη διαφορά μεταξύ της εθνικής αποταμίευσης και των εθνικών επενδύσεων (ακαθάριστος σχηματισμός κεφαλαίου).

Το χάσμα μεταξύ της ιδιωτικής αποταμίευσης και του συνολικού ακαθάριστου σχηματισμού παγίου κεφαλαίου αυξήθηκε από 6,8% του ΑΕΠ το 2004 σε 11,5% του ΑΕΠ το 2007, κυρίως λόγω της μείωσης της ιδιωτικής αποταμίευσης από 15,4% του ΑΕΠ το 2004 σε 9,9% του ΑΕΠ το 2007. Αυτή η διαφορά στη χρηματοδότηση των ακαθάριστων επενδύσεων, δεδομένης της αρνητικής αποταμίευσης της γενικής κυβέρνησης, καλύφθηκε από την αύξηση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών από 10,3% του ΑΕΠ το 2004 σε 14,7% του ΑΕΠ το 2007.

Το ΠΣΑ 2010-2013 παρέχει μια πιο βιώσιμη σχέση μεταξύ αποταμίευσης και επενδύσεων, η οποία εμφανίζει την αποκατάσταση της ιδιωτικής αποταμίευσης στο 13,2% του μέσου επιπέδου του ΑΕΠ, τη σταδιακή εξάλειψη της αρνητικής αποταμίευσης της γενικής κυβέρνησης και, ως εκ τούτου, τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών που απαιτείται για τη χρηματοδότηση των ακαθάριστων επενδύσεων, στο βιώσιμο επίπεδο του 6% του ΑΕΠ μέχρι το 2013.

Η χρηματοδότηση των ακαθάριστων επενδύσεων (% του ΑΕΠ)

	2009			2010			2011		
	δς ευρώ	% ΑΕΠ	γ-ο-γ	δς ευρώ	% ΑΕΠ	γ-ο-γ	δς ευρώ	% ΑΕΠ	γ-ο-γ
ΑΕΠ	233,1	100,0	-2,1	224,5	100,0	-4,5	216,7	100,0	-3,5
Εγχ Ζητ	259,9	112,0	-3,7	244,3	108,8	-6,0	230,1	106,2	-5,8
Τελ Κατ	219,8	94,3	0,4	209,0	93,1	-4,9	198,3	91,5	-5,1
Ιδ Κατ	174,4	74,8	-1,8	166,5	74,2	-4,5	158,8	73,3	-4,6
Δημ Κατ	45,4	19,5	7,6	42,5	18,9	-6,5	39,6	18,3	-6,8
Σχημ Παγίου Κεφ	40,1	17,2	-11,0	33,4	14,8	-16,7	30,0	13,9	-10,0
Κατασκ	19,8	8,5	-12,5	16,3	7,25	-17,9	14,5	6,7	-11,2
Μηχανημ	17,9	7,7	-10,2	15,0	6,7	-15,8	13,6	6,3	-9,4
Αποθέμ	-	-	-2,2	-	-	1,0	-	-	-0,1
Καθ Εξοφ	-	-	2,2	-	-	2,2	-	-	3,0
Εξαγωγές	44,3	19,0	-20,1	46,2	20,6	4,3	48,9	22,6	5,9
Εισογ	69,5	29,8	-18,7	66,0	29,4	-5,0	62,6	28,9	-5,1

Πηγή: NBS, Greece Monthly Macroeconomic Outlook, March 2011

Ο αντίκτυπος των δύο ετών ύφεσης αντικατοπτρίζεται σε μεγάλο βαθμό στους δείκτες της αγοράς εργασίας. Η συνολική απασχόληση αναμένεται να μειωθεί κατά 0,5% το 2010, με περαιτέρω μείωση κατά 0,3% το 2011, ενώ κατά την περίοδο 2012-2013 αναμένεται μία μέση αύξηση της τάξης του 0,5%, κυρίως λόγω της μείωσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα. Η απασχόληση θα στηριχθεί μέσω μέτρων οικονομικής πολιτικής με στόχο την παροχή κινήτρων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και την αξιοποίηση των δυνητικών ευκαιριών μετά την οικονομική ύφεση.

Παρόλα αυτά, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να αυξηθεί σε 9,9% το 2010 και να φθάσει το 10,5% το 2011 και το 2012, με μια ελαφρά μείωση στο 10,3% για το 2013. Οι εξελίξεις αυτές είναι επόμενο να έχουν επιπτώσεις στη διαμόρφωση των αμοιβών, αφήνοντας σε γενικές γραμμές αμετάβλητη την αύξηση της πραγματικής αμοιβής ανά εργαζόμενο μεσοπρόθεσμα στο 0,5% κατά μέσο όρο. Ως εκ τούτου, το πραγματικό κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος αναμένεται να αυξηθεί ελαφρά κατά 0,2% το 2010, και να μειωθεί κατά 1% το 2011-13.

Όσον αφορά την εξέλιξη των τιμών, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ και ο αποπληθωριστής της ιδιωτικής κατανάλωσης αναμένεται να αυξηθούν το 2010, ως συνέπεια της αύξησης της τιμής του πετρελαίου και των τιμών των βασικών εμπορευμάτων, καθώς και λόγω των υψηλότερων τιμών εισαγωγών.

Ωστόσο, μεσοπρόθεσμα, οι τιμές αναμένεται να μειωθούν σταδιακά, υποβοηθούμενες από διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά προϊόντων και θα παραμείνουν στα πλαίσια των στόχων της σταθερότητας των τιμών στην ΟΝΕ. Αυτή η επιβράδυνση αντανακλά

επίσης τις εξελίξεις στην αγορά εργασίας και την επίδρασή της στις μισθολογικές διαπραγματεύσεις, και τις επιπτώσεις στη δυναμική των τιμών του αρνητικού παραγωγικού κενού, η οποία θα συνεχιστεί καθ' όλη την περίοδο της πρόβλεψης. Από την άποψη αυτή, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ αναμένεται να αυξηθεί κατά 2,0% το 2010 και 1,9% το 2013, με τον απόπληθωριστή ιδιωτικής κατανάλωσης να φτάνει κατά μέσο όρο το 1,8% κατά τη διάρκεια της περιόδου 2011-13.

Συνοψίζοντας, το παρόν μακροοικονομικό σενάριο βασίζεται σε μια συντηρητική εκτίμηση των τρεχουσών και των μεσοπρόθεσμα αναμενόμενων οικονομικών συνθηκών. Ωστόσο, οι προβλέψεις κινδύνου περιλαμβάνουν την αβεβαιότητα σχετικά με το χρόνο και την ευρωστία της αναμενόμενης ανάκαμψης της διεθνούς οικονομίας, καθώς και την αβεβαιότητα για το συνολικό βάθος της ύφεσης που διανύει σήμερα η ελληνική οικονομία.

3.2.2 Η επιδείνωση του ελλείμματος το 2009

Οι δημοσιονομικές εξελίξεις το 2009 χαρακτηρίστηκαν από τη συνεχή επιδείνωση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης. Ο Προϋπολογισμός του 2009 που παρουσιάστηκε τον Νοέμβριο του 2008 προέβλεπε το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης να διαμορφωθεί στο 2% του ΑΕΠ, προϋποθέτοντας την επίτευξη του μη ρεαλιστικού στόχου της αύξησης των φορολογικών εσόδων κατά 20,5% το 2009, που ήταν έτος κρίσης.

Αυτός ο στόχος για το έλλειμμα σύντομα αναθεωρήθηκε προς τα πάνω, στο 3,7% του ΑΕΠ, με την κατάθεση του Επικαιροποιημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Ιανουάριο του 2009. Η βασική αιτία για αυτή την αναθεώρηση ήταν η επαναφορά του αφορολογήτου ορίου των 10.500 Ευρώ για τους ελεύθερους επαγγελματίες, λόγω της οικονομικής κρίσης, το οποίο είχε καταργηθεί δύο μήνες νωρίτερα και είχε ενσωματωθεί στον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2009 με στόχο την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων. Η Ελληνική κυβέρνηση κατέθεσε στις υπηρεσίες της Επιτροπής και ένα Συμπλήρωμα στο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης, με την περιγραφή των δημοσιονομικών μέτρων που θα

εξασφάλιζαν την πραγματοποίηση των δημοσιονομικών στόχων του 2009. Τα μέτρα και οι επιπτώσεις τους περιγράφονται στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος Β.

Ταυτόχρονα, υπήρξε και ένα περιορισμένης έκτασης πακέτο μέτρων κοινωνικής προστασίας, ως απάντηση στις επιπτώσεις της κρίσης στις πιο ευαίσθητες ομάδες του πληθυσμού, το οποίο περιλάμβανε κυρίως επιδόματα σε χαμηλοσυνταξιούχους και εγγεγραμμένους ανέργους και κάποια μέτρα για την ενίσχυση των αγροτών και των ΜΜΕ. Η συνολική ετήσια δημοσιονομική επίπτωση αυτών των μέτρων ήταν 1.516 εκ. ευρώ, 236 εκ. ευρώ λιγότερο από την αρχική εκτίμηση που ήταν 1.755 εκ. ευρώ.

Τον Απρίλιο του 2009, το Συμβούλιο αποφάσισε την ύπαρξη υπερβολικού ελλείμματος στην Ελλάδα και προχώρησε σε συστάσεις για την αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας. Έκτοτε, η οικονομική επιβράδυνση υπήρξε χειρότερη από ό τι αναμενόταν: οι αρχικές εκτιμήσεις για τα τριμηνιαία στοιχεία του ΑΕΠ ήταν πιο αισιόδοξες σε σχέση με τους βραχυχρόνιους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας (και στη συνέχεια αναθεωρήθηκαν από την Στατιστική Υπηρεσία).

Η επανεξέταση στα μέσα του χρόνου της δημοσιονομικής κατάστασης από την Ελληνική κυβέρνηση αποκάλυψε ότι τα φορολογικά έσοδα παρουσίαζαν σημαντικές αρνητικές αποκλίσεις. Οι αποκλίσεις στα έσοδα εκτιμήθηκε ότι θα επιβάρυναν το έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης κατά 1, ακόμη, ποσοστιαία μονάδα του ΑΕΠ, ως αποτέλεσμα κυρίως των μειωμένων εσόδων από το ΦΠΑ (1,4 δις ευρώ λιγότερα σε σχέση με τις προβλέψεις) και του φόρου εισοδήματος (0,8 δις ευρώ λιγότερα σε σχέση με τις προβλέψεις).

Επιπλέον, οι υπερβάσεις δαπανών είχαν ως αποτέλεσμα την επιβάρυνση του ελλείμματος κατά 0,4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ, κυρίως λόγω των επιδομάτων προς τους χαμηλοσυνταξιούχους, τα μέτρα για τη στήριξη του τουρισμού στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Σχεδίου Οικονομικής Ανάκαμψης, το νέο μισθολόγιο των γιατρών και την περαιώση υποχρεώσεων προς τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Αυτές οι εξελίξεις οδήγησαν στην περαιτέρω αύξηση του ελλείμματος, το οποίο εκτιμήθηκε στο 5,1% του ΑΕΠ με βάση τις εαρινές προβλέψεις του 2009 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ανταποκρινόμενη στις συστάσεις του Συμβουλίου και στην αναμενόμενη σημαντική απόκλιση από το στόχο του ελλείμματος, η Ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε τον Ιούνιο του 2009 ένα δεύτερο κύμα διορθωτικών μέτρων για τη συγκράτηση του ελλείμματος. Τα πακέτο περιλάμβανε τόσο μόνιμα όσο και

έκτακτα μέτρα κυρίως από την πλευρά των εσόδων, τα οποία περιγράφονται στον Πίνακα 2 του Παραρτήματος Β.

Η αρχικά εκτιμώμενη δημοσιονομική επίπτωση από την εφαρμογή αυτών των μέτρων ήταν 2,3 δις Ευρώ ή 1,7% του ΑΕΠ. Εξαιτίας της αδυναμίας εφαρμογής τους λόγω του τρόπου που είχαν σχεδιαστεί, ένα από τα μέτρα ακυρώθηκε (συγκεκριμένα, η επιβολή κεφαλαιακού τέλους στα κτίρια με πολεοδομικές παραβιάσεις, με εκτιμώμενα έσοδα ύψους 1.150 εκ. ευρώ), ενώ ενός άλλου σχεδίου αναβλήθηκε η εφαρμογή (η επιβολή φόρου σε κέρδη από λοταρίες και στοιχήματα με αναμενόμενα έσοδα 180 εκ. ευρώ). Οι αρνητικές αποκλίσεις στα έσοδα από το σύνολο των μέτρων που ανακοινώθηκαν εκτιμώνται στα 1,5 δις ευρώ.

Μετά την ανακοίνωση των νέων μέτρων και πριν από την εφαρμογή τους, έλαβαν χώρα οι εθνικές εκλογές, στις οποίες εξελέγη η νέα κυβέρνηση.

Ωστόσο, η σημαντική επιδείνωση του ελλείματος σε σχέση με τις αρχικές προβλέψεις είχε γίνει απολύτως αντιληπτή πολύ νωρίτερα. Από τα ταμειακά στοιχεία που είχε στη διάθεσή της η Τράπεζα της Ελλάδας για την εκτέλεση του προϋπολογισμού έως τον Αύγουστο, προκύπτει ότι το έλλειμμα θα έπρεπε να διαμορφωθεί, σε διψήφιο ποσοστό του ΑΕΠ έως το τέλος του 2009. Αυτή ήταν επίσης και η εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήδη από τα μέσα του χρόνου, που εκφράζεται σε εσωτερική έκθεση που είχε κοινοποιηθεί στην κυβέρνηση².

Στην Εισηγητική Έκθεση του Κρατικού Προϋπολογισμού του 2010, που κατατέθηκε στο Κοινοβούλιο στο τέλος Νοεμβρίου 2009, καταγράφεται η εκτίμηση για το έλλειμμα του 2009 της γενικής κυβέρνησης στο 12,7% του ΑΕΠ. Αυτή η σημαντική απόκλιση του ελλείματος της γενικής κυβέρνησης από τις αρχικές (2% του ΑΕΠ στον Προϋπολογισμό του 2009, 3,7% του ΑΕΠ στο ΠΣΑ) και τις ενδιάμεσες προβλέψεις (5,1% του ΑΕΠ στα μέσα του έτους) μπορεί να αποδοθεί στις επιπτώσεις τριών γεγονότων:

Πρώτον, στην επίπτωση του «οικονομικού κύκλου», λόγω της οικονομικής επιβράδυνσης και της μεγαλύτερης σε σχέση με την αναμενόμενη μείωσης του πραγματικού ΑΕΠ.

Δεύτερον, στην επίπτωση του «εκλογικού ή πολιτικού κύκλου», λόγω της χαλάρωσης των μηχανισμών είσπραξης εσόδων και των υπερβάσεων δαπανών.

1. Η Τράπεζα της Ελλάδος στο Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας που δημοσιεύτηκε τον Σεπτέμβριο του 2009, υποδείκνυε ότι οι καθαρές δανειακές ανάγκες της κεντρικής κυβέρνησης σε ταμειακή βάση έως τον Αύγουστο του 2009, ήταν ήδη 22 δις Ευρώ. Η ειδοποίηση στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος που στάλθηκε στη Eurostat από τις Ελληνικές αρχές στις 2 Οκτωβρίου, εκτιμούσε το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης σε ετήσια βάση στα 17,5 δις Ευρώ.

2. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ήδη από τις 2 Ιουλίου 2009, βασιζόμενη στα διαθέσιμα στοιχεία εκτέλεσης του προϋπολογισμού για το πρώτο τρίμηνο του 2009 είχε προειδοποιήσει ότι «... η εκτέλεση του προϋπολογισμού για την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2009, δείχνει να αποκλίνει πολύ από τους ετήσιους δημοσιονομικούς στόχους που περιγράφονται στο τελευταίο επικαιροποιημένο πρόγραμμα σταθερότητας. Εάν συνεχιστεί αυτή η τάση καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης θα ξεπεράσει το 10% του ΑΕΠ, γεγονός που είναι σε αντίθεση με τον επίσημο ετήσιο στόχο για το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης στο 5% του ΑΕΠ» (European Commission, "SGP-implementation and follow-up to the Eurogroup in Prague (recent measures taken in Greece)", note for the Eurogroup, Brussels 02.07.2009)

Τρίτον, στην επίπτωση των «ατελειών ή διαρθρωτικών αδυναμιών», λόγω των ενδημικών διαρθρωτικών προβλημάτων στη συλλογή των φόρων, στον έλεγχο των δαπανών και στην καταγραφή των δεδομένων.

Η επιδείνωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης κατά 10,7 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ αντανακλά κυρίως τις αρνητικές αποκλίσεις στα έσοδα κατά 3,4% του ΑΕΠ και τις υπερβάσεις δαπανών κατά 2,6% του ΑΕΠ εξαιτίας των παραπάνω παραγόντων.

Μια περαιτέρω επιδείνωση του ελλείμματος κατά 2,1% οφείλεται στη σημαντική αναθεώρηση του ΑΕΠ, το οποίο είχε εκτιμηθεί το 2009 στα 260.248 εκ. ευρώ σε

τρέχουσες τιμές και είχε χρησιμοποιηθεί για τις προβλέψεις του Προϋπολογισμού του 2009, αλλά στη συνέχεια αναθεωρήθηκε στα 240.150 εκ. ευρώ. Τέλος, περαιτέρω επιδείνωση του ελλείμματος κατά 0,9% του ΑΕΠ οφείλεται στην καταγραφή των υποχρεώσεων της γενικής κυβέρνησης προς τον ιδιωτικό τομέα (χρέη νοσοκομείων προς τους προμηθευτές). Μια περιληπτική ποσοτική περιγραφή των παραγόντων που καθόρισαν την επιδείνωση των αποτελεσμάτων της γενικής κυβέρνησης παρουσιάζεται στον Πίνακα 3 παρακάτω.

3.3 Δημοσιονομικές προοπτικές για το 2010

Η πορεία δημοσιονομικής προσαρμογής στο ΠΣΑ είναι εμπροσθοβαρής, με μία μείωση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες το 2010, στο 8,7% του ΑΕΠ. Η προσαρμογή θα επιτευχθεί με ένα μίγμα μέτρων τόσο στο σκέλος των εσόδων όσο και στο σκέλος των δαπανών, τα οποία ποσοτικοποιούνται και παρουσιάζονται μαζί με πληροφορίες σχετικά με την υλοποίησή τους στον Πίνακα 1 του Παραρτήματος Γ. Στο σκέλος των δαπανών γίνεται επίσης αναδιάταξή τους από τις λιγότερο παραγωγικές δαπάνες, στις οποίες περιλαμβάνονται μειώσεις στις αμυντικές δαπάνες και στο λειτουργικό κόστος, προς τις πιο παραγωγικές, που συμβάλλουν στη βιώσιμη μεγέθυνση και ανάπτυξη της οικονομίας σύμφωνα με τις προτεραιότητες της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, όπως είναι η αύξηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και οι δαπάνες για την υγεία και την εκπαίδευση.

3.3.1. Έσοδα

Τα συνολικά έσοδα της γενικής κυβέρνησης το 2010 αντιστοιχούν στο 42,4% του ΑΕΠ, υψηλότερα κατά 3,1 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η ανάλυση των πηγών των πρόσθετων πόρων, ως ποσοστό του ΑΕΠ, είναι η εξής: 1,2% επιπλέον έσοδα από αλλαγές στο φορολογικό σύστημα, 0,5% έκτακτα φορολογικά μέτρα, 1% πρόσθετα έσοδα από τα μέτρα για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής

και εισφοροδιαφυγής, 0,5% επιπλέον εισροές από την ΕΕ για το πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων.

Η σημαντική επιδείνωση του ελλείμματος της κεντρικής κυβέρνησης το 2009, το οποίο μόνο ως ένα βαθμό μπορεί να αποδοθεί στην πρωτοφανή παγκόσμια κρίση, αποκάλυψε αδυναμίες της φορολογικής πολιτικής και των μηχανισμών είσπραξης φόρων, ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά προκειμένου να διαμορφωθεί ένα βιώσιμο δημοσιονομικό περιβάλλον. Η διαδικασία κατάρτισης και εκτέλεσης του προϋπολογισμού και η αναποτελεσματικότητα των μηχανισμών είσπραξης φόρων έχουν καθοριστική σημασία.

Το έργο της βελτίωσης στην είσπραξη των εσόδων περιλαμβάνει δράσεις όπως:

- Αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος και διεύρυνση της φορολογικής βάσης.
- Ενίσχυση της φορολογικής διοίκησης, μέσω της βελτίωσης των μηχανισμών ελέγχου και είσπραξης.
- Μείωση της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής και ενίσχυση της συμμόρφωσης.
- Εφαρμογή καλά σχεδιασμένων μόνιμων μέτρων και εξασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους.

Σε αυτό το πλαίσιο, η κυβέρνηση έχει ήδη ξεκινήσει μια διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης για την αναμόρφωση του φορολογικού συστήματος. Αυτή περιλαμβάνει τη συμμετοχή των πολιτών μέσω της ανοικτής ιστοσελίδας διαβούλευσης (www.opengov.gr/minfin), καθώς και τη λειτουργία ενός αριθμού ομάδων εργασίας με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων για τις διάφορες ενότητες της φορολογικής μεταρρύθμισης (φορολόγηση φυσικών και νομικών προσώπων, φόροι ακίνητης περιουσίας, φορολογική διοίκηση, ηλεκτρονικά εργαλεία κ.λπ.). Το χρονοδιάγραμμα προβλέπει την ολοκλήρωση της διαδικασίας διαβούλευσης το Φεβρουάριο του 2010, και το νέο φορολογικό νομοσχέδιο πρόκειται να ψηφιστεί από το Κοινοβούλιο τον Μάρτιο, με τις διατάξεις που ισχύουν από την αρχή του 2010.

Το πρόγραμμα αναμόρφωσης του φορολογικού συστήματος για το 2010 θα περιλαμβάνει μόνιμα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν ήδη ανακοινωθεί και τα οποία ποσοτικοποιούνται στον Πίνακα 4.

Η συνολική εκτιμώμενη επιπλέον αύξηση των εσόδων λόγω των παραπάνω μόνιμων μέτρων είναι 2.610 εκ. ευρώ ή 1,2% του ΑΕΠ.

Λόγω των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης στην οικονομία, ο προϋπολογισμός του 2010 περιλαμβάνει επίσης και προσωρινά μέτρα, όπως:

- την έκτακτη αύξηση του ενιαίου τέλους ακινήτων για το έτος 2009, μόνο για τις μεγάλης αξίας ακίνητες περιουσίες, και
- την έκτακτη κοινωνική εισφορά των εταιριών με υψηλή κερδοφορία (με βάση τα κέρδη του 2008).

Το συνολικό ποσό των προσωρινών μέτρων στον Προϋπολογισμό του 2010 εκτιμάται σε 1.330 εκατομμύρια ευρώ ή 0,54% του ΑΕΠ (Πίνακας 5, παρακάτω)

Ένα νέο συνολικό σύστημα για τη μείωση της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής βρίσκεται υπό υιοθέτηση, τα βασικά συστατικά του οποίου παρουσιάζονται στο Πλαίσιο 3. Το όφελος από τα μέτρα αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής το 2010 εκτιμάται σε 1.200 εκ. ευρώ. Αυτό αποτελεί μια σημαντική υποεκτίμηση του πραγματικού ποσού, καθώς προκύπτει από την εφαρμογή του ίδιου ποσοστού εσόδων από ΦΠΑ ως προς το ονομαστικό ΑΕΠ που ίσχυε την περίοδο 2007-2008 στο ονομαστικό ΑΕΠ που προβλέπεται για το 2010. Υπολογίζεται λοιπόν απλώς ως η ανάκαμψη των εσόδων από ΦΠΑ στο ιστορικά καταγεγραμμένο επίπεδο, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα επιπλέον έσοδα που μπορεί να συλλεχθούν ως αποτέλεσμα της εφαρμογής των μεταρρυθμίσεων που περιγράφονται με λεπτομέρεια στο Πλαίσιο 3. Η κρίση του 2009, επηρέασε επίσης σοβαρά τις εισπράξεις από ασφαλιστικές εισφορές. Η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών και η αναβάθμιση των μηχανισμών εισπράξης, αναμένεται επίσης να αυξήσουν αυτή την πηγή εισροών της γενικής κυβέρνησης. Τέλος, επιπλέον πόροι αναμένονται από την επιτάχυνση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και την αύξηση των εισροών από τους πόρους των 26 δις ευρώ που έχουν δεσμευτεί για την Ελλάδα για την εφαρμογή διαρθρωτικών προγραμμάτων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία της ΕΕ, ο ρυθμός απορρόφησης των οποίων παραμένει στο πολύ χαμηλό επίπεδο του 3,5%.

Πίνακας 1. Ελλάδα. Δημοσιονομικά μέτρα που περιλαμβάνει το πρόγραμμα

2010		
<i>σε εκ. Ευρώ</i>		<i>% του ΑΕΠ</i>
	Έσοδα	0,5
Αύξηση του ΦΠΑ	800	0,3
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα καύσιμα	200	0,1
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα τσιγάρα	200	0,1
Αύξηση του ειδικού φόρου κατανάλωσης στα ποτά	50	0,0
	Έξοδα	1,9
Μείωση του μισθολογικού κόστους μέσω μείωσης 13 ^{ου} και 14 ^{ου} μισθού και τα επιδομάτων	1100	0,5
Ενδιάμεση κατανάλωση	700	0,3
Μειώσεις στις συντάξεις (στις υψηλότερες συντάξεις)	350	0,1
Αναστολή της β' δόσης του επιδόματος αλληλεγγύης	400	0,2
Μείωση των συντάξεων μέσω της μείωσης της 13 ^{ης} και 14 ^{ης} σύνταξης	1500	0,6
Μείωση των δημόσιων επενδύσεων	500	0,2
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΙΣΠΤΩΣΗ	5800	2,5

3.3.2. Δαπάνες

Οι συνολικές κρατικές δαπάνες, μπορούν να κατανεμηθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες, συγκεκριμένα:

1. **Δαπάνες για μισθούς και συντάξεις:** μετά από μια αύξηση 11,5% το 2009 η αύξηση σε αυτή την κατηγορία το 2010 προβλέπεται σε 2,8%, κυρίως λόγω της μείωσης της

απασχόλησης στον δημόσιο τομέα, της περιοριστικής εισοδηματική πολιτική για τις αμοιβές του δημοσίου τομέα που ξεπερνούν τις 2.000 ευρώ μηνιαίως, της μείωσης κατά 10% του κονδυλίου για επιδόματα και της μείωσης έως και κατά το ένα τρίτο των

συμβάσεων ορισμένου χρόνου.

2. Δαπάνες κοινωνικής ασφάλισης: μετά από μια αύξηση κατά 28% το 2009, οι δαπάνες αυτής της κατηγορίας προβλέπεται να είναι μειωμένες κατά 9,7% κυρίως λόγω της σημαντικής μείωσης στις δαπάνες για υπηρεσίες υγείας.

3. Λειτουργικές δαπάνες: μετά από μια αύξηση κατά 21,5% το 2009, οι λειτουργικές δαπάνες εκτιμάται ότι θα μειωθούν κατά 10,8% λόγω της μείωσης των δαπανών για κρατικές προμήθειες και των μειώσεων στις επιχορηγήσεις δημοσίων φορέων και των εξόδων μετακινήσεων.

Οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης το 2010 εκτιμούνται σε 51,1% του ΑΕΠ. Το 2010 ο προϋπολογισμός δεν θα επιβαρυνθεί από την επίπτωση των έκτακτων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν το 2009. Αυτές οι δαπάνες προήλθαν από την ανάγκη για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της χρηματοπιστωτικής κρίσης σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας ή από έκτακτα γεγονότα όπως είναι η πραγματοποίηση δύο εκλογικών αναμετρήσεων μέσα στο έτος.

Το συνολικό ύψος αυτών των έκτακτων δαπανών εκτιμάται σε 3.228 εκατομμύρια ευρώ ή 1,32% του ΑΕΠ. Πιο συγκεκριμένα, τα ποσά ανήλθαν σε 244 εκατομμύρια ευρώ για εκλογικές δαπάνες, 541 εκ. ευρώ για δημόσια κατανάλωση, 203 εκ. ευρώ για επιδόματα σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, 975 εκ. ευρώ για επιχορηγήσεις σε οργανισμούς κοινωνικής ασφάλισης και 394 εκ. ευρώ για επιχορηγήσεις σε άλλους δημόσιους οργανισμούς.

Η αναμενόμενη μείωση του ελλείμματος της γενικής κυβέρνησης μέσα στο 2010 βασίζεται επίσης και σε μία σημαντική μείωση των πρωτογενών δαπανών .

Η μείωση των δαπανών είναι 1.825 εκ. Ευρώ, ή 0,74% του ΑΕΠ . Πρέπει να σημειωθεί ότι το μεγαλύτερο στοιχείο στον Πίνακα είναι η μείωση κατά 10% στη δαπάνη για ειδικά επιδόματα προς τους δημοσίους υπαλλήλους, που πρόκειται να εφαρμοστεί προοδευτικά ανάλογα με το σύνολο των αμοιβών (βασικός μισθός συν επιδόματα).

Για να εξασφαλιστεί η μόνιμη συνεισφορά τους στο στόχο της απαιτούμενης δημοσιονομικής προσαρμογής η παραπάνω μειώσεις δαπανών θα αποτελέσουν μέρος

τους μεσοπρόθεσμου προγράμματος περιορισμού των δαπανών, που περιλαμβάνει τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού και τον έλεγχο των δαπανών για αμοιβές και των προσλήψεων στο δημόσιο τομέα. Το πρόγραμμα για τον έλεγχο των μισθών και των άλλων αμοιβών βρίσκεται σε εξέλιξη με την δημιουργία Ενιαίας Αρχής Πληρωμών για όλους τους δημοσίους υπαλλήλους.

Άλλες συνεχιζόμενες προσπάθειες περιλαμβάνουν την ενσωμάτωση των ειδικών λογαριασμών για ειδικά επιδόματα στον προϋπολογισμό και ένα κανόνα για τον καθορισμό των προσλήψεων νέων δημοσίων υπαλλήλων μεσοπρόθεσμα, όπου για κάθε 5 συνταξιοδοτήσεις θα προσλαμβάνεται μόνο ένας δημόσιος υπάλληλος. Τέλος, η διαδικασία διαβούλευσης για τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος έχει ήδη ξεκινήσει και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Απρίλιο του 2010

Πλαίσιο 4. Περιορισμός του μεγέθους της δαπάνης για μισθού

- Καμία αύξηση μισθού για αμοιβές πάνω από 2.000 ευρώ το 2010.
- Μείωση κατά 10% της συνολικής δαπάνης για επιδόματα στον δημόσιο τομέα.
- Κατάργηση της αυτοτελούς φορολόγησης σύμφωνα με την οποία μια σειρά μισθολογικών επιδομάτων του δημοσίου τομέα φορολογούνται με συντελεστή μικρότερο από το θεσμοθετημένο.
- Εισαγωγή του κανόνα 5:1 μεταξύ συνταξιοδοτήσεων και προσλήψεων στο δημόσιο από το 2011.
- Μείωση κατά το ένα τρίτο των συμβάσεων ορισμένου χρόνου στο δημόσιο τομέα.
- Όλες οι προσλήψεις θα γίνονται από τον ΑΣΕΠ.
- Βελτίωση του ελέγχου του λογαριασμού μισθοδοσίας μέσω της Ενιαίας Αρχής

Πληρωμών για τις αμοιβές των δημοσίων υπαλλήλων.

- Δημοσίευση στο διαδίκτυο όλων των κυβερνητικών αποφάσεων που συνεπάγονται δαπάνη. Αυτό αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την εγκυρότητα κάθε τέτοιας απόφασης.

- Κατάργηση όλων των εξαιρέσεων σε ότι αφορά τις προσλήψεις

- Μείωση των επιπέδων τοπικής αυτοδιοίκησης

- Σημαντική μείωση στον αριθμό ειδικών επιτροπών στο δημόσιο τομέα

- Ομαδοποίηση και δραστική μείωση του αριθμού των δημοσίων οργανισμών που συνδέονται με τις τοπικές αρχές.

3.4. Τρέχουσες εξελίξεις στα μεγέθη της γενικής κυβέρνησης και μεσοπρόθεσμη δημοσιονομική προσαρμογή

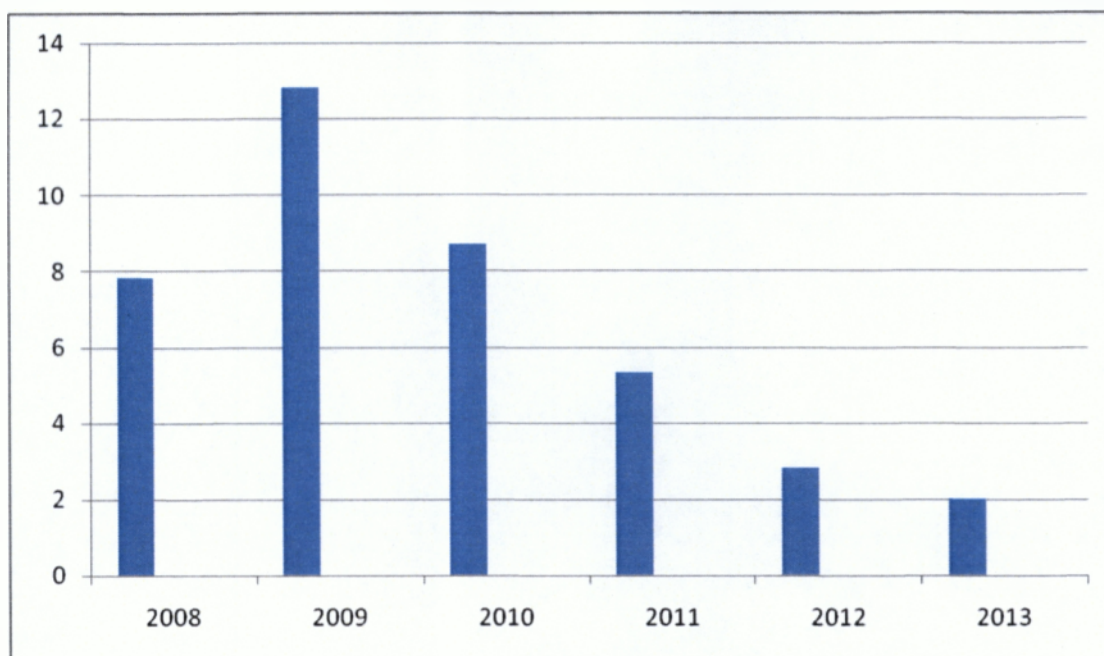
3.4.1. Έλλειμμα Γενικής Κυβέρνησης

Σύμφωνα με τον Προϋπολογισμό του 2010, το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης προβλέπεται να μειωθεί κατά 3,6% του ΑΕΠ, από 12,7% το 2009 σε 9,1% το 2010. Ωστόσο, στο ΠΣΑ υιοθετείται ένας πιο φιλόδοξος στόχος μείωσης του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης κατά 4ποσοστιαίες μονάδες, δηλ. στο 8,7% του ΑΕΠ έως το τέλος του 2010. Μετά από την πολύ μεγάλη απόκλιση του ελλείμματος γενικής κυβέρνησης που σημειώθηκε το 2009, η οποία εξηγήθηκε λεπτομερώς στην Ενότητα 3.3, η μείωση που προβλέπεται στο ΠΣΑ για το 2010 μπορεί να επιτευχθεί μόνο μέσα από συνεπή και αυστηρή υλοποίηση του Προϋπολογισμού και του ΠΣΑ.

Το βασικό σενάριο του ΠΣΑ είναι εμπροσθοβαρές, με την προσαρμογή του 4% στο έλλειμμα να ακολουθείται από περαιτέρω προσαρμογές μέσα στην περίοδο 2011-2013.

Ειδικότερα, η πορεία δημοσιονομικής προσαρμογής κατά το σενάριο αναφοράς ανέρχεται σε 3,1%, 2,8% και 0,8% του ΑΕΠ μέσα στο 2011, 2012 και 2013 αντίστοιχα, τοποθετώντας το προβλεπόμενο έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης σε περίπου 2% του ΑΕΠ μέσα στο 2013.

Η αναμενόμενη εξέλιξη του ελλείμματος απεικονίζεται στο Διάγραμμα 2.

Η ανωτέρω δημοσιονομική προσαρμογή θα τεθεί σε εφαρμογή μέσω των μέτρων του προγράμματος για τον εξορθολογισμό των δαπανών και την ενίσχυση της δημοσιονομικής διαχείρισης και θα επιτευχθεί μέσω υψηλότερων ρυθμών ανάπτυξης. Από την πλευρά των δαπανών η αναμενόμενη εξέλιξη των συνολικών πόρων ως ποσοστό του ΑΕΠ ακολουθεί πτωτική τάση, από 52% του ΑΕΠ το 2009 σε 47,7% το 2013. Μια επιπλέον συνιστώσα αφορά τη συνεχή προσπάθεια να εντοπιστούν οι τομείς των περιττών δαπανών για περαιτέρω περικοπές δαπανών. Μετά από εντολή του πρωθυπουργού, μέχρι τα τέλη του Ιανουαρίου 2010, τα υπουργεία θα έχουν υποβάλει τριετή σχέδια προϋπολογισμών που θα ενσωματώνουν συνολικές περικοπές δαπανών.

Διμερείς διυπουργικές ομάδες εργασίας που θα αποτελούνται από υπαλλήλους του Υπουργείου Οικονομικών και όλων των άλλων Υπουργείων θα συσταθούν τον Ιανουάριο του 2010, προκειμένου να παράσχουν τα μέσα για την αξιολόγηση του προϋπολογισμού του 2011 από μηδενικής βάσης, να υποστηρίξουν την αποτελεσματική υιοθέτηση ενός τριετούς ορίζοντα και την εισαγωγή του προϋπολογισμού προγραμμάτων στο πλαίσιο της διαδικασίας κατάρτισης του προϋπολογισμού.

Από την πλευρά των εσόδων η αναμενόμενη εξέλιξη των συνολικών εσόδων ως ποσοστό του ΑΕΠ ακολουθεί μια ανοδική τάση από 39,3% του ΑΕΠ το 2009 σε 45,7% το 2013.

Όπως έχει ήδη σημειωθεί, η διαδικασία διαβούλευσης για το νέο φορολογικό σύστημα θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι τα τέλη Φεβρουαρίου του 2010 και ο νόμος θα υποβληθεί στο Κοινοβούλιο τον Μάρτιο του 2010. Το αποτέλεσμα αυτών των αλληλοεπισχυόμενων μεταρρυθμίσεων θα είναι η σημαντική αύξηση των εσόδων, συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Η αύξηση των πόρων θα οφείλεται επίσης στην αύξηση της απορρόφησης των πόρων από τα διαρθρωτικά ταμεία της ΕΕ και στο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων. Πρόσθετες μεταρρυθμίσεις με στόχο τη μείωση των περιττών δαπανών συμπεριλαμβάνουν μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των δημοσίων συμβάσεων και την καθιέρωση της Ενιαίας Αρχής Πληρωμών, μέσω της οποίας πληρώνονται οι μισθοί όλων των δημοσίων υπαλλήλων

3.4.2 Δημόσιο χρέος

Το τεράστιο δημοσιονομικό έλλειμμα του 2009 οδήγησε σε μια ανάλογη αύξηση του χρέους της γενικής κυβέρνησης στο 113,4% του ΑΕΠ έναντι 99,2% που ήταν το 2008. Η πρόβλεψη του προϋπολογισμού για το 2010 είναι 120,4%. Παρόλο που το απόλυτο μέγεθος του δημοσίου χρέους είναι υψηλό, μια σειρά σχετικών στατιστικών δεδομένων παρουσιάζουν θετική εικόνα σε σχέση με άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, ως αποτέλεσμα μίας προσεκτικής στρατηγικής διαχείρισης του δημοσίου χρέους, στη βάση τόσο ποσοτικών όσο και ποιοτικών παραμέτρων κινδύνου. Συγκεκριμένα:

- Ο σταθμισμένος μέσος όρος ωρίμανσης του χρέους είναι 7,8 έτη και είναι ο δεύτερος καλύτερος στην Ευρωζώνη.
- Η διάρκεια του χρέους είναι 4,2 έτη.
- Ο κίνδυνος roll over (οριζόμενος ως πληρωμές χρεολυσίων το 2010 ως ποσοστό του συνολικού χρέους) είναι μικρότερος από 10%.

- Η ωριμότητα του χρέους στα επόμενα 5 χρόνια είναι μικρότερη από το 55% του συνολικού χρέους.

Οι συνολικές δανειακές ανάγκες για το 2010 είναι 53.200 εκατομμύρια ευρώ, σχεδόν 13.000 εκατομμύρια ευρώ λιγότερες από ότι το 2009. Αυτό το ποσό περιλαμβάνει: χρεολύσια 30.230 εκατομμύρια ευρώ, πληρωμές τόκων 12.950 εκατομμύρια ευρώ και εκτιμώμενο πρωτογενές έλλειμμα 10.000 εκατομμυρίων ευρώ. Η δανειακή πολιτική το 2010 λαμβάνει υπόψη:

- Τις παρατεταμένες δυσκολίες που αντιμετωπίζονται στις αγορές κεφαλαίων (αποφυγή κινδύνου, σημαντική αστάθεια και μεγάλη προσφορά από εκδόσεις κρατικών Ευρωπαϊκών ομολόγων αξίας περίπου 1 τρις Ευρώ).

- Τις συνεχείς αρνητικές δημοσιεύσεις και εκθέσεις για στην Ελληνική οικονομία, τις πρόσφατες υποβαθμίσεις από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης και το έλλειμμα αξιοπιστίας λόγω των σημαντικών αναθεωρήσεων στα δημοσιονομικά στοιχεία του 2009.

Εξαιτίας των παραπάνω, το δανειακό πρόγραμμα θα είναι πολύ ευέλικτο, όπως και το 2009. Οι συγκεκριμένες ημερομηνίες, ποσά και διάρκειες θα καθοριστούν από τις συνθήκες που θα επικρατήσουν στην αγορά.

* Το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ αναμένεται να σταθεροποιηθεί το 2011.

Συγκεκριμένα από 120,6% του ΑΕΠ το 2011, περαιτέρω μείωση προβλέπεται σε 117,7% και 113,4% το 2012 και το 2013. Πολλοί παράγοντες συντελούν σε αυτή την εξέλιξη:

- 1) Η διαδικασία δημοσιονομικής προσαρμογής είναι γρήγορη και εμπροσθοβαρής και θα ξεκινήσει να παράγει πρωτογενή πλεονάσματα ήδη από το 2011,
- 2) Η επιστροφή σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης αναμένεται από το 2012 και ύστερα,
- 3) Ένα εντατικό πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων αναμένεται να δημιουργήσει έσοδα ύψους περίπου 2,3% του ΑΕΠ μέσα στα επόμενα τρία χρόνια, τα οποία στο σύνολό τους θα χρησιμοποιηθούν για τη μείωση του δημόσιου χρέους,
- 4) Ποσό ύψους 3,8 δις ευρώ που χορηγήθηκε στο πλαίσιο του πακέτου στήριξης της ρευστότητας για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών θα επιστραφεί και θα μειώσει το χρέος κατά το ποσό αυτό.

3.5 Διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο

Το διαρθρωτικό δημοσιονομικό ισοζύγιο παρέχει ένα μέτρο του δημοσιονομικού ισοζυγίου χωρίς τις επιπτώσεις του οικονομικού κύκλου. Η κυκλική θέση της οικονομίας προσδιορίζεται από το παραγωγικό κενό, για τον υπολογισμό του οποίου το δυνητικό ΑΕΠ της οικονομίας εκτιμάται σύμφωνα με τη μεθοδολογία της συνάρτησης που παραγωγής που έχει από κοινού συμφωνηθεί με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη-μέλη.

Ο εκτιμώμενος δυνητικός ρυθμός ανάπτυξης, επηρεαζόμενος από την οικονομική ύφεση, ακολουθεί μια φθίνουσα τάση μεσοπρόθεσμα ξεκινώντας από 1,8% το 2009 και καταλήγοντας σε μέσο ρυθμό 1,3% την περίοδο 2010-2013. Το παραγωγικό κενό αναμένεται να παραμείνει αρνητικό την περίοδο 2009-2012. Πιο συγκεκριμένα από -0,2% το 2009, το κενό αναμένεται να επεκταθεί σε -2,1% το 2010, -2,1% το 2011 και -1,2% το 2012 και να επιστρέψει σε οριακά θετικά επίπεδα το 2013 (0,2%).

Το κυκλικά προσαρμοσμένο δημοσιονομικό έλλειμμα χωρίς τα προσωρινά μέτρα αντιστοίχησε 11,6% του ΑΕΠ το 2009 από 9,0% που ήταν το 2008.

Μεσοπρόθεσμα, η προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής θα οδηγήσει σε μείωση του διαρθρωτικού ελλείμματος στο 7,8% του ΑΕΠ το 2010, 4,7% το 2011, σε 2,2% το 2012 και σε 2,1% το 2013. Σε σχέση με το έλλειμμα γενικής κυβέρνησης, φαίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος του δημοσιονομικού ελλείμματος είναι διαρθρωτικής φύσης. Τα δημοσιονομικά μέτρα που αναλαμβάνονται αναμένεται να βελτιώσουν σημαντικά τη δημοσιονομική θέση της Ελλάδας μακροπρόθεσμα.

3.6 Η Ελληνική οικονομία το 2011

Το 2011, είναι η πρώτη χρονιά της πλήρους εφαρμογής του νέου φορολογικού πλαισίου στη χώρα μας, το οποίο διαμορφώνεται σε συνέχεια των σημαντικών θεσμικών και δομικών παρεμβάσεων που υλοποιήθηκαν ή ξεκίνησαν το 2010.

Η αποκατάσταση της φορολογικής δικαιοσύνης, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας στο φορολογικό σύστημα αποτελούν μείζονος σημασίας στόχους ιδιαίτερα στο πλαίσιο της εφαρμογής του πιο φιλόδοξου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής και διαρθρωτικών αλλαγών που έχει αναλάβει ποτέ να υλοποιήσει η χώρα. Τα σημαντικότερα προβλήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η φορολογική πολιτική είναι τα εξής:

- Υψηλός βαθμός φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής σε πολλές ομάδες φορολογούμενων και εισοδηματικές κατηγορίες. Η Ελλάδα έχει τη μεγαλύτερη εκτιμώμενη απώλεια εσόδων από ΦΠΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται σε 30% έναντι 12% που είναι ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος ενώ τα φορολογικά έσοδα ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι σημαντικά χαμηλότερα από τον μέσο Ευρωπαϊκό όρο παρά το γεγονός ότι οι συντελεστές τόσο στους άμεσους όσο και στους έμμεσους φόρους κυμαίνονται στα ίδια περίπου επίπεδα.
- Μεγάλος βαθμός αίσθησης διαφθοράς και αδιαφάνειας των φορολογούμενων απέναντι στο φορολογικό σύστημα που δημιουργεί σοβαρά αντικίνητρα για φορολογική συνέπεια και συμμόρφωση.
- Χαμηλή αποτελεσματικότητα στη λειτουργία της φορολογικής διοίκησης, του ελεγκτικού και εισπρακτικού μηχανισμού, αλλά και χαμηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών προς τους πολίτες.

Η αντιμετώπιση και των τριών αυτών μεγάλων διαρθρωτικών προβλημάτων και παθογενειών του φορολογικού συστήματος βρίσκεται στον πυρήνα των θεσμικών και διαρθρωτικών δράσεων που έχουν ήδη μπει σε εφαρμογή από την Κυβέρνηση και οι οποίες καλύπτουν:

- Το σύστημα φορολόγησης με κύριο στόχο την αποκατάσταση της δικαιοσύνης και την προοδευτική και δίκαιη κατανομή των φορολογικών βαρών στην κοινωνία.
- Το σύστημα ελέγχων και εισπράξεων για την πάταξη της φοροδιαφυγής, φοροαποφυγής και του χαμηλού ποσοστού πληρωμής φόρων.

- Τη φορολογική διοίκηση ώστε να εκσυγχρονιστούν οι φορολογικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες προς τους πολίτες, να ενισχυθούν οι μηχανισμοί επιβολής και να ενθαρρυνθεί η φορολογική συνέπεια και συμμόρφωση.

Οι δράσεις για τη βελτίωση του φορολογικού συστήματος και τη δημιουργία ενός νέου, δίκαιου και αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου με δεδομένη και την επιτακτική ανάγκη για άμεσα αποτελέσματα στο πεδίο της ενίσχυσης των εσόδων περιλαμβάνουν:

- Άμεσα μέτρα για να καλυφθεί το ταχύτερο δυνατό η ανάγκη ενίσχυσης των δημοσίων εσόδων και οριακές συμπληρωματικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις ώστε να υπάρξει όσο το δυνατό καλύτερη και αποδοτικότερη λειτουργία στον φορολογικό μηχανισμό.
- Μεσοπρόθεσμες διαρθρωτικές αλλαγές ορίζοντα απόδοσης ένα έως τρία χρόνια, με μόνιμο αποτέλεσμα στην προσπάθεια για τη δημιουργία ενός καλύτερου φορολογικού συστήματος.

3.6.1 Νέο σύστημα φορολόγησης

Βασική επιδίωξη της φορολογικής πολιτικής της Κυβέρνησης είναι η θέσπιση ενός απλού και δίκαιου συστήματος φορολόγησης με ενιαίους κανόνες και χωρίς αδικαιολόγητες εξαιρέσεις, μέσα από το οποίο κάθε πολίτης θα συνεισφέρει ανάλογα με την πραγματική φοροδοτική του ικανότητα. Η σημαντικότερη νομοθετική παρέμβαση στην κατεύθυνση αυτή ήταν ο ν. 3842/2010 με τον οποίο θεσπίστηκε ένα νέο σύστημα φορολόγησης που αποτελεί το πρώτο μεγάλο βήμα για τη ριζική μεταβολή του φορολογικού μας συστήματος προς την κατεύθυνση της δικαιοσύνης, της αποτελεσματικότητας και της αντιμετώπισης της φοροδιαφυγής. Παράλληλα, το 2010 υπήρξε επιτακτική ανάγκη άμεσης ενίσχυσης των εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού στο πλαίσιο του προγράμματος διάσωσης της ελληνικής οικονομίας και για λόγο αυτό υπήρξε μία σειρά από νομοθετικές παρεμβάσεις (ν. 3808/2009, ν. 3815/2010, ν. 3828/2010, ν. 3833/2010 και ν. 3845/2010) που περιέλαβαν μέτρα κυρίως στην κατεύθυνση της ενίσχυσης των εσόδων από έμμεσους φόρους.

Οι σημαντικότερες αλλαγές στο σύστημα φορολόγησης που θεσπίστηκαν το 2010 και η πλήρης εφαρμογή τους θα πραγματοποιηθεί μέσα στο 2011 είναι:

- Ενιαία φορολογική κλίμακα για τα φυσικά πρόσωπα με αυξημένους συντελεστές στα ανώτερα κλιμάκια.

Το αφορολόγητο όριο για πρώτη φορά συνδέεται άμεσα με τις δαπάνες που πραγματοποιεί ο φορολογούμενος. Με τη νέα ενιαία κλίμακα φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων ωφελούνται τα χαμηλά εισοδήματα και επιβαρύνονται τα υψηλότερα.

- Κατάργηση απαλλαγών και αυτοτελούς φορολόγησης για πολλές κατηγορίες εισοδημάτων που θα φορολογούνται πλέον με βάση την κλίμακα, όπως όλα τα άλλα εισοδήματα.

- Σύνδεση του αφορολόγητου ορίου με την προσκόμιση αποδείξεων προκειμένου να λειτουργήσει ως κίνητρο ενίσχυσης της φορολογικής συνείδησης και να μεγιστοποιηθεί η απόδοση του ΦΠΑ.

- Καθιέρωση λογιστικού προσδιορισμού όλων των εισοδημάτων.

- Διαχωρισμός διανεμόμενων από τα μη διανεμόμενα κέρδη των επιχειρήσεων.

Τα διανεμόμενα φορολογούνται στην κλίμακα εισοδήματος φυσικών προσώπων, ενώ τα κέρδη που δεν διανέμονται φορολογούνται με μειωμένο συντελεστή.

- Δυνατότητα επαναπατριsmού κεφαλαίων με την καταβολή φόρου 5% ή 8% σε περίπτωση παραμονής τους στο εξωτερικό.

- Φορολόγηση των βραχυχρόνιων χρηματιστηριακών συναλλαγών.

- Τήρηση βιβλίου εσόδων - εξόδων, για το λογιστικό προσδιορισμό του εισοδήματος πρόσθετων κατηγοριών επιτηδευματιών.

- Κατάργηση του ΕΤΑΚ με το οποίο εφαρμοζόταν ενιαίος συντελεστής 0,1% για το σύνολο της ακίνητης περιουσίας, ανεξάρτητα από την αξία της και εισαγωγή φόρου ακίνητης περιουσίας φυσικών προσώπων με προοδευτικό συντελεστή, από 0,1% έως 1% ανά κλιμάκιο φορολογητέας αξίας, για ακίνητη περιουσία αντικειμενικής αξίας άνω των 400.000 ευρώ.

Ειδικά για τα έτη 2010, 2011, 2012 σε ακίνητη περιουσία φυσικών προσώπων αξίας άνω των 5.000.000εκατομμυρίων ευρώ εφαρμόζεται για το ποσό άνω των 5.000.000εκατομμυρίων ευρώ συντελεστής 2%.

- Εισαγωγή φόρου ακίνητης περιουσίας νομικών προσώπων με συντελεστές 0,6%, 0,3% και 0,1% ανάλογα με το είδος των νομικών προσώπων και τη δραστηριότητα που ασκούν.
- Επιβολή έκτακτης εισφοράς στη μεγάλη ακίνητη περιουσία φυσικών προσώπων αξίας άνω των 400.000χιλιάδων ευρώ, για το έτος 2009, με προοδευτικό συντελεστή από 0,1% έως 0,9%.
- Αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ από 19%, 9% και 4,5% σε 21%, 10% και 5% αντίστοιχα από 15/3/2010 και σε 23%, 11% και 5,5% από 1/7/2010 και αύξηση ΕΦΚ καυσίμων, αλκοόλ και καπνού
- Διεύρυνση της βάσης του ΦΠΑ με επέκταση της εφαρμογής του σε δραστηριότητες που έως σήμερα εξαιρούνταν.

3.7 Κρατικός προϋπολογισμός 2011

Ο προϋπολογισμός 2011 ενσωματώνει σε ένα βαθμό τα θετικά αποτελέσματα της συνεχιζόμενης προσπάθειας δημοσιονομικής εξυγίανσης του 2010.

Η εμφανής πρόοδος σε όλους τους δημοσιονομικούς δείκτες και κυρίως στο έλλειμμα της γενικής κυβέρνησης μας επιτρέπει την εκτίμηση ότι το 2011 ο προϋπολογισμός θα εκτελεστεί σε ευνοϊκότερες συνθήκες και με μικρότερες δυσκολίες.

Η προσπάθεια για περαιτέρω εξορθολογισμό των δαπανών θα συνεχιστεί και η ανάγκη για μεγαλύτερη απόδοση των κρατικών πόρων θα είναι κυρίαρχος δημοσιονομικός στόχος.

Η βελτίωση των δημοσιονομικών συνθηκών για το 2011 προβλέπεται ότι θα έχει πολλαπλές θετικές επιδράσεις, τόσο στον αναπτυξιακό τομέα της χώρας, όσο και στην αξιοπιστία μας στις διεθνείς αγορές.

Η ορθή εκτέλεση του προϋπολογισμού του 2011 θα αποτελέσει τη βάση και θα διασφαλίσει τις αναγκαίες συνθήκες για πλήρη επαναφορά των δημοσιονομικών ισορροπιών και τη δυναμική εκκίνηση για μια προγραμματισμένη αναπτυξιακή πορεία.

3.8 Βασικά μεγέθη προϋπολογισμού 2011

Στον προϋπολογισμό του έτους 2011 τα καθαρά έσοδα προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 59.482 εκατομμυρίων ευρώ (55.560 τα έσοδα του τακτικού προϋπολογισμού και 3.922 εκατομμυρίων ευρώ του ΠΔΕ). Σύμφωνα με την πρόβλεψη αυτή τα έσοδα διαμορφώνονται στο 26,0% του ΑΕΠ από 23,4% του έτους 2010 και 21,5% του έτους 2009.

Οι συνολικές, πλην χρεολυσίων και λοιπών ειδικών δαπανών, δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού θα διαμορφωθούν στα 80.339 εκατομμυρίων ευρώ ή 35,2% του ΑΕΠ από 33,4% του έτους 2010 και 35,8% του 2009.

Με βάση τις παραπάνω προβλέψεις το έλλειμμα της κεντρικής κυβέρνησης μειώνεται στο 9,1% του ΑΕΠ, από 9,9% το 2010 και 14,3% το 2009, ενώ σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης περιορίζεται στο

7,4% του ΑΕΠ από 9,4% το 2010 και 15,4 το 2009.

3.9 Τακτικός προϋπολογισμός

✓ Έσοδα

Στόχος της φορολογικής πολιτικής της Κυβέρνησης για το οικονομικό έτος 2011 είναι η εφαρμογή ενός πιο δίκαιου φορολογικού συστήματος το οποίο θα διασφαλίσει και θα ενισχύσει περαιτέρω τα έσοδα, ώστε να επιτευχθεί η βελτίωση των δημόσιων οικονομικών και η προσαρμογή τους στους στόχους που έχουν τεθεί στο Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής.

Στην κατεύθυνση αυτή θετική επίδραση στα έσοδα αναμένεται από:

- την επέκταση του λογιστικού προσδιορισμού του εισοδήματος και την εφαρμογή των νέων τεκμηρίων φορολόγησης,
- την πλήρη απόδοση των ρυθμίσεων για την περαιώση ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων, τις ληξιπρόθεσμες οφειλές και τις υποθέσεις που εκκρεμούν στα δικαστήρια,
- την αναπροσαρμογή των αντικειμενικών αξιών των ακινήτων,
- την πλήρη απόδοση της αναμόρφωσης της φορολογίας κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών καθώς και της φορολόγησης της μεγάλης ακίνητης περιουσίας,

- την έκτακτη εισφορά στις επιχειρήσεις με μεγάλη κερδοφορία για τη χρήση έτους 2009,
 - την πλήρη απόδοση της αναπροσαρμογής των συντελεστών ΦΠΑ,
 - την αύξηση των συντελεστών ΦΠΑ από 11% και 5,5% σε 13% και 6,5% αντίστοιχα και μεταφορά των φαρμάκων και της διαμονής σε ξενοδοχείο στο συντελεστή 6,5% από 11% που ισχύει σήμερα,
 - την πλήρη απόδοση της αναπροσαρμογής του ΕΦΚ καυσίμων, καπνού και αλκοολούχων ποτών καθώς και της επιβολής ΕΦΚ στην ηλεκτρική ενέργεια,
 - την πλήρη εξίσωση από 15/10/2011 του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης και κίνησης και αντικατάσταση της επιστροφής της διαφοράς τους με την καταβολή επιδόματος θέρμανσης στους οικονομικά ασθενέστερους,
 - την πώληση αδειών τεχνικών και τυχερών παιχνιδιών και την είσπραξη δικαιωμάτων από τη διενέργεια αυτών,
-
- την αύξηση της φορολόγησης των αμοιβών σε είδος συμπεριλαμβανομένης της φορολόγησης αυτοκινήτων με χρονομίσθωση, • την επιτάχυνση της είσπραξης φόρων και ανείσπρακτων οφειλών προς το Δημόσιο, συμπεριλαμβανομένων και των προστίμων για την αυθαίρετη δόμηση,
 - την πλήρη απόδοση της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης με την υπαγωγή σε ΦΠΑ της παροχής υπηρεσιών και πώλησης αγαθών νέων κατηγοριών επαγγελματιών,
 - την εισαγωγή συστήματος εισροών-εκροών στα πρατήρια καυσίμων και τον περιορισμό του λαθρεμπορίου,
 - την αύξηση των παραβόλων και εξόδων της δικαστικής διαδικασίας,
 - την εφαρμογή σχεδίου δράσης με στόχο τη βελτίωση της είσπραξης των ληξιπρόθεσμων οφειλών,
 - την επιτάχυνση της βεβαίωσης και αύξηση της είσπραξιμότητας των επιβαλλόμενων προστίμων,
 - το δραστικό περιορισμό της εκκρεμοδικίας με τις θεσμικές αλλαγές στη διαδικασία εκδίκασης των φορολογικών και τελωνειακών διαφορών στα διοικητικά δικαστήρια και

• την πώληση αδειών χρήσης συχνοτήτων, την ανανέωση αδειών τηλεπικοινωνίας και την επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του Αεροδρομίου Αθηνών.

Οι προβλέψεις του προϋπολογισμού εσόδων για το οικονομικό έτος 2011 βασίζονται στην εκτιμώμενη μεταβολή του ΑΕΠ, στην ελαστικότητα των φορολογικών εσόδων, στις προαναφερόμενες φορολογικές ρυθμίσεις, στα σχεδιαζόμενα μέτρα για την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, καθώς και σε επιμέρους παράγοντες που επηρεάζουν τις διάφορες κατηγορίες εσόδων.

Τα καθαρά έσοδα για το οικονομικό έτος 2011 (πίνακας 5.3) προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 55.560 εκατομμυρίων ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 8,0% έναντι του 2010.

Στην αύξηση αυτή, πέραν των προαναφερόμενων μέτρων, θα συντελέσει ιδιαίτερα η επανασύσταση του Σώματος Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος (ΣΔΟΕ), η αναδιοργάνωση των φορολογικών υπηρεσιών και η εντατικοποίηση των ελέγχων με σκοπό τον περιορισμό της παραοικονομίας και την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής και του λαθρεμπορίου.

✓ Άμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την άμεση φορολογία προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 20.880 εκατ. ευρώ εμφανίζοντας αύξηση κατά 2,2% έναντι του 2010.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων προβλέπονται αυξημένα κατά 6,5% λόγω της κατάργησης σειράς φοροαπαλλαγών και της ένταξης όλων των εισοδημάτων στην ενιαία φορολογική κλίμακα, καθώς και στην αποτελεσματικότητα των νέων τεκμηρίων φορολόγησης ιδιαίτερα στους ελεύθερους επαγγελματίες.

Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων αναμένονται μειωμένα κατά 16,0% λόγω των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στην κερδοφορία των επιχειρήσεων και τη μείωση από 24% σε 20% του συντελεστή φορολόγησης των αδιανέμητων κερδών τους.

Μείωση της τάξης του 12,1% αναμένεται στα έσοδα των ειδικών κατηγοριών, κυρίως λόγω της απουσίας εσόδων από την αυτοτελή φορολόγηση των κερδών των

ημεδαπών ανωνύμων εταιρειών που διανέμονται ως μερίσματα και αμοιβές εκτός μισθού, που εμφανίσθηκαν το 2009 και 2010 στην εν λόγω κατηγορία εσόδων.

Τα έσοδα από φόρους στην περιουσία προβλέπονται ενισχυμένα λόγω της προβλεπόμενης αναπροσαρμογής των αντικειμενικών αξιών, της πλήρους απόδοσης της φορολόγησης της μεγάλης ακίνητης περιουσίας και της αναμόρφωσης της φορολογίας κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών.

Από άμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπεται να εισπραχθούν 2.700 εκατομμυρίων ευρώ, αυξημένα κατά 16,9% συγκριτικά με τις αντίστοιχες εισπράξεις του έτους 2010, λόγω των μέτρων για την επίσπευση της εισπράξης των ληξιπρόθεσμων οφειλών και της εκδίκασης των φορολογικών υποθέσεων. Τα έσοδα από λοιπούς άμεσους φόρους προβλέπονται μειωμένα κατά 6,8% έναντι του 2010, λόγω μη επανάληψης των έκτακτων εισφορών στα φυσικά πρόσωπα και την ακίνητη περιουσία.

✓ Έμμεσοι φόροι

Τα έσοδα από την έμμεση φορολογία προβλέπεται να διαμορφωθούν στα 31.980 εκατομμυρίων ευρώ, εμφανίζοντας συγκυριακά μικρή αύξηση 1,6% σε σχέση με τα αντίστοιχα έσοδα του 2010, επειδή από 1/1/2011 αλλάζει ο τρόπος φορολόγησης του πετρελαίου θέρμανσης και δεν θα προκαταβάλλεται πλέον ο αυξημένος ειδικός φόρος κατανάλωσης και ο αναλογών ΦΠΑ από τους εμπόρους καυσίμων, με αποτέλεσμα να μειωθούν ισόποσα τόσο τα έσοδα όσο και οι επιστροφές.

Τα έσοδα από τον ΦΠΑ αναμένεται να εμφανίσουν αύξηση 2,0% και να ανέλθουν σε 18.030 εκατομμύρια ευρώ, λόγω της πλήρους απόδοσης των εντός του τρέχοντος έτους αναπροσαρμογών των συντελεστών ΦΠΑ, της περαιτέρω αναπροσαρμογής του χαμηλού και του υπερμειωμένου συντελεστή και της διεύρυνσης της φορολογικής βάσης.

Τα έσοδα από λοιπούς φόρους συναλλαγών προβλέπεται να ανέλθουν στα 1.260 εκατομμύρια ευρώ, αυξημένα κατά 11,5%, λόγω της θετικής επίδρασης από την αύξηση των αντικειμενικών αξιών στα έσοδα από τις μεταβιβάσεις ακινήτων.

Τα έσοδα από φόρους κατανάλωσης αναμένεται να ανέλθουν σε 11.640 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση 2,3% συγκριτικά με το προηγούμενο έτος, λόγω της αλλαγής του τρόπου φορολόγησης του πετρελαίου θέρμανσης που προαναφέρθηκε.

Από έμμεσους φόρους ΠΟΕ προβλέπονται αυξημένα έσοδα λόγω της αναμενόμενης βελτίωσης της εισπραξιμότητας των ληξιπρόθεσμων οφειλών, την περαίωση εκκρεμών υποθέσεων και την επιτάχυνση της εκδίκασης των φορολογικών διαφορών. Τα έσοδα από λοιπούς έμμεσους φόρους προβλέπονται επίσης αυξημένα λόγω της επιτάχυνσης της εισπραξιμότητας και από τις προωθούμενες διαρθρωτικές αλλαγές.

✓ Μη φορολογικά έσοδα

Τα μη φορολογικά έσοδα αναμένεται να εμφανίσουν αύξηση 58,4% έναντι του 2010 και να διαμορφωθούν σε 4.660 εκατομμύρια ευρώ, κυρίως λόγω του εφάπαξ τέλους που θα εισπραχθεί για τη χορήγηση αδειών τεχνικών και τυχερών παιχνιδιών, των ετήσιων δικαιωμάτων από τη διενέργειά τους, της αύξησης των παραβόλων της δικαστικής διαδικασίας, της επίσπευσης εισπραξης των φορολογικών προστίμων, της πώλησης αδειών συχνότητων, της ανανέωσης αδειών τηλεπικοινωνίας και της επέκταση της συμβάσεων παραχώρησης του Αεροδρομίου Αθηνών.

3.10 Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Το 2010 η ελληνική οικονομία βρέθηκε αντιμέτωπη με τα αποτελέσματα μεγάλων μακροοικονομικών ανισορροπιών, καθώς και με τις επιπτώσεις από τις χρόνιες παθογένειες στη λειτουργία του κράτους και της οικονομίας.

Από το Μάιο του 2010 εφαρμόζεται το Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής μέσα από το μηχανισμό στήριξης της Ευρωζώνης και του ΔΝΤ. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται ο προϋπολογισμός για το 2011 και ειδικότερα το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) που αποτελεί το σημαντικότερο μέσο άσκησης αναπτυξιακής πολιτικής και καλείται να συμβάλλει στην επίτευξη του στόχου της μεσοπρόθεσμης δημοσιονομικής προσαρμογής, και παράλληλα να υλοποιήσει το στόχο για ανάταξη της οικονομίας και έξοδο από την κρίση. Αυτό απαιτεί στοχευμένες δράσεις και παρεμβάσεις για την τόνωση της ενεργού ζήτησης, την προώθηση μιας βιώσιμης ανάπτυξης, την ενίσχυση της απασχόλησης και της οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης, τη στήριξη της ανταγωνιστικότητας και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο κράτος. Η αλλαγή του αναπτυξιακού προτύπου της

χώρας για μια νέα οικονομία με αιχμή την πράσινη ανάπτυξη και η σαφής αναπτυξιακή στοχοθέτηση αποτελούν θεμελιώδεις προϋποθέσεις τόσο για την αντιμετώπιση των χρόνιων διαρθρωτικών προβλημάτων και υστερήσεων της ελληνικής οικονομίας, όσο και για την υπέρβαση της σημερινής κρίσης. Η νέα αναπτυξιακή στρατηγική θα γίνει πράξη με την πλήρη και συντονισμένη ενεργοποίηση όλων των αναπτυξιακών εργαλείων, κυρίως μέσα από το ΠΔΕ, τη στοχευμένη αναθεώρηση του ΕΣΠΑ 2007-2013 και τον αναπτυξιακό νόμο, σε συνδυασμό με την οικοδόμηση μιας πιο λειτουργικής και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης.

Άμεση δημοσιονομική και αναπτυξιακή προτεραιότητα αποτελεί η επιτάχυνση της απορρόφησης των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων της ΕΕ, παράλληλα με τη μεγιστοποίηση της αποδοτικότητας, της αποτελεσματικότητας και του πολλαπλασιασμού του οφέλους των χρηματοδοτούμενων δράσεων.

Ο Προϋπολογισμός του 2011 διαμορφώνεται μέσα σε ένα εντελώς νέο πλαίσιο. Εντάσσεται σε ένα μεσοπρόθεσμο σχέδιο δημοσιονομικής προσαρμογής και οικονομικής ανάπτυξης, και το ΠΔΕ ως βασικό αναπτυξιακό εργαλείο θα συμβάλλει στη στήριξη της πραγματικής οικονομίας.

Η κατανομή των προβλεπόμενων δαπανών στο ΠΔΕ 2011 κατά φορέα αποτυπώνει το νέο τρόπο κατάρτισης του προϋπολογισμού σύμφωνα με το νέο ν. 3871/2010 περί δημοσιονομικής διαχείρισης και ευθύνης.

Η αναπτυξιακή πολιτική προωθείται με την εντατικοποίηση της υλοποίησης των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ, με τη στήριξη του ΠΔΕ που το 2011 οι συνολικές δαπάνες προβλέπεται να φθάσουν τα 8.500 εκατ. ευρώ. Οι δαπάνες αυτές κατανέμονται σε 6.200 εκατ. ευρώ για έργα που συγχρηματοδοτούνται από πόρους της ΕΕ και σε 2.300 εκατ. ευρώ για τα έργα που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους.

Η κατανομή των σχετικών κονδυλίων έγινε με γνώμονα την επίσπευση και την ολοκλήρωση της απορρόφησης των πόρων του Γ' ΚΠΣ, των κοινοτικών

πρωτοβουλιών και έργων του Ταμείου Συνοχής καθώς και την εντατικοποίηση της χρηματοδότησης των δράσεων του ΕΣΠΑ.

3.11 Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς – ΕΣΠΑ 2007-2013 ως βασικό εργαλείο ανάπτυξης

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς, αποτελεί το πιο σημαντικό εργαλείο για την αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων της χώρας. Τα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ τα πρώτα τρία χρόνια από την έναρξή τους παρουσίασαν σημαντικές καθυστερήσεις στην εξειδίκευση του σχεδιασμού, στην ωρίμανση των έργων και στην υλοποίησή τους, με αποτέλεσμα την ιδιαίτερα χαμηλή απορροφητικότητα, η οποία την προηγούμενη τριετία (Ιανουάριος 2007-Οκτώβριος 2009) ανήλθε στο 3,15%. Τον τελευταίο χρόνο επιτεύχθηκε εντυπωσιακή αύξηση απορροφητικότητας των πόρων για έργα ΕΣΠΑ (12,38%), σύμφωνα με τα καταχωρημένα στοιχεία (ΟΠΣ, 1/11/2010), ενώ αναμένεται περαιτέρω επιτάχυνση για ορισμένα από τα επιχειρησιακά προγράμματα ΕΣΠΑ (Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη, Ψηφιακή Σύγκλιση, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, Διοικητική Μεταρρύθμιση κ.λπ.).

Ειδικότερα στα περιφερειακά επιχειρησιακά προγράμματα έχουν ενταχθεί έργα συνολικού προϋπολογισμού 5.713 εκατ. ευρώ και οι καταχωρημένες μέχρι σήμερα δαπάνες στο ΟΠΣ-ΕΣΠΑ ανέρχονται σε 1.750 εκατομμύρια ευρώ (ποσοστό απορρόφησης 17,28%).

Αντίστοιχα για τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα έχουν ενταχθεί έργα συνολικού προϋπολογισμού 7.778 εκατομμυρίων ευρώ και οι καταχωρημένες δαπάνες στο ΟΠΣ-ΕΣΠΑ ανέρχονται σε 1.497 εκατ. ευρώ (ποσοστό απορρόφησης 9,62%). Στην κρίσιμη περίοδο που διανύει η χώρα μας, τα επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ συμβάλλουν επιπλέον και στην επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης της χώρας και της άρσης κατά το δυνατό των δυσμενών επιπτώσεων από τη σοβαρή οικονομική κρίση η οποία πλήττει τις δημόσιες και ιδιωτικές επενδύσεις με άμεσο επακόλουθο στην απασχόληση και στην ευημερία. Για την επίτευξη της υλοποίησης των επιχειρησιακών

προγραμμάτων του ΕΣΠΑ που αποτελεί αδήριτη ανάγκη και υποχρέωση της χώρας στο πλαίσιο της εφαρμογής του επικαιροποιημένου Μνημονίου στήριξης της ελληνικής οικονομίας και του Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης, το ΥΠΟΙΑΝ προχώρησε στην αντιμετώπιση εντοπισμένων αδυναμιών του συστήματος μέσα από τη λήψη πακέτου διορθωτικών νομοθετικών και διαχειριστικών μέτρων.

Η κυβέρνηση πρέπει να επιτύχει τους στόχους για τις απαιτήσεις πληρωμών στην απορρόφηση των διορθωτικών κονδυλίων και των κονδυλίων συνοχής όπως ορίζεται στον πίνακα παρακάτω Για την επίτευξη της υλοποίησης του ΕΣΠΑ και την επίτευξη του στόχου απορροφητικότητας, το ΥΠΟΙΑΝ προχώρησε στη λήψη των παρακάτω μέτρων:

Τροποποιήθηκε ο ν.3614/2007 που αφορά στη διαχείριση των προγραμμάτων του ΕΣΠΑ. Ο νέος ν.3840/2010, αντιμετώπισε την πολυπλοκότητα του συστήματος υλοποίησης των ΕΠ, με τη θέσπιση των Επιχειρησιακών Συμφωνιών Υλοποίησης ΕΣΥ, που υπεγράφησαν μεταξύ ΥΠΟΙΑΝ και άλλων υπουργείων και περιφερειών της χώρας, ώστε να αποδεσμευθούν οι διαθέσιμοι πόροι προς τα υπουργεία και τις περιφέρειες. Καταργήθηκαν φορείς (π.χ. Αναπτυξιακοί Οργανισμοί Περιφερειών, ΝΟΜΟΣ ΑΕ, Επιτροπή Εμπειρογνομώνων του ΥΠΟΙΑΝ) και άλλαξαν οι διαδικασίες που δημιουργούσαν πολυπλοκότητα και επικαλύψεις.

Προσδιορίζονται ονοματισμένες δράσεις με σαφές χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, περιορίζοντας εμπλοκές και ατελέσφορες διαδικασίες στην εφαρμογή τους διασφαλίζοντας αποτελεσματική εποπτεία στην εφαρμογή. Οι πόροι του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) διατίθενται κατά προτεραιότητα στα συγχρηματοδοτούμενα έργα.

Για το έτος 2011, βασικός στόχος είναι η επίτευξη της απορροφητικότητας των πόρων του ΕΣΠΑ στο πλαίσιο των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εφαρμογή του Μνημονίου στήριξης της ελληνικής οικονομίας. Εντός του 2011 προβλέπεται η αναθεώρηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ η οποία αποσκοπεί αφενός στην επιτάχυνση της υλοποίησής τους και αφετέρου στη μέγιστη αξιοποίηση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων για τις περιφέρειες της χώρας.

Παράλληλα, βρίσκεται σε εξέλιξη ο ανασχεδιασμός βασικών μηχανισμών υλοποίησης των αναπτυξιακών προγραμμάτων με στόχο τη βελτίωση της αποτελεσματικότητάς τους ως προς την επίτευξη των επιδιωκόμενων ποιοτικών και ποσοτικών στόχων του. Στο πλαίσιο αυτό εντός του 2011 θα τεθεί σε πλήρη λειτουργία η νέα διαδικασία πληρωμών των συγχρηματοδοτούμενων έργων μέσω κεντρικού λογαριασμού που τηρείται στην Τράπεζα της Ελλάδας, εξασφαλίζοντας καλύτερο έλεγχο αλλά και ορθολογικότερη διαχείριση των διαθέσιμων δημόσιων πόρων για την υλοποίηση του ΕΣΠΑ. Στόχος της λειτουργίας του κεντρικού λογαριασμού ΕΣΠΑ είναι η στοχευμένη και ταχεία χρηματοδότηση των συγχρηματοδοτούμενων έργων του ΕΣΠΑ ώστε να εξασφαλίζεται απρόσκοπτα και χωρίς καθυστερήσεις, η είσπραξη της αντίστοιχης κοινοτικής συνδρομής. Με τη λειτουργία του κεντρικού λογαριασμού ΕΣΠΑ επίσης αποφεύγεται η πρόωρη χρηματοδότηση των έργων σε σχέση με τον πραγματικό χρόνο διενέργειας των πληρωμών και αποφεύγονται οι δυσμενείς συνέπειες για το Δημόσιο (αδικαιολόγητη δέσμευση πόρων, επιβάρυνση του δημοσίου με τόκους κ.λπ.). Όλοι οι φορείς διαχείρισης των επιχειρησιακών προγραμμάτων του ΕΣΠΑ θα ολοκληρώσουν την τυποποίηση στον τρόπο λειτουργίας τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 10 παρ. 11 του ν. 3840/10. Με τη ρύθμιση αυτή αναμένεται σταθεροποίηση ή και βελτιστοποίηση της ποιότητας του διαχειριστικού έργου.

Θα ενεργοποιηθεί σύστημα παρακολούθησης των προθεσμιών ολοκλήρωσης των ενεργειών διαχείρισης και υλοποίησης των συγχρηματοδοτούμενων έργων, οι οποίες έχουν ήδη θεσμοθετηθεί. Το σύστημα παρακολούθησης θα επιτρέψει αφενός την εγρήγορση των αρμόδιων φορέων αλλά και την ανατροφοδότηση του συστήματος με πραγματικά στοιχεία υλοποίησης τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη λήψη των κατάλληλων διορθωτικών μέτρων. Θα υποβληθούν στις υπηρεσίες της ΕΕ Αιτήσεις Επιβεβαίωσης Χρηματοδοτικής Συνδρομής (ΑΕΧΕ) για 10 μεγάλα έργα ενταγμένα σε επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ 2007-2013.

Ως μεγάλα έργα νοούνται τα έργα με προϋπολογισμό μεγαλύτερο των 50 εκατ. ευρώ.

Ως εκ τούτου, το ΕΣΠΑ θα επιδείξει το 2011 μία απρόσκοπτη, επιταχυνόμενη πορεία με απαρέγκλιτο στόχο την αποτελεσματικότητα της εφαρμογής του.

3.11.1 Αναθεώρηση ΕΣΠΑ

Η αναθεώρηση του ΕΣΠΑ θα επανεξετάσει τις προτεραιότητες των τομεακών και περιφερειακών επιχειρησιακών προγραμμάτων, προκειμένου να επιτευχθεί η εναρμόνισή τους με τις προτεραιότητες και τους στόχους του αναπτυξιακού προτύπου της Πράσινης Ανάπτυξης. Θα δοθεί έμφαση στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανταγωνιστικότητας με την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος, στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, στην ενίσχυση των κοινωνικών υποδομών και στην ολοκλήρωση των κύριων έργων μεταφορών.

3.11.2 Βασικές Προτεραιότητες ΕΣΠΑ

Η υλοποίηση του ΕΣΠΑ εντάσσεται στη συνολική προσπάθεια που καταβάλλει η χώρα, μέσω και της διαμόρφωσης ενός υγιούς οικονομικού περιβάλλοντος, για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της Ελληνικής Οικονομίας, την ανάπτυξη της περιφέρειας, την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού, την ενίσχυση της οικονομικής, κοινωνικής και χωρικής συνοχής στην κατεύθυνση της ενσωμάτωσης των αρχών και των στόχων της «πράσινης ανάπτυξης».

3.12 Χρηματοροές μεταξύ Ελλάδας και Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το δημοσιονομικό όφελος της Ελλάδας από τον κοινοτικό προϋπολογισμό διαμορφώθηκε στα 2.016 εκατ. ευρώ το 2009, αντιπροσωπεύοντας το 0,9 % του ΑΕΠ, ενώ εκτιμάται ότι το 2010 θα ανέλθει σε 3.026 εκατομμύρια ευρώ, ή ποσοστό 1,3 % του ΑΕΠ και σε 4.331 εκατομμύρια ευρώ ή ποσοστό 1,9% του ΑΕΠ το 2011. Η σχέση απολήψεων - αποδόσεων αναμένεται να διαμορφωθεί περίπου σε 2,2/1 για το έτος 2010 και σε 2,7/1 το 2011.

Οι κοινοτικοί πόροι κατευθύνονται:

- στον αγροτικό τομέα, αφενός μέσω εισοδηματικών ενισχύσεων από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και αφετέρου μέσω προγραμμάτων για την αγροτική ανάπτυξη, από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)

• στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας, όπως περιφερειακή ανάπτυξη, κοινωνική πολιτική, υποδομές, κατάρτιση κ.λπ. με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, την αύξηση της παραγωγικότητας, την ενίσχυση της απασχόλησης και τη στήριξη του στόχου της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

3.13 Χρηματικές ροές με την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2011

Οι προβλέψεις για τις απολήψεις και τις αποδόσεις από και προς τον κοινοτικό προϋπολογισμό για το έτος 2011, βασίζονται στις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το σχέδιο προϋπολογισμού της ΕΕ του έτους αυτού, στην πρόοδο υλοποίησης του ΕΣΠΑ και στις εισροές που αναμένονται στον προϋπολογισμό ΕΛΕΓΕΠ .

Απολήψεις

Οι απολήψεις από την ΕΕ κατά το έτος 2011 αναμένεται να ανέλθουν συνολικά σε 6.818 εκατομμύρια ευρώ. Ειδικότερα, ανά τομέα προϋπολογισμού προβλέπονται τα εξής:

Τακτικός προϋπολογισμός

Οι προβλεπόμενες εισροές από τον ΤΠ ανέρχονται συνολικά σε 341 εκατομμύρια ευρώ, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων αφορά απολήψεις από το ΕΓΤΑΑ για τη χρηματοδότηση μέτρων και δράσεων αγροτικής ανάπτυξης .

Προϋπολογισμός Δημοσίων Επενδύσεων

Οι απολήψεις από το ΠΔΕ προβλέπεται να διαμορφωθούν στο ύψος των 3.722 εκατομμύρια ευρώ, οι οποίες αντιστοιχούν στο 55 % περίπου των συνολικών εισροών από την ΕΕ.

Σε σχέση με το έτος 2010, προβλέπεται αύξηση των απολήψεων κατά 41%, λόγω της αναμενόμενης βελτίωσης της απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων των διαθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής. Συγκεκριμένα, από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης αναμένονται εισροές ύψους 2.079 εκατομμυρίων ευρώ, από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο 666 εκατομμύρια ευρώ, ενώ από το Ταμείο Συνοχής αναμένονται 640 εκατομμύρια ευρώ. Στις εκτιμώμενες εισροές του ΠΔΕ συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους 34 εκατομμυρίων ευρώ το οποίο αφορά απολήψεις από το πρόγραμμα της ΕΕ «Αλληλεγγύη και Διαχείριση των Μεταναστευτικών Ροών» .

3.14 Προϋπολογισμός οικονομικού έτους 2011

Το σχέδιο του προϋπολογισμού 2011 ενσωματώνει πλέον τα θετικά αποτελέσματα της συνεχιζόμενης προσπάθειας οικονομικής εξυγίανσης των ΟΚΑ. Από το σχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού του 2011 προβλέπεται ότι οι επιχορηγήσεις προς τους ΟΚΑ θα ανέλθουν στα 9.997,54 εκατομμύρια ευρώ, μειωμένες κατά 6,92% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για το έτος 2010. Στα έσοδα αποτυπώνεται η εντατικοποίηση των προσπαθειών για την καταπολέμηση της εισφοροδιαφυγής, τον περιορισμό της ανασφάλιστης εργασίας και την είσπραξη των καθυστερούμενων οφειλών.

Στον τομέα των δαπανών εξοικονόμηση πόρων θα προέλθει:

- από τη μείωση των δαπανών για μισθούς του προσωπικού και από το περιορισμό της συνταξιοδοτικής δαπάνης λόγω των περικοπών στα επιδόματα Πάσχα, Αδείας και Χριστουγέννων.
- από τον έλεγχο των δαπανών υγείας και κυρίως της φαρμακευτικής δαπάνης.

Τα μέτρα που θα συμβάλλουν στη μείωση των ανωτέρω δαπανών για το 2011 είναι:

- η ηλεκτρονική παρακολούθηση όλων των συνταγών των Ταμείων. Το πρόγραμμα έχει ξεκινήσει πιλοτικά από τον ΟΑΕΕ από 18-10-2010 και θα επεκταθεί στο ΙΚΑ-ΕΤΑΜ και στον ΟΓΑ από τις αρχές του 2011,
- η μείωση των τιμών των φαρμάκων. Ήδη εξαγγέλθηκε μεσοσταθμική μείωση 20%, η οποία εφαρμόζεται ήδη από το Μάιο του 2010,
- η καθιέρωση λίστας συνταγογραφούμενων φαρμάκων υποχρεωτική για όλους τους ασφαλιστικούς οργανισμούς. Η εφαρμογή της έχει ξεκινήσει από τον Ιούνιο του 2010. Η ένταξη των φαρμάκων στη λίστα γίνεται με την «τιμή αναφοράς», γεγονός που θα μειώσει σε μεγάλο βαθμό τη δαπάνη φαρμακευτικής περίθαλψης,
- η καθιέρωση τιμής πλαφόν σε υλικά που χρησιμοποιούνται σε χειρουργικές επεμβάσεις,
- οι επιτόπιοι έλεγχοι σε όλους τους πάροχους υγείας, ιδιωτικές κλινικές, νοσοκομεία, ιδιωτικά εργαστήρια κ.λπ.

❖ Έσοδα

Για το 2011 τα έσοδα προβλέπεται να ανέλθουν στα 41.073,91 εκατ. ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 2,16% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για το 2010. Ειδικότερα προβλέπονται έσοδα από ασφαλιστικές εισφορές ύψους 23.816,83 εκατομμυρίων ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 5,30% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για τα αντίστοιχα έσοδα του 2010. Οι λοιπές κατηγορίες εσόδων, πλην της κρατικής επιχορήγησης, για το 2011 προβλέπεται να ανέλθουν στα 7.259,53 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 6,05% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για τα αντίστοιχα έσοδα του 2010.

❖ **Δαπάνες**

Για το 2011 προβλέπεται σύνολο δαπανών ύψους 38.927,50 εκατομμυρίων ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση 0,74% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για τις αντίστοιχες δαπάνες του 2010. Ειδικότερα οι δαπάνες για αμοιβές του προσωπικού των ΟΚΑ προβλέπονται στα 1.026,40 εκατ. Ευρώ παρουσιάζοντας μείωση 2,78% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για τις αντίστοιχες δαπάνες του 2010. Οι δαπάνες για συντάξεις θα ανέλθουν σε 27.168,79 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας αύξηση 6,46% σε σχέση με τις εκτιμήσεις για τις αντίστοιχες δαπάνες του 2010. Οι λοιπές κατηγορίες εξόδων το 2011 εμφανίζουν μείωση της τάξης του 11,06% σε σχέση με τις αντίστοιχες του 2010.

3.15 Δράσεις για το 2011

Για το 2011, στόχος είναι η υλοποίηση σειράς δράσεων για την εξυγίανση των ΔΕΚΟ μέσω εταιρικών αναδιαρθρώσεων, ορθολογικότερης οργάνωσής τους με στόχο αυτές να λειτουργούν αποτελεσματικότερα. Στο πλαίσιο αυτό το Υπουργείο Οικονομικών και τα υπουργεία που εποπτεύουν ΔΕΚΟ εντός του 2011 θα προβούν σε ενέργειες που σαν στόχο θα έχουν την αύξηση εσόδων, την περαιτέρω μείωση του μισθολογικού και λειτουργικού κόστους, και που στο σύνολο τους θα βελτιώσουν το αποτέλεσμα έναντι του 2010 κατά 800 εκατομμύρια ευρώ, σύμφωνα με τα λογιστικά πρότυπα κατά ESA 95. Η μείωση αυτή είναι μικρότερη σε σχέση με τη συνολική μείωση ύψους 1,3 δισεκατομμύρια ευρώ, η οποία επιτυγχάνεται με βάση το ελληνικό λογιστικό σχέδιο κυρίως διότι στο σύστημα ESA 95 δεν υπολογίζονται οι αποσβέσεις.

3.16 Βελτίωση Οικονομικών Αποτελεσμάτων ΔΕΚΟ

Η διαχείριση των δημοσίων επιχειρήσεων πρέπει να διέπεται από τους ίδιους κανόνες διαφάνειας, αποτελεσματικής διαχείρισης, ελέγχου των δαπανών και περιστολής της σπατάλης που θα ισχύσουν για το σύνολο του δημόσιου τομέα.

- Την αύξηση των εσόδων μέσα από την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων αγαθών και υπηρεσιών, την προώθηση των προϊόντων και υπηρεσιών σε νέες ανταγωνιστικές αγορές, την αναπροσαρμογή των τιμολογίων όπου απαιτείται και την άμεση και ανταποδοτική εκμετάλλευση της ακίνητης περιουσίας. Προς αυτή την κατεύθυνση συμβάλλει και το σχέδιο αναδιάρθρωσης του ομίλου ΟΑΣΑ καθώς και η προσπάθεια αύξησης των εσόδων που εκτιμώνται για το 2011 για ορισμένες ΔΕΚΟ (π.χ ΟΔΙΕ).
- Την περαιτέρω μείωση μισθολογικού και λειτουργικού κόστους.
- Τον έλεγχο της σκοπιμότητας των δαπανών των επιχειρήσεων, και την διερεύνηση ευκαιριών επίτευξης οικονομικών κλίμακας,

3.17 Βασικά οικονομικά μεγέθη προϋπολογισμού 2011

Τα οικονομικά στοιχεία είναι σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο (ΕΓΛΣ) για το σύνολο των 52 εταιρειών εκτός της ΕΑΒ, η οποία υποβάλει στοιχεία σύμφωνα με βάση τα Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Πληροφόρησης (ΔΠΧΑ). Για το 2011 έχουν χρησιμοποιηθεί τα οικονομικά στοιχεία του ΟΣΕ και της ΕΔΙΣΥ ως μια εταιρεία (ΟΣΕ) με βάση το σχέδιο αναδιάρθρωσης του Ομίλου (το οποίο είναι σύμφωνα με τα ΔΠΧΑ). Για το λόγο αυτό τα στοιχεία για την ΕΔΙΣΥ εμφανίζονται μηδενικά το 2011. Για τα έτη 2009 και 2010 έχουν χρησιμοποιηθεί τα οικονομικά στοιχεία όπως υπεβλήθησαν από τις εταιρείες (προ σχεδίου αναδιάρθρωσης). Το οικονομικό αποτέλεσμα (ζημία) των πενήντα δύο (52) δημοσίων επιχειρήσεων (ΔΕΚΟ) για το έτος 2009 ανήλθε σε 1.735,01 εκατομμύρια ευρώ (0,73% του ΑΕΠ) ενώ το 2010 εκτιμάται σε 1.442,95 εκατομμύρια Ευρώ (0,62% του ΑΕΠ). Η βελτίωση του οικονομικού αποτελέσματος οφείλεται κυρίως στη μείωση των δαπανών μισθοδοσίας, στα πλαίσια της περιοριστικής εισοδηματικής πολιτικής για το έτος 2010 και τη σημαντική περικοπή των λοιπών δαπανών. Συγκεκριμένα, το κόστος μισθοδοσίας το 2010 εκτιμάται σε 1.100,91 εκατομμύρια ευρώ έναντι 1.318,82 εκατομμύρια ευρώ το 2009 για τις πενήντα δύο (52) ΔΕΚΟ, σημειώνοντας μείωση κατά 217,91 εκατομμύρια ευρώ (ή 16,52%).

Οι επενδύσεις για το έτος 2010 εκτιμώνται σε 1.061,26 εκατομμύρια ευρώ, παρουσιάζοντας μείωση της τάξεως του 14,71% περίπου σε σχέση με το 2009, γεγονός που οφείλεται κυρίως στη μείωση των επενδύσεων του ΟΣΕ και της ΔΕΠΑΝΟΜ. Ο ακαθάριστος δανεισμός για το έτος 2010 προβλέπεται να σημειώσει μείωση της τάξεως του 20% και να ανέλθει σε 1.100,02 εκατομμύρια ευρώ (0,47% του ΑΕΠ) έναντι 1.375,50 εκατομμυρίων ευρώ του έτους 2009 (0,59% του ΑΕΠ). Η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα αφενός μεν της βελτίωσης του οικονομικού αποτελέσματος και αφετέρου της αύξησης των επιχορηγήσεων από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Τα οικονομικά μεγέθη του έτους 2011 χαρακτηρίζονται από σημαντικές βελτιώσεις τόσο στο επίπεδο του οικονομικού αποτελέσματος όσο και του ακαθάριστου δανεισμού και αντανακλούν κατά κύριο λόγο τα αποτελέσματα των προγραμματισμένων παρεμβάσεων αναδιάρθρωσης στους ομίλους ΟΣΕ και ΟΑΣΑ και των αναπτυξιακών δράσεων του ΟΔΙΕ. Ειδικότερα για το έτος 2011 το οικονομικό αποτέλεσμα (ζημιές) των πενήντα δύο (52) δημοσίων επιχειρήσεων προβλέπεται να ανέλθει σε 152,63 εκατ. ευρώ (0,07% του ΑΕΠ) σε σχέση με 1.442,95 εκατ. ευρώ (0,62% του ΑΕΠ) το 2010, σημειώνοντας μείωση κατά 89,42% έναντι του έτους 2010. Τα έσοδα των πενήντα δύο (52) ΔΕΚΟ εκτιμώνται το 2011 σε 2.307,19 εκατομμύρια ευρώ έναντι 1.766,45 εκατομμυρίων ευρώ το 2010, σημειώνοντας αύξηση 540,74 εκατομμύρια ευρώ, ήτοι 30,61%. Οι επιχορηγήσεις τακτικού προϋπολογισμού για το αντίστοιχο διάστημα και στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης των συγκοινωνιακών φορέων ΟΣΕ και ΟΑΣΑ, εκτιμώνται σε 589,30 εκατομμύρια ευρώ το 2011 έναντι 209,81 εκατομμυρίων ευρώ το 2010, σημειώνοντας αύξηση 180,87%. Η προαναφερόμενη αύξηση των επιχορηγήσεων εντάσσεται στα πλαίσια εξυγίανσης των οικονομικών τους μεγεθών και της ανάληψης εκ μέρους του Ελληνικού Δημοσίου μέρους των υποχρεώσεων τους. Η δαπάνη μισθοδοσίας προβλέπεται να ανέλθει σε 833,84 εκατομμύρια ευρώ το 2011 έναντι 1.100,91 εκατομμυρίων ευρώ το 2010, ήτοι μείωση κατά 24,25%.

Οι συνολικές επενδύσεις κατά το έτος 2011 θα ανέλθουν στο ποσό των 506,82 εκατομμυρίων ευρώ, σημειώνοντας μείωση κατά 52,24% έναντι του έτους 2010 ενώ τα αυξημένα ποσά στα μεγέθη των χρεολυσίων και των ειδικών πόρων αφορούν στην ανάληψη του χρέους του ΟΣΕ από το Ελληνικό Δημόσιο. Ο ακαθάριστος

δανεισμός για το έτος 2011 προβλέπεται να ανέλθει σε 282,00 εκατομμύρια ευρώ (0,12% του ΑΕΠ), μειωμένος κατά 74,36% έναντι του έτους 2010. Ο κύριος παράγοντας που συντελεί στην εξέλιξη αυτή συνδέεται με τη θετική εξέλιξη του οικονομικού αποτελέσματος στις ΔΕΚΟ των συγκοινωνιών και των σιδηροδρομικών μεταφορών.

Κεφάλαιο 4ο

Προτάσεις μέτρα και η εξέλιξη της Οικονομικής κρίσης

Κεφάλαιο 4^ο

4.1 Σκέψεις επί της Οικονομικής Κατάστασης και του Προσχεδίου του Προϋπολογισμού

Η σοβαρή οικονομική κρίση που μαστίζει την χώρα είναι το αποτέλεσμα σύνθεσης εθνικών λαών, ανεπαρκειών και υστερήσεων και διεθνών αποτυχιών, εμμονών και υπερβολών. Η εφαρμοσθείσα επί εικοσαετία αναπτυξιακή συνταγή του «κινηματικού συντηρητισμού» κυριάρχησε παγκοσμίως με ευθύνη των Κυβερνήσεων, ιδιαίτερα δε των ισχυρών, οι οποίες δημιούργησαν σταδιακά το διεθνές νομικό πλαίσιο που την ευνοούσε με πολιτικές αποφάσεις και δομικές διαφοροποιήσεις που αναδεικνύουν το νόμιμο και σε ηθικό. Οι Ελληνικές Κυβερνήσεις υπό την πίεση του εσωτερικού οικονομικού συμφέροντος των ισχυρών, υπό την πίεση του διεθνούς παράγοντα, των Ευρωπαϊκών συσχετισμών δύναμης και των οργανωμένων πολυεθνικών συμφερόντων, όπως και υπό την πίεση των διεθνών οργανισμών που άμεσα τάχθηκαν στην στήριξη και στην υπηρεσία της νεοφιλελεύθερης άποψης, εφάρμοσαν εξ ανάγκης ή εκ πεποιθήσεως τις επιταγές της νέας τάξης πραγμάτων. Επί σειρά ετών, κύρια δε μετά το 1993 και την συμφωνία του Μάαστριχτ, δομήθηκε σταδιακά και υπό το κράτος μιας σιωπηρής ανοχής που μεταφράσθηκε σε συναίνεση κατά τρόπο τόσο αριστοτεχνικό όσο και πολιτικά πανούργο, μια νέα οικονομική κατάσταση που εξέφραζε την νέα οικονομική αντίληψη των ανοιχτών και αυτορυθμιζόμενων αγορών. Η αντίληψη αυτή εξέθρεψε την αυτονόμηση του χρηματοοικονομικού τομέα, τόσο σε εθνικό, όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο, υποβίβασε τη βαρύτητα του πολιτικού λόγου, συρρίκνωσε την παρουσία του Κράτους και την παρεμβατική ή προνομιακά λειτουργία του και ανέδειξε τον ρόλο των πολυεθνικών συμφερόντων, αλλά και την αμφιλεγόμενη για πολλούς σημασία των επιθετικών ιδιωτικοποιήσεων. Οι αγορές και η λογική του κυριάρχησαν. Υπό το κράτος της λογικής αυτής της νέας αναπτυξιακής συνταγής που διαδέχεται την κενόσκιανη σύλληψη των πραγμάτων, πραγματοποιήθηκε, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο μία πρωτόγνωρη αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ του συντελεστή παραγωγής κεφάλαιο και κατά του συντελεστή παραγωγής εργασίας (profit squeeze έναντι wage squeeze).

Πολλοί μίλησαν για casino society ενώ το ζήτημα της ευελιξίας της αγοράς εργασίας κατέστη βασικός στόχος της οικονομικής εξουσίας που συνοδεύθηκε από κατηγοριοποιήσεις της αγοράς εργασίας οι οποίες επέτρεψαν την κατά περίπτωση επεξεργασία των στατιστικών δεδομένων που αφορούσαν τα ποσοστά ανεργίας. Το ζήτημα της προσφοράς παντός είδους προϊόντων με αιχμή του δόρατος τα καινοτομικά κυριάρχησε ενώ μικρή σημασία δόθηκε στην υγεία ζήτησης η οποία και συστηματικά αναπληρώθηκε, συχνά σε υπέρμετρο βαθμό, από τον εύκολο τραπεζικό δανεισμό με κατάληξη την σημαντική υπερχρέωση μεγάλου ποσοστού των νοικοκυριών.

Η έννοια της επιχειρηματικότητας αναδείχθηκε συχνά σε πανάκεια στην προσπάθεια δημιουργίας μια ευφορίας που χάθηκε σταδιακά υπό την πίεση των υψηλών ποσοστών ανεργίας, αλλά και από την έλλειψη μακροχρόνιου οράματος για τις κοινωνίες. Οι τελευταίες αυτές αντιλαμβάνονταν το γεγονός της ύπαρξης μια νέας καταθλιπτικής τεχνολογίας που θα εμπόδιζε στο μέλλον την απορρόφηση των απανταχού ανέργων καθώς αναδείκνυε αυτοματισμούς υψηλής παραγωγικής δυνατότητας.

Για λόγους ποικίλους και άμεσα συνδεδεμένους με παλαιότερες αντιλήψεις οικονομικής κυριαρχίας και μεγιστοποίησης των κερδών, το όραμα της κοινωνίας του ελεύθερου χρόνου διαβαθμίστηκε, το δε ζήτημα της οικειοποίησης του πλεονάσματος εκ της τεχνολογίας και της δίκαιας διανομής αυτού αποσιωπήθηκε περιοριζόμενο ως αντικείμενο προβληματισμού μεταξύ λίγων διανοουμένων.

Επικράτησε η βραχυχρόνια αντίληψη μια περιορισμένης έννοιας για την αποτελεσματικότητα και η υπερβολή κυριάρχησε εν μέσω φορολογικών παραδείσων και offshore εταιριών που προσέβαλαν την έννοια της επιμεριστικής δικαιοσύνης. Οι πολιτικές Κυβερνήσεις βρέθηκαν αντιμέτωπες με ένα αναβαθμισμένο οικονομικό έγκλημα και με ζητήματα διαφθοράς διεθνούς εμβέλειας δύσκολα ελεγχόμενα και διαγνώσιμα ή τιμωρητέα. Η άμεση και σε πραγματικό χρόνο μετακίνηση κεφαλαίων, σ' ολόκληρο τον πλανήτη, μέσω ηλεκτρονικών δικτύων μεταφοράς απούλοποιημένου χρήματος, δημιούργησε καταστάσεις ανεξέλεγκτες που όμως ενομιμοποιούνται απ' αυτή την ίδια την κυρίαρχη οικονομική ιδεολογία και τους μηχανισμούς στήριξής της.

Τις ευκαιρίες εκμεταλλεύτηκαν κατά το δοκούν και εις το έπακρο οι ισχυροί του πλανήτη και οι Κυβερνήσεις τους, ενώ οι μικρότερες οικονομικά δυνάμεις, οι κοινωνίες και χώρες δέχθηκαν τους όρους του νεοσυντηρητικού παιχνιδιού αδύναμες να αντιδράσουν, διότι βέβαια και οι ισορροπίες του προϋφιστάμενου διπολισμού είχαν πλέον τελειώσει. Υπό το πρίσμα συγκεκριμένης αντίληψης για το περιεχόμενο της έννοιας «οικονομική ανάπτυξη», νέες χώρες «αναπτύχθηκαν» παίζοντας σήμερα το δικό τους ρόλο στο οικονομικό στερέωμα (Κίνα κ.λ.π.). Η δε σκοπιμότητα (finalite) της λειτουργίας του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος επικεντρώθηκε σε συνιστώσες που δεν εξέφρασαν πάντοτε συνολικά τις απόψεις της επιστημονικής κοινότητας. Ποταμός μελάνης χύθηκαν και χιλιάδες σελίδες γράφηκαν στα καλύτερα και εγκυρότερα οικονομικά περιοδικά του κόσμου για τις δυνατότητες και το μέλλον της νεοφιλελεύθερης έμπνευσης παγκοσμιοποίησης με ειδική δε επικέντρωση του ενδιαφέροντος στα περίφημα “finances” και στον χρηματοοικονομικό τομέα όπου πραγματοποιήθηκαν υπέρογκα κέρδη και υψηλού επιπέδου κερδοσκοπία. Πολλά συνέτρεξαν στην στήριξη της πορείας αυτής επί πολλά έτη και πολλά συνέβησαν σε επίπεδο τεχνολογικών καταστάσεων και διαμόρφωσης δομών που συνοδεύθηκαν από εκτιμήσεις για το τέλος της Πολιτικής ή της Ιστορίας, αλλά και από αναλύσεις για την κοινωνία της γνώσης, της διεθνούς διακυβέρνησης ή της βιωσιμότητας, έννοιας που κατά περίπτωση διεστράφη ως προς το περιεχόμενό της.

Τέλος, όλα τα ανωτέρω συνοδεύθηκαν από το προβληματικής περιβαλλοντικής υποβάθμισης και της κλιματικής αλλαγής που σήμερα πέζουν το σύστημα περιορίζοντας τα οικονομικά και κοινωνικά όριά του. Αναμφίβολα η ανθρωπότητα και τα επιμέρους κράτη, ή κοινωνίες έγιναν μάρτυρες μια συνταρακτικής αλλαγής σε πολλά επίπεδα και δέχθηκαν τα αποτελέσματα της διάχυσης επιστημονικών επιτυχιών εξαιρετικής σημασίας (διαδίκτυο κ.λ.π.). Το όλο όμως εγχείρημα κατέρρευσε, σε οικονομικό και χρηματοοικονομικό επίπεδο, με την εκκωφαντική έκρηξη της παγκόσμιας κρίσης, της μεγαλύτερης των τελευταίων 100 ετών.

Η νεοσυντηριτική οικονομική συνταγή κατέρρευσε το 2007 εν μέσω αποφάσεων, υπερβολών, ακατανόητων εμμονών και αυταπατών, συμπαρασύροντας τις πραγματικές οικονομίες στην ύφεση και τους λαούς σε ανυπέβλητα αδιέξοδα. Η

αλλαγή στην ηγεσία των ΗΠΑ προσιωνίζει ως φαίνεται, σημαντική αλλαγή στο παγκόσμιο στερέωμα και στις περί την οικονομία αντιλήψεις. Το ξεπέρασμα εντούτοις της παγκόσμιας κρίσης θα' ναι ένα μακροχρόνιο και πολύπλοκο εγχείρημα. Τα κατά καιρούς αναφερόμενα δείγματα ακτίνων φωτός στο βάθος του τούνελ δεν πείθουν απολύτως, ενώ συχνά εκλαμβάνονται από την κοινή γνώμη ως επικοινωνιακά τρικ. Ο δρόμος για την αποκατάσταση των ελέγχων του κοινωνικού και πολιτικού επί του οικονομικού θα' ναι ως φαίνεται μακρύς. Η διαδρομή είναι εντούτοις απαραίτητη για τη διαφύλαξη της ειρήνης και της κοινωνικής συνοχής και ειρήνης ιδιαίτερα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να εμμένει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων με τα γνωστά εργαλεία τα οποία έως σήμερα υιοθέτησε, δίνοντας έμφαση στο Δημόσιο χρέος των κρατών μελών της, στο έλλειμμα των προϋπολογισμών ως ποσοστό του ΑΕΠ, στην ευελιξία των αγορών, στα χαμηλά ποσοστά πληθωρισμού (που σήμερα όμως αγγίζουν τα όρια του αποπληθωρισμού λόγω της ύφεσης) και γενικότερα στη δημοσιονομική πειθαρχία. Η Ευρωπαϊκή ηγεσία και ειδικότερα οι Βρυξέλλες εξακολουθούν να εμφορούνται, έστω και με διαφοροποιήσεις, από τις παραδοχές της αγοραίας λογικής παρά τις παρεμβάσεις που συχνά ερμηνεύονται ως μεταφορά των χαρών, που οι υπεύθυνοι της Κρίσης έπρεπε να πληρώσουν, στις πλάτες των κοινωνιών. Η κοινωνικοποίηση της ζημίας έχει μεν γίνει αντιληπτή ως γεγονός από τους ανθρώπους της καθημερινότητας, δεν γίνεται όμως επισήμως αποδεκτή ως γεγονός και από την πλειοψηφία των οικονομικών και πολιτικών συμφερόντων της Ένωσης.

Αυτό δημιουργεί σημαντικό πρόβλημα σε αρκετές Εθνικές Κυβερνήσεις διαφορετικής φιλοσοφίας και πολιτικού προσανατολισμού, μεταξύ αυτών και στην Ελληνική Κυβέρνηση, που αρνούμενες τη λογική του νεοσυντηρητικού λόγου, επιθυμούν να εφαρμόσουν διαφορετική πολιτικής για την υπέρβαση της Κρίσης. Το ίδιο άλλωστε το Σύμφωνο Σταθερότητας αποτελεί εμπόδιο για τις κυβερνήσεις αυτές και για την Ελληνική Κυβέρνηση που σήμερα καλείται να εφαρμόσει μια πολιτική διαφορετική της προηγούμενης Κυβέρνησης, θεωρώντας ότι βασική σημασία διατηρεί η τόνωση της πραγματικής οικονομίας, ή αναδιανομή του εισοδήματος και ο σεβασμός της έννοιας της επιμεριστικής δικαιοσύνης. Αναμφίβολα λάθη, υπερβολές, ασυνέπειες και συχνά απαράδεκτες μορφές συμπεριφοράς και ανευθυνότητες σε εθνικό επίπεδο, συνδυαζόμενες με τις διεθνείς δυσμενείς εξελίξεις ως αποτέλεσμα της κατάρρευσης αναπτυξιακής συνταγής, δημιούργησαν στη χώρα συνθήκες ενός

95 ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2011

πολύπλοκου και δύσκολα διαχειρίσιμου εκτροχιασμού. Η κατάσταση εκτιμάται ως ιδιαίτερα σοβαρή και η καμπή εξαιρετικά δύσκολη.

Ως χώρα βρισκόμεθα μπροστά σε φαινόμενα μειωμένης παραγωγής, αδυναμίας πραγματοποίησης ικανοποιητικών εξαγωγών, ανάγκης για σοβαρή αναθέρμανση της οικονομίας και της αγοράς, ανάγκης για δικαιότερη διανομή του εισοδήματος, πίεσης για απορρόφηση ποσοστών ανεργίας, συγκράτησης των τιμών, ενίσχυσης των χαμηλών εισοδημάτων, ενώ ταυτόχρονα αντιμετωπίζουμε πιέσεις για διευθέτηση ενός υπερβολικού Δημοσίου Χρέους, ενός σημαντικού ελλείμματος του προϋπολογισμού ως ποσοστού του Α.Ε.Π., όπως η σημαντικότητα αυτή εκτιμάται από τους κυρίαρχους των μηχανισμών της Ε.Ε. Η χώρα έχει εμπλακεί σε διλήμματα μεγάλης πολυπλοκότητας και βέβαια σε μια προβληματική που σχετίζεται με το φαινόμενο της Φοροδιαφυγής και της Φοροαποφυγής που επί μακρόν την έχει ταλαιπωρήσει. Ο καθένας αντιλαμβάνεται ότι οι βραχυχρόνιες υποχρεώσεις της χώρας και άρα της Κυβέρνησης, τόσο στο εσωτερικό πεδίο, όσο και στο Ευρωπαϊκό ή Διεθνές πλέζουν κατά τρόπο αφόρητο και σχετιζόμενο με την Εθνική αξιοπιστία, την οποία υπονόμευσαν οι νεοφιλελεύθερες επιλογές στο χώρο της οικονομίας και οι σκανδαλώδεις συμπεριφορές στελεχών της προηγούμενης κυβέρνησης. Σημειώνεται ότι η μακροχρόνια προοπτική για καλύτερες μέρες απαιτεί χρόνο που δύσκολα διατίθεται.

Η κοινωνία απαιτεί άμεσες παρεμβάσεις και λύσεις χάριν της στήριξης του βιοτικού επιπέδου και της αποκατάστασης των ανισοτήτων αλλά και της αναθέρμανσης των αγορών, ο Ευρωπαϊκός δε παράγων και οι συμβατικές μας υποχρεώσεις απαιτούν την τήρηση της Δημοσιονομικής πειθαρχίας, την έγκαιρη ανταπόκριση στις υποχρεώσεις δανειακής φύσης, αλλά και στην τήρηση των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας. Ένα παιχνίδι Εξουσίας και Εθνικών Κυριαρχικών Συμφερόντων παίζεται καθημερινά, κε του γεγονότος της οικειοθελούς συμμετοχής μας στο Ευρωπαϊκό γίγνεσθαι κα της ένταξής μας στην ισχυρή αυτή Περιφερειακή Ένωση (Ε.Ε.) η οποία τόσο σημαντικό ρόλο παίζει στις διεθνείς εξελίξεις. Σημασία δε μεγάλη έχει το γεγονός ότι στο πλαίσιο μιας κατά πλειοψηφία συντηρητικής Ευρώπης, Κυβερνήσεις, όπως η παρούσα Ελληνική,

που δεν εκφράζουν τις νεοσυντηρητικές αντιλήψεις επιζητούσες τη θέση που της ανήκει στον Προοδευτικό Ευρωπαϊκό χώρο, επιθυμούν να εφαρμόσουν πολιτικές

κοινωνικής ευαισθησίας που δεν εκφράζουν τις κατεστημένες Ευρωπαϊκές προς το παρόν πλειοψηφίες. Οφείλουμε να αντιληφθούμε ότι το παιχνίδι είναι πρωτίστως Πολιτικό και στη συνέχεια Οικονομικό.

Πρωτεύουσα σημασία έχει η αποκατάσταση της αξιοπιστίας της χώρας, αποκατάσταση που πιθανώς να περνά μέσα από την αναδόμηση του status της Στατιστικής μας Υπηρεσίας ή ακόμη και του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους ή και άλλων ίσως υπηρεσιών.

Οι δυσκολίες και οι αναγκαιότητες που στις προηγούμενες σελίδες εξέθεσα, δίχως αναγκαστικά να είναι πλήρεις στην παρουσίασή τους, ή ακόμα και αναδεικνύοντας την σχετικότητα της αλήθειας, εμφανίζονται και διακρίνονται στο Προσχέδιο του Νέου Προϋπολογισμού, του δυσκολότερου, κατά την άποψη μου της τελευταίας εικοσαετίας. Ο νέος Προϋπολογισμός θέτει αδιαπραγμάτευτους στόχους όπως π.χ. ο στόχος της αναθέρμανσης της οικονομικής δραστηριότητας, ο στόχος της στήριξης των οικονομικά αδύνατων, ο στόχος της απασχόλησης των νέων ανθρώπων ή ο στόχος της αναδιάταξης των δαπανών κατά τρόπο που να διευκολύνεται η εκπλήρωση κοινωνικών και αναπτυξιακών στόχων. Η εκπαίδευση και η υγεία τίθενται σε πρωτεύουσα μοίρα, όπως και η πάταξη της φοροδιαφυγής και της βελτίωσης της διανεμητικής λογικής.

Για τους απλούς ανθρώπους σκληρής καθημερινότητας οι στόχοι αυτοί αποτελούν ελπίδα για ένα μέλλον που κατέστη γκρίζο και σοβαρά απροσδιόριστο από τις προηγηθείσες πολιτικές της νεοφιλελεύθερης έμπνευσης. Αντιλαμβάνονται όλοι αυτοί ότι πιθανώς να ξαναβρούν το χαμένο περιεχόμενο του Πολίτη και του ελεύθερου καταναλωτή που ένα επί εικοσαετία φαλκιδεύτηκε εν μέσω μηχανισμού πειθούς, συμβολικής βίας και πανουργίας του λόγου. Οι Πολίτες αυτοί της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας διακρίνουν στον νέο προϋπολογισμό την δυνατότητα πληρωμής βαρών για την κρίση από ομάδες συγκεκριμένες που δέχτηκαν και απήλαυσαν τα αγαθά των ανεξέλεγκτων αγορών. Το Τραπεζικό Σύστημα πρέπει να καταστεί εκ νέου αναπτυξιακό, η δε Εταιρική Ευθύνη να παύσει να αποτελεί νεκρό γράμμα. Η ευθύνη του Τραπεζικού συστήματος απέναντι στην Ελληνική Κοινωνία είναι μεγάλη αν σκεφτεί κανείς τις τεράστιες διαφορές των επιτοκίων (καταθέσεων – δανεισμού) και τις υπερβολές που επί σειρά ετών συντελέστηκαν στις προμήθειες ή στο πλαστικό χρήμα. Η μελέτη για το χρηματοπιστωτικό σύστημα που

συντελέστηκε και εντός ολίγου βλέπει το φως της δημοσιότητας από το Ο.Ε.Ε. είναι επί του θεάματος αποκαλυπτική. Ο υπεύθυνος υπουργός επί του Προϋπολογισμού παρακαλείται να μην τα αγνοήσει. Είναι ως φαίνεται σωστό να τεθούν αντικειμενικά κριτήρια για τα αποτελέσματα του Προϋπολογισμού παρά το γεγονός ότι κάτι τέτοιο στερεί από την Κυβέρνηση βαθμούς ευελιξίας. Ταυτόχρονα οι περιοδικοί έλεγχοι στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους με συμμετοχή του Ο.Ε.Ε. είναι θεμιτοί και πιθανώς αναγκαίοι καθώς οι πραγματικές καταστάσεις επιβάλλουν εγρήγορση και συνέπεια προς εξυπηρέτηση μιας χαμένης εν μέρη αξιοπιστίας.

Οι δε επενδύσεις περί των οποίων τόσος λόγος γίνεται συνεχώς δεν πρέπει να αφορούν απλώς και μόνο τεχνικά έργα, αλλά να στρέφονται στην Παιδεία, στην Τεχνολογία και στην Υγεία όπου η χώρα πρέπει να αναδειχθεί μελλοντικά πραγματικά ελκυστική.

Τέλος ο Προϋπολογισμός οφείλει να προσέξει το φαινόμενο της φτώχειας και του αποκλεισμού, να τονώσει την εν πολλοίς υποβαθμισθείσα και συχνά προλεταριοποιηθείσα μεσαία τάξη χάριν της διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής και της αδιαπραγμάτευτης Κοινωνικής Ειρήνης.

Ίσως βρισκόμαστε σταδιακά όλο και πιο κοντά στην πραγματοποίηση μιας αναθεώρησης του Συμφώνου Σταθερότητας στην Ε.Ε. Η αναθεώρηση του Συμφώνου αυτού θα επέτρεπε ίσως την υιοθέτηση μιας άλλης Ευρωπαϊκής Πολιτικής η οποία θα διέθετε έναν περισσότερο αναπτυξιακό χαρακτήρα διαφορετικής φιλοσοφίας. Κάτι τέτοιο θα διευκόλυνε τις Κυβερνήσεις και βέβαια την Ελληνική Κυβέρνηση, να δοκιμάσουν απρόσκοπτα την εφαρμογή Πολιτικών που θα υπερέβαιναν τις αγκυλώσεις της Δημοσιονομικής εξυγίανσης μεταθέτοντας την προσπάθεια για την εξυγίανση αυτή σε αψότερη χρονική στιγμή και πάντως μετά την απογείωση των σήμερα σε ύφεση ευρισκόμενων οικονομιών. Η άποψη του Δ.Ν.Τ. (τον Οκτώβριο του 2009) που υποστηρίζει ότι βελτιώνονται οι διεθνείς οικονομικές συνθήκες καθώς το παγκόσμιο Α.Ε.Π. αναμένεται να αυξηθεί το 2010 κατά 3,1% μετά από συρρίκνωση που υπέστη το 2009 κατά 1,1% δεν επαρκεί. Εξακολουθεί να είναι εξαιρετικά αφαιρετική και να περιορίζει την έννοια και το περιεχόμενο της ανάπτυξης σε καθαρές ποσοτικές παραμέτρους όπως η αύξηση της παραγωγής ή του πραγματικού κεφαλαίου των οικονομιών. Η ανάπτυξη εντούτοις συνδέεται ως έννοια με παραμέτρους ποιοτικές και διανεμητικές, ενώ δεν μπορεί αν αγνοεί τα ποσοστά

98 ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2011

ανεργίας ούτε το ζήτημα της βελτίωσης του βιοτικού επιπέδου των κοινωνιών. Η έννοια της ανάπτυξης εμπεριέχει και προϋποθέτει την υλοποίηση πλήθους επιδιώξεων που δεν καλύπτονται απλά και μόνο από την αύξηση του Α.Ε.Π. Το Α.Ε.Π. δεν πρέπει μόνο να αυξάνεται αλλά και να διανέμεται κατά δικαιότερο τρόπο, πράγμα το οποίο απασχολεί την πολιτική της Ελληνικής Κυβέρνησης που όμως θα είναι υποχρεωμένη, ως φαίνεται, να δίνει κάθε φορά την μάχη της στις Βρυξέλλες προκειμένου να ξεπεράσει το εμπόδιο των συντηρητικών αντιλήψεων που εξακολουθούν να κυριαρχούν στις Ευρωπαϊκές γραφειοκρατικές δομές. Άλλωστε ορθά η Ελληνική Ηγεσία απαντώντας στις επικρίσεις των οργάνων της Ε.Ε. αλλά και του διεθνούς τύπου σχετικά με το δημοσιονομικό πρόβλημα της χώρας μας, επισήμανε ότι οι υπεύθυνοι της σημερινής οικονομικής κρίσης δεν επιτρέπεται να εμφανίζονται σήμερα ως τιμητές .

Σε τεχνικό επίπεδο είναι νομίζω σκόπιμο να δημιουργηθούν στην Ελλάδα δείκτες αποτελεσματικής εκτέλεσης του προϋπολογισμού, καθώς η χώρα βρίσκεται σε στενότητα πράγμα που δεν επιτρέπει την πολυτέλεια παρεκβάσεων.

Η αναζήτηση πρόσθετων πόρων είναι αναγκαία. Η προσπάθεια όμως πρέπει να στραφεί σε σοβαρές περιπτώσεις φοροδιαφυγής που παρατηρούνται και όχι σε περαιτέρω επιβάρυνση των στρωμάτων που αδυνατούν να φοροδιαφύγουν. Η ορθολογική διαχείριση των πόρων είναι όσο ποτέ άλλοτε αναγκαία, και η διαφάνεια και η πάταξη της διαφθοράς με στόχο την αποκατάσταση της αξιοπιστίας στον πολιτικό λόγο.

Αναμφίβολα το ζήτημα της «βιώσιμης ή πράσινης» ανάπτυξης είναι σημαντικό και περισσότερο ενδιαφέρον όταν δεν εντοπίζεται απλώς σε επενδυτικές διαδικασίες «πράσινου» περιεχομένου, αλλά και σε αλλαγές συμπεριφορών και νοοτροπίας που εξασφαλίζουν την υλοποίηση μιας οικονομικής πολιτικής διαφορετικής φιλοσοφίας. Η φιλοσοφία αυτή σχετίζεται με την αναγκαία καλλιέργεια αντιλήψεων που διαφοροποιούν την εξόχως καταναλωτική πρόσληψη της ευτυχίας που σήμερα διαθέτουμε.

Η δυνατότητα διαφοροποιήσεων είναι σήμερα όσο ποτέ άλλοτε παρούσα. Δεν θα πρέπει να επιτραπεί το ξανά στήσιμο του ίδιου χορού που προκλητικά χορεύτηκε τα χρόνια της καταρρεύσασας νέο συντηρητικής εποχής.

4.1.1 Χρηματοπιστωτικό σύστημα και δημόσιο συμφέρον

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα επιτελεί μία λειτουργία δημοσίου συμφέροντος (τη διαχείριση των αποταμιεύσεων των νοικοκυριών και των επιχειρήσεων και τη χρηματοδότηση της οικονομικής ανάπτυξης) και θα έπρεπε να ρυθμίζεται με βάση αυτή την αρχή. Οι τράπεζες έχουν εξελιχθεί σε φορείς παροχής ποικίλων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, από υπηρεσίες αποταμίευσης, δανειοδοτήσεων, επενδύσεων, ασφαλίσεων, μέχρι την πληρωμή ποικίλων καθημερινών λογαριασμών. Διαμεσολαβούν και επηρεάζουν πλέον ολόκληρη την οικονομική ζωή και τις συναλλαγές της κοινωνίας και των νοικοκυριών. Ο πυρήνας, όμως, της λειτουργίας τους παραμένει η διαχείριση των αποταμιεύσεων της κοινωνίας και η κάλυψη των αναγκών χρηματοδότησής της.

Η ευρεία κρατικοποίηση του τραπεζικού συστήματος μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '80 είχε σαν στόχο τη βελτίωση των συνθηκών και όρων χρηματοδότησης του παραγωγικού συστήματος με βάση την πεποίθηση ότι οι δημόσιοι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί έχουν πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα απ' ότι οι ιδιωτικές τράπεζες.

Σε αντίθεση με τις άλλες επιχειρήσεις, οι τράπεζες δεν αξιοποιούν μόνο τα κεφάλαια των μετόχων τους αλλά και τις αποταμιεύσεις των πολιτών και συνολικά της κοινωνίας. Επίσης, από τη λειτουργία των τραπεζών επηρεάζονται οι όροι λειτουργίας της οικονομίας. Οι τράπεζες λειτουργούν ως μια «υποδομή» για την υπόλοιπη οικονομία, γι' αυτό δεν μπορούν ακόμη και στις σημερινές συνθήκες να αντιμετωπίζονται ως κοινές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Οι τράπεζες, επομένως, ασκούν μια κοινωνικά αναγκαία λειτουργία κατά παραχώρηση, καθώς η λειτουργία της πίστης χρειάζεται ειδικές προδιαγραφές και κριτήρια που να τηρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις και να συνδέονται με το δημόσιο συμφέρον. Ειδικά σε περιόδους κρίσης, οι τράπεζες πρέπει να λειτουργούν αντικυκλικά και όχι προκυκλικά, δηλαδή να απαλύνουν τις συνέπειες της κρίσης και όχι να την εντείνουν περαιτέρω. Όμως για να το κάνουν αυτό οι τράπεζες πρέπει να έχουν ως βασικό κριτήριο της πιστοδοτικής τους πολιτικής τις πραγματικές ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας και όχι το «κέρδος για τον μέτοχο» όπως συμβαίνει σήμερα.

Είναι φανερό ότι οι τράπεζες δεν λειτουργούν σε αναφορά με αυτή τη διάσταση του δημοσίου συμφέροντος, αλλά ως κοινές κερδοσκοπικές επιχειρήσεις. Η αυτονόμηση των τραπεζών από κάθε διάσταση δημοσίου συμφέροντος ενισχύθηκε μέσω της διαδικασίας απελευθέρωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος από ποικίλες μορφές δημόσιου και κοινωνικού ελέγχου που έλαβε χώρα μετά τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Η προστασία των συναλλασσόμενων αφέθηκε ουσιαστικά στην αυτορρύθμιση των τραπεζών, ενώ παράλληλα τέθηκαν εκτός δημόσιας πολιτικής οι επιπτώσεις από την πολιτική των τραπεζών στην απασχόληση, στην ανάπτυξη και στις επενδύσεις. Επιπλέον, η διαδικασία ιδιωτικοποίησης του τραπεζικού συστήματος τροποποίησε σημαντικά τη μορφή που διατηρούσε το εγχώριο τραπεζικό σύστημα για δεκαετίες

4.2 Η ευθύνη των δημόσιων πολιτικών για την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση

Η παραπάνω συλλογιστική έγινε προφανής στη σημερινή συγκυρία της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης. Τα κράτη σήμερα καλούνται να δράσουν ως εγγυητές της σταθερότητας, με ένα τρόπο παρεμβατικό, προσφέροντας ρευστότητα και εγγυήσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τις τράπεζες, γεγονός που αναδεικνύει την κοινωνική διάσταση και την «αναγκαιότητα μιας νέας ρύθμισης» του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η κρίση έκανε επιπλέον φανερό ότι το ισχύον πλαίσιο κανόνων ρύθμισης του τραπεζικού και χρηματοπιστωτικού συστήματος (Βασιλεία II), δηλαδή οι κανόνες αγοραίας (mark-to-market) αποτίμησης των τραπεζικών στοιχείων και ο περιορισμός των «αδρανών» κεφαλαίων στο ελάχιστο δυνατό, αποδεικνύεται όχι μόνο αναποτελεσματικό αλλά και συντελεστής ενίσχυσης (amplifier) των κρίσεων.

Η ρύθμιση αυτή οξύνει την κρίση επειδή περιορίζει τις δυνατότητες δανεισμού των τραπεζών ακριβώς στις περιόδους που απαιτείται αυξημένος δανεισμός. Καθώς η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα επιβραδύνεται και πολλές αναπτυγμένες

οικονομίες έχουν βυθιστεί στην ύφεση, οι μεγάλες τράπεζες οφείλουν να καταβάλουν τεράστια προσπάθεια προκειμένου να συγκεντρώσουν το απαραίτητο κεφάλαιο.

Ομοίως, το καθεστώς της «Βασιλείας II» έχει κατακριθεί και για το ρόλο των οργανισμών αξιολόγησης πιστωτικού κινδύνου. Η σύγκρουση συμφερόντων που στρεβλώνει τις αξιολογήσεις των εταιρειών αυτών, εφόσον λειτουργούν και ως σύμβουλοι επενδύσεων, είναι πλέον εμφανής. Με άλλα λόγια, η ανάγκη να αποκτήσει η πιστωτική αξιολόγηση το χαρακτήρα δημόσιου αγαθού, δεν έχει αναγνωριστεί επαρκώς. Η δογματική απόρριψη οποιασδήποτε αναθεώρησης της λειτουργίας αυτών των εταιρειών μέχρι τη στιγμή που τα πράγματα έφθασαν στο απροχώρητο, αναδεικνύει την ανευθυνότητα των βασικών ρυθμιστικών αρχών τα τελευταία χρόνια.

Η αναδιανομή του εισοδήματος εις βάρος των μισθών και γενικότερα των χαμηλών εισοδημάτων και υπέρ των κερδών και των προσόδων περιουσίας, σε συνδυασμό με τη ραγδαία μείωση των επιτοκίων και την κατάργηση των περιορισμών στις χορηγήσεις δανείων, εκτόξευσαν το δανεισμό νοικοκυριών και επιχειρήσεων, οδηγώντας στα ύψη την κερδοφορία των τραπεζών. Η εξέλιξη αυτή ενισχύθηκε από την ιδιωτικοποίηση πολλών δημοσίων αγαθών, καθώς ο δανεισμός χρησιμοποιήθηκε και για την κάλυψη του κενού που άφησε στην ατομική κατανάλωση η υποχώρηση του κοινωνικού κράτους. Μόνο για την περίοδο 2000-2008, τα δάνεια προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά υπερ-τετραπλασιάστηκαν, υπερβαίνοντας για πρώτη φορά το επίπεδο του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος.

Αντίστοιχα υπερ-τετραπλασιάστηκαν στο ίδιο διάστημα τα συνολικά καθαρά κέρδη των έξι μεγαλύτερων τραπεζών, οι οποίες συγκεντρώνουν πάνω από το 75% της αγοράς.

Αυτή η ανεξέλεγκτη δραστηριοποίηση και κερδοσκοπική λειτουργία των τραπεζών έχει σήμερα οδηγήσει σε ένα φαύλο κύκλο τόσο τον χρηματοπιστωτικό τομέα όσο και το μοντέλο ανάπτυξης που διαμορφώθηκε κατά την τελευταία 20ετία: Από τη μία πλευρά οι τράπεζες περιορίζουν τις πιστώσεις τους, με αποτέλεσμα να εντείνουν την ύφεση της «πραγματικής» οικονομίας, και από την άλλη η ύφεση αυτή, η αύξηση της ανεργίας και η καθήλωση των μισθών και του λαϊκού εισοδήματος δυσκολεύει την εξυπηρέτηση των δανείων.

Στο πλαίσιο αυτό, οι ευθύνες των υπευθύνων της οικονομικής πολιτικής σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο είναι εξόφθαλμες. Από το 1999 και μετά, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις ακολούθησαν μια πολιτική οικονομικής ολοκλήρωσης, που επικεντρώθηκε στη λειτουργία των κεφαλαιαγορών, ως βασικό στοιχείο της στρατηγικής της Λισσαβόνας

Εδώ διατυπώνεται το επιχείρημα ότι η ευρωπαϊκή χρηματοοικονομική ολοκλήρωση αποτελεί μια εύλογη απάντηση στη δημιουργία ενός παγκοσμιοποιημένου χρηματοοικονομικού συστήματος με κέντρο τις ΗΠΑ. Ωστόσο, το πρόβλημα συνίσταται ακριβώς στην πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αντιγράψει απλά το αμερικανικό χρηματοοικονομικό σύστημα χωρίς να αντιμετωπίζει τις αδυναμίες του. Ο στόχος «να κάνουμε την Ευρώπη το καταλληλότερο μέρος για την ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας στον κόσμο» υπονοούσε ακριβώς τη δημιουργία των προϋποθέσεων που θα εξασφάλιζαν το χαμηλότερο δυνατό κόστος των χρηματοοικονομικών συναλλαγών. Αντίθετα, η ευρωπαϊκή οικονομική ολοκλήρωση δεν αναγνώρισε στη χρηματοπιστωτική σφαίρα κανένος είδους δημόσιο αγαθό! Οι κίνδυνοι της φιλελευθεροποίησης για τα νοικοκυριά παραβλέφθηκαν. Παρότι υπήρχε πληθώρα στοιχείων για τις χαμηλές επιδόσεις της λιανικής τραπεζικής στη Βρετανία, ο απορυσθμισμένος και στενά συνδεδεμένος με την κεφαλαιαγορά βρετανικός χρηματοοικονομικός τομέας έγινε υπόδειγμα για τη λιανική τραπεζική σε ολόκληρη την ΕΕ.

Η ανάγκη για οικονομική και χρηματοοικονομική σταθερότητα έγιναν δύο ακόμη δημόσια αγαθά που οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και η Επιτροπή δεν μπόρεσε να κατανοήσει. Το μόνο πράγμα στο οποίο επικέντρωσαν την προσοχή τους οι ακολουθούμενες πολιτικές ήταν η μείωση του κόστους των συναλλαγών.

Ως αποτέλεσμα των πρόσφατων προγραμμάτων δημόσιων εγγυήσεων και στήριξης του τραπεζικού συστήματος, ώστε να αποφευχθεί η χρηματοπιστωτική ασφυξία ή/και κατάρρευση, το δημόσιο απέκτησε, στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, μεγάλα ή ακόμα και πλειοψηφικά πακέτα μετοχών σε πολλές μεγάλες εμπορικές τράπεζες.

Για παράδειγμα στην Ελλάδα, όπως σημειώνεται στην Καθημερινή της 1.12.2009, «με τα κεφάλαια που διαθέτει το Δημόσιο και τις σημερινές κεφαλαιοποιήσεις των τραπεζών θα μπορούσε να αποκτήσει ποσοστό 34% της Alpha Bank, 39,5% της

Eurobank και 50% της Αγροτικής». Όταν η χρηματοπιστωτική κρίση βρισκόταν στο απόγειό της, μετά τη χρεοκοπία της Lehman Brothers, ήταν κοινή η αίσθηση ακόμα και μεταξύ των υπευθύνων της οικονομικής πολιτικής ότι ήταν επιβεβλημένη μία ριζική και μεγάλης κλίμακας μεταρρύθμιση του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνέστησε μια ομάδα εργασίας υψηλού επιπέδου υπό τον Jacques de Larosière για να διερευνήσει αυτό ακριβώς το ζήτημα.

Η Έκθεση της Επιτροπής de Larosière δημοσιοποιήθηκε τον Φεβρουάριο 2009 και περιείχε σωρεία προτάσεων, χωρίς ωστόσο να αμφισβητεί τους βασικούς πυλώνες του σημερινού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η σημαντικότερη πρόταση η οποία μάλιστα υιοθετήθηκε ήταν η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Συστημικού Κινδύνου (European Systemic Risk Council) υπό την εποπτεία της ΕΚΤ, για τον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών κινδύνων σε μακροοικονομικό επίπεδο. Στο Συμβούλιο αυτό έχει προβλεφθεί διακρατική συμμετοχή και διαβούλευση.

Αποτέλεσμα αυτής της ρύθμισης υπήρξε το γεγονός ότι όταν η Επιτροπή Larosière πρότεινε αυστηρότερους κανονισμούς για τη λειτουργία των hedge funds, η πρόταση απορρίφθηκε από τους Βρετανούς. Συνοψίζοντας μπορούμε να συμπεράνουμε ότι όταν ο κίνδυνος της χρηματοπιστωτικής κατάρρευσης ξεπεράστηκε, οι τράπεζες και τα άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως και οι κυβερνήσεις εγκατέλειψαν την ιδέα μιας ριζικής αναμόρφωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

4.3 Μέτρα και μεταρρυθμίσεις για μια διαφορετική αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η παρούσα κρίση προσφέρει την ευκαιρία για μια ισχυρότερη δημόσια κριτική και για την προώθηση προτάσεων ριζικής αναμόρφωσης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, πέρα από τη δαιμονοποίηση των «κερδοσκόπων» και των διαχειριστών. Πράγματι, η κρίση έχει προκαλέσει ένα ευρύ δημόσιο διάλογο σε διεθνές επίπεδο και έχει φέρει στην επιφάνεια εναλλακτικές προτάσεις από επιστήμονες διεθνούς κύρους (ορισμένοι από τους οποίους μάλιστα είναι κάτοχοι του βραβείου Νόμπελ), ερευνητικά ινστιτούτα, κοινωνικούς φορείς, συνδικάτα,

κόμματα. Υποστηρίζεται ότι καθίσταται αναγκαία μια νέα αρχιτεκτονική του χρηματοπιστωτικού συστήματος, με ισχυρή την παρουσία και το ρόλο του Δημοσίου και με αυξημένο κοινωνικό έλεγχο.

Καταγράφουμε στη συνέχεια ορισμένες από τις προτάσεις αυτές, που έχουν ως σημείο αφετηρίας τους την κοινωνική διάσταση που (απαιτείται να) έχει η λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

1) Για τον μετασχηματισμό του χρηματοπιστωτικού συστήματος απαιτείται η αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της υπέρογκης αύξησης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων ενεργητικού: Είναι αναγκαίο να αντιστραφεί η αναδιανομή του εισοδήματος και του πλούτου προς την κατεύθυνση μιας πιο δίκαιης διανομής. Επίσης είναι αναγκαίο να σταματήσει η ιδιωτικοποίηση των κοινωνικών συστημάτων ασφάλισης και, αντίθετα, να ευνοηθούν τα δημόσια συστήματα, όπου ο καθένας πληρώνει ανάλογα με την ικανότητά του, επί των οποίων οι χρηματοοικονομικές αγορές δεν έχουν επιρροή. Τέτοιες προτάσεις αποτελούν μέρος μιας ευρύτερης ατζέντας οικονομικής πολιτικής για την πλήρη απασχόληση, την κοινωνική συνοχή και την οικολογική αναδόμηση. Οδηγούν στον μετασχηματισμό του χρηματοοικονομικού τομέα, εντάσσοντάς τον ως σημαντικό και απαραίτητο στοιχείο σ' αυτό το νέο πλαίσιο.

2) Παράλληλα απαιτούνται νέοι κανόνες πλήρους και αποτελεσματικής εποπτείας και ρύθμισης του χρηματοπιστωτικού συστήματος από ενιαία αρχή, δημοκρατικά νομιμοποιημένη και ελεγχόμενη. Τα προβλήματα που δημιουργεί το απελευθερωμένο από κάθε δημόσιο ή κοινωνικό έλεγχο καθεστώς λειτουργίας των τραπεζών δεν /μπορούν να αντιμετωπισθούν με όρους αυτορρύθμισης ή τραπεζικού ανταγωνισμού.

Αντίθετα, απαιτούνται νομοθετικές και πολιτικές πρωτοβουλίες που να προστατεύουν τους συναλλασσόμενους, να αποτρέπουν καταστάσεις υπερχρέωσης και στρέβλωσης της κατανομής των πιστώσεων και να επανασυνδέουν το τραπεζικό σύστημα με τις ανάγκες της κοινωνίας και την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος και της οικονομικής ανάπτυξης:

-Οι αποσταθεροποιητικές δραστηριότητες και δομές του χρηματοπιστωτικού τομέα τιλοποίηση, υψηλής μόχλευσης δάνεια, σύνθετα δομημένα προϊόντα και κεφάλαια υψηλού κινδύνου πρέπει να ελεγχθούν ή να απαγορευτούν, τα παράκτια (offshore)

χρηματοπιστωτικά κέντρα πρέπει να απομονωθούν από την ευρωπαϊκή αγορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

- Το σύστημα εποπτείας «Βασιλεία II» πρέπει να διορθωθεί ως προς τον αντικυκλικό χαρακτήρα του. Επίσης να αυξηθεί ο δείκτης κεφαλαιακών απαιτήσεων.

- Η μεταρρύθμιση των κεφαλαιαγορών πρέπει να στοχεύει στη μείωση του όγκου και της ταχύτητας των συναλλαγών σε τίτλους, νομίσματα και κάθε είδους παραγώγων τους. Για το σκοπό αυτό οι αντίστοιχες επενδύσεις από τα συνταξιοδοτικά ταμεία πρέπει να είναι περιορισμένες, τα δομημένα προϊόντα πρέπει να περικοπούν και να τυποποιηθούν και οι χρηματοοικονομικές συναλλαγές πρέπει να φορολογούνται. Οι εταιρίες αποτίμησης τίτλων πρέπει να αναδιαρθρωθούν έτσι ώστε να διαχωρίζονται οι συμβουλευτικές υπηρεσίες από τις αποτιμητικές

3) Υποστηρίζεται, ακόμη, ότι στις παρούσες συνθήκες είναι εφικτή αλλά και αναγκαία η δημιουργία ενός ισχυρού δημόσιου πυρήνα μεγάλων τραπεζών, ο οποίος μπορεί να δημιουργήσει μια μόνιμη και αξιόπιστη βάση εγγύησης των καταθέσεων, του συστήματος πληρωμών και της παροχής πιστώσεων. Το Δημόσιο θα μπορεί έτσι να ασκήσει μια νέα χρηματοπιστωτική πολιτική με αποκλειστικά αναπτυξιακά και κοινωνικά κριτήρια σε όφελος της οικονομίας και των πολιτών, με χαμηλότοκα δάνεια και ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής.

4) Τέλος προτείνεται από διάφορες πλευρές ένα δημόσιο χρηματοπιστωτικό δίκτυο τραπεζών ειδικού σκοπού, οι οποίες θα καλύπτουν ειδικές ανάγκες και θα αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα τμημάτων του πληθυσμού και περιφερειών της χώρας. Ο εναλλακτικός χαρακτήρας τέτοιων μορφών τραπεζών συνίσταται στο διαφορετικό περιεχόμενο των στόχων που επιδιώκουν και τον διαφορετικό τρόπο διαχείρισής τους.

Θα μπορούσε έτσι να διαμορφωθεί μια κοινωνική πολιτική στέγασης, με τη δημιουργία στεγαστικής τράπεζας των εργαζομένων, με βάση δημόσια περιουσιακά στοιχεία αλλά και τις δικές τους συνεισφορές, η οποία θα συνδυασθεί με προγράμματα οργανωμένης δόμησης και αναβάθμισης του περιβάλλοντος. Αντίστοιχα, θα μπορούσε να δημιουργηθεί τράπεζα ειδικού σκοπού για τη χορήγηση δανείων σε μικρές, πολύ μικρές επιχειρήσεις και αυτοαπασχολούμενους.

Προϋπόθεση για μια δημόσια διαβούλευση σχετικά με τη δυνατότητα υλοποίησης προτάσεων όπως αυτές που παραπάνω καταγράψαμε, είναι να γίνει αντιληπτή και να υιοθετηθεί η λειτουργία δημοσίου συμφέροντος την οποία δυνητικά επιτελεί ο τραπεζικός τομέας και ευρύτερα το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Πλαίσιο 3. Μείωση της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής

ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΕΙΣΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΣΜΩΝ

- Ενοποίηση των μηχανισμών εισπραξης φόρων και εισφορών κοινωνικής ασφάλισης.
- Η διαδικασία ελέγχου δίνει αυξημένη έμφαση στο βαθμό «επικινδυνότητας» για φοροδιαφυγή.
- Η υποχρεωτική τήρηση επιχειρηματικών λογαριασμών από επιχειρήσεις
- Αναθεώρηση του υπάρχοντος πλαισίου διασταύρωσης στοιχείων.
- Αντικατάσταση των τυπικών ελέγχων βιβλίων και στοιχείων από εκτενείς ελέγχους εις βάθος.
- Συγκέντρωση στοιχείων από επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας (ενέργεια, τηλεφωνία, ύδρευση) και αξιοποίησή τους στις διασταυρώσεις.
- Συλλογή πληροφοριών και ηλεκτρονικών αρχείων για όλες τις εκδιδόμενες αποδείξεις.

ΠΑΤΑΞΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΘΟΡΑΣ

- Μετατόπιση της διαδικασίας επίλυσης διαφορών στο κεντρικό επίπεδο.
- Υιοθέτηση διαδικασιών που ελαχιστοποιούν την επαφή των φορολογούμενων με τα στελέχη των φορολογικών διοικήσεων.
- Αντικατάσταση του υπάρχοντος συστήματος εντύπων δηλώσεων εισοδημάτων και περιουσίας από τους φορολογούμενους από ηλεκτρονικά συστήματα δηλώσεων.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΕΙΣΠΡΑΚΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ

- Χρησιμοποίηση δραστικών μεθόδων συλλογής των ανείσπρακτων οφειλών, όπως η κατάσχεση περιουσιών για όσους έχουν την ικανότητα αποπληρωμής.
- Καταγραφή των υπάρχοντων οφειλών και παραγραφή των χρεών που ρεαλιστικά είναι αδύνατο να εισπραχθούν.

ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟ-ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

- Παραδειγματισμός και δημοσιοποίηση των περιπτώσεων μη συμμόρφωσης, συμπεριλαμβανομένης και της προσφυγής σε ποινικές διώξεις.
- Έλεγχος και φορολόγηση των μερισμάτων από off-shore εταιρίες.
- Θα επιτραπεί στους φορολογούμενους να αναφέρουν άτομα και εταιρείες που φοροδιαφεύγουν.
- Υποχρέωση επιτηδευματιών και ελεύθερων επαγγελματιών με υψηλό βαθμό επικινδυνότητας για φοροδιαφυγή να εκδίδουν ηλεκτρονικά παραστατικά.
- Παρακολούθηση της διακίνησης πετρελαιοειδών μέσω οχημάτων με συστήματα GPS.
- Υποχρέωση των φαρμακείων να δέχονται μόνο ιατρικές συνταγές με barcode και αναγραφή του φορολογικού μητρώου του γιατρού

4.4 Η Ελλάδα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο

Μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ στις 4 Οκτωβρίου 2009 και την ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Γιώργο Παπανδρέου, η κυβέρνηση προχώρησε σε αναθεώρηση των στοιχείων για το έλλειμμα, το οποίο προσδιόρισε στο 12,7% του ΑΕΠ(2009) έναντι του επίσημου 6% που είχε προσδιοριστεί από την κυβέρνηση της ΝΔ. Η αναθεώρηση των στοιχείων εκ μέρους της Ελλάδος εξόργισε τους εταίρους χρόνια η Αθήνα μαγειρεύοντας τα σχετικά στοιχεία του ελλείμματος.

Έκτοτε άρχισε μιας συνεχής επιτήρηση της ελληνικής οικονομίας, η οποία ξεκίνησε με την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών Οικονομικών της Ε.Ε στις 2 Δεκεμβρίου 2010, αφού η Ελλάδα δεν είχε λάβει τα απαραίτητα μέτρα για την μείωση του υπερβολικού ελλείμματος.

Ακολούθησαν συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας της ελληνικής οικονομίας εκ μέρους διεθνών οίκων αξιολόγησης όπως η Fitch, η Standard and Poor's και η Moody's ενώ εντάθηκαν οι ανησυχίες αλλά και η φήμες στις αγορές για ενδεχόμενη πτώχευση της χώρας.

Όλες αυτές οι ενέργειες οδήγησαν στην αύξηση των περιβόητων spreads της διαφοράς δηλαδή επιτοκίων σε σχέση με μια χώρα αναφοράς των ελληνικών κρατικών ομολόγων έναντι των γερμανικών.

Από τις αρχές του 2010 έγινε εμφανές ότι η χώρα λόγω των υψηλών ελλειμμάτων και χρεών θα αντιμετώπιζε πρόβλημα δανειοδότησης από τις διεθνείς αγορές. Έτσι σταδιακά άρχισε να δημιουργείται μια κρίση δανεισμού την οποία το οικονομικό επιτελείο υποτίμησε στην πράξη ιδιαίτερα μέχρι και τα μέσα Φεβρουαρίου του 2010. Είναι χαρακτηριστικό, ότι ενώ οι δανειακές ανάγκες της χώρας για όλο το 2010 ήταν 53δισ ευρώ, η κυβέρνηση δεν εξαντλούσε όλα τα ποσά που τις προσφερόταν από τις αγορές έστω και με τοκογλυφικό επιτόκιο, αλλά ανέμενε το μάννα εξ ουρανού.

Έτσι, στις 25 Ιανουαρίου 2010, ενώ οι αγορές της προσέφεραν 25δισ ευρώ με επιτόκιο 6,2%, το οικονομικό επιτελείο δανείστηκε μόνο 8δισ ευρώ για πέντε έτη.

Ας σημειωθεί ότι από τις 11 Απριλίου 2010 απόφαση των υπουργών Οικονομικών των Euro group στην οποία συμφωνήθηκε να χορηγηθούν στην χώρα μας από τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης διμερή δάνεια, το επιτόκιο που προβλέφθηκε για δανεισμό άνω της τριετίας προσδιορίστηκε στο 6% περίπου. Δηλαδή όταν η Ελλάδα αποδεχόταν τους όρους ένταξής της στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης γνώριζε

ότι η διαφορά που τελικά κέρδιζε τότε σε σχέση με τα επιτόκια της αγοράς ήταν περίπου 0,2-0,3% περίπου.

Το πακέτο στήριξης που τελικά εγκρίθηκε ήταν δάνεια της τάξης των 110δισ ευρώ, από τα οποία 30δισ από το ΔΝΤ και τα υπόλοιπα 80δισ από τις χώρες μέλη της Ευρωζώνης με την μορφή διμερών οργανωμένων δανείων. Μάλιστα σύμφωνα με το μνημόνιο η άντληση της χρηματοδότησης από τα διμερή δάνεια και το ΔΝΤ θα γίνεται σε αναλογία 8 προς 3 για κάθε έμβασμα που μετράτε με την συναλλαγματική ισοτιμία του προγράμματος.

Επιπλέον, οι τριμηνιαίες εκταμιεύσεις της δανειακής χρηματοδότησης από τα κράτη - μέλη της Ευρωζώνης θα βασίζονται σε τριμηνιαίους απολογισμούς από τους οποίους θα προκύπτει η συμμόρφωση της Ελλάδος με τις προϋποθέσεις χρηματοδότησης που έχουν τεθεί από τους δανειστές. Κι αυτό θα γίνεται καθ' όλη την τριετή διάρκεια της συμφωνίας, αλλά ακούγεται για συνεργασία του ΔΝΤ μέχρι και το 2020. Στην ουσία πρόκειται για το μεγαλύτερο δάνειο που χορηγήθηκε ποτέ από διεθνείς οργανισμούς και κρατικούς πιστωτές σε τρίτη χώρα.

Η απόφαση της 11^{ης} Απριλίου για την διάσωση της Ελλάδας υιοθετήθηκε προκειμένου τα κράτη της Ευρωζώνης να διαφυλάξουν την χρηματοοικονομική σταθερότητα στην Ευρωζώνη ως σύνολο.

Η απόφαση για την διάσωση της Ελλάδας ουσιαστικά επιβλήθηκε από τις αγορές και τις κερδοσκοπικές πιέσεις.

Όταν μάλιστα η πτώση του Χρηματιστηρίου Αθηνών άρχισε να μολύνει το ευρώ και τις τραπεζικές μετοχές του CAC40 και του DAX, τότε ήταν πλέον σαφές ότι η Γαλλία και η Γερμανία έπρεπε να επέμβουν προκειμένου να διασώσουν τις γαλλικές και γερμανικές τράπεζες που ήταν εκτεθειμένες σε ελληνικά κρατικά ομόλογα αξίας 54δισ και 31,5δισ αντίστοιχα σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ στις 5 Μαΐου 2010. Δηλαδή το σχέδιο σωτηρίας της Ελλάδας ήταν σχέδιο σωτηρίας των πιστωτών της.

Έτσι η βασική προϋπόθεση για την εκταμίευση των δανείων ήταν η εκπόνηση και η πιστή εφαρμογή ενός δρακόντειου οικονομικού προγράμματος για την εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας. Το πρόγραμμα αυτό διαμορφώθηκε μετά από διαπραγματεύσεις της κυβέρνησης με το ΔΝΤ, την Ε.Ε και την ΕΚΤ (τρόικα) και έλαβε την μορφή μνημονίου.

Τα πρώτα μέτρα εφαρμογής του Μνημονίου, όπως και το κείμενο του μνημονίου και οι αποφάσεις της Ευρωζώνης στις 25 Μαρτίου και στις 11 Απριλίου κυρώθηκαν από την Βουλή με τον Ν.3822/2010 (Προστασία της Εθνικής Οικονομίας - Επείγοντα μέτρα για την αντιμετώπιση της οικονομικής κρίσης) και τον Ν.3845/2010 .

4.5 Η Ελλάδα και η Ευρωζώνη

Λόγω της απρόσκοπτης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην τότε ΕΟΚ είχε ως αποτέλεσμα, λόγω της διαφορετικής παραγωγικής διάρθρωσης των κρατών - μελών οδήγησε στην συνεχή συσσώρευση πλούτου στις χώρες του βορρά εις βάρος των χωρών του νότου. Την δομική αυτή αδυναμία επισήμανε ιδιαίτερα εύστοχα ο Ανδρέας Παπανδρέου δίνοντας την μάχη για εμπέδωση της κοινοτικής αλληλεγγύης μέσω των Κοινοτικών Ταμείων.

Το χαμηλό επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης του νότου και ο τρόπος λειτουργίας των Κοινοτικών Ταμείων περιόρισαν σημαντικά το ποσοστό συμμετοχής της εγχώριας προστιθέμενης αξίας κατά την εκτέλεση των μεγάλων έργων, με αποτέλεσμα το μεγαλύτερο μέρος των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων να επανακάμψει στις χώρες του βορρά για αγορά τεχνολογίας, βιομηχανικού εξοπλισμού αλλά και για καταναλωτικές δαπάνες. Έτσι, εμποδίστηκε το δίπολο παραγωγικός βορράς / καταναλωτικός νότος και οι κυβερνήσεις του νότου, προκειμένου να περιορίσουν την ανεργία προχώρησαν σε μαζικές προσλήψεις στον δημόσιο τομέα, διογκώνοντας τα δημοσιονομικά ελλείμματα και τα δημόσια χρέη.

Οι μονεταριστικές αντιλήψεις της Γερμανίας που επικράτησαν κατά το σχεδιασμό της ΟΝΕ συνέβαλαν στην διατήρηση του καταμερισμού της εργασίας που υπήρχε στο πλαίσιο της ΕΟΚ και ο βορράς κατάφερε να διατηρήσει την κυρίαρχη θέση του, ενώ ο νότος έγινε ακόμη πιο καταναλωτικός, καθώς οι τράπεζες του λόγω των χαμηλών επιτοκίων του ευρώ χορηγούσαν αφειδώς φθηνά καταναλωτικά δάνεια με τα οποία οι πληθυσμοί του νότου αγόραζαν βιομηχανικά προϊόντα του βορρά. Με αυτόν τον τρόπο ο βορράς αξιοποίησε υπέρ του τα οφέλη μιας ενιαίας αγοράς μεγέθους 13δς δολαρίων με χαμηλό κόστος δανεισμού.

- 1) Αύξησε τις εξαγωγές του στο νότο
- 2) Εξαγόρασε τις κυριότερες τράπεζες και βιομηχανίες του νότου
- 3) Μετατράπηκε στον μεγαλύτερο πιστωτή των χωρών της ευρωπαϊκής περιφέρειας.

4.6 Αύξηση εξαγωγών στον Ευρωπαϊκό Νότο Χαρακτηριστικό

Παράδειγμα της τάσης αυτής αποτελούν οι εξαγωγές του άξονα Γερμανίας - χωρών Μπενελούξ (Βέλγιο - Ολλανδία - Λουξεμβούργο) που το 12μηνο Νοέμβριος 2008 - Νοέμβριος 2009 παρουσίασαν πλεόνασμα τρεχόντων λογαριασμών 211δισ δολαρίων, ενώ το ίδιο διάστημα Ελλάδα - Ισπανία - Ιταλία παρουσίαζαν συνολικό έλλειμμα 193δισ δολαρίων. Ταυτόχρονα, οι γερμανικές εξαγωγές στην Ελλάδα το 2008 έφτασαν στα 8,3δισ ευρώ και το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο της Ελλάδας ήταν 6,4δισ ευρώ.

Οι γερμανικές εταιρείες αύξησαν τις πωλήσεις τους στην ευρωπαϊκή αγορά με χαρακτηριστικό παράδειγμα την Volkswagen, της οποίας οι πωλήσεις στο διάστημα 2006-2008 αυξήθηκαν κατά 16%, ενώ το 14% της Siemens το 2009 προήλθε από την Ευρώπη έναντι ποσοστού 32% πριν από πέντε χρόνια.

Την πολιτική αυτή της Γερμανίας έχει ήδη στηλιτεύσει η Γαλλία, τα άλλα κράτη - μέλη της Ευρωζώνης αλλά και αρκετοί οικονομολόγοι. Επομένως, για όσο διάστημα η Γερμανία θα είναι η «Κίνα της Ευρώπης» και θα ακολουθεί την παραπάνω οικονομική πολιτική, τα χρέη και τα ελλείμματα του ευρωπαϊκού νότου θα αυξάνονται.

Συνολικό Χρέος

Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΔΝΤ (5 Μαΐου 2010) το συνολικό χρέος δημόσιο και ιδιωτικό της χώρας μας παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας 8.

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Δις	186	223	253	309	363	404	427

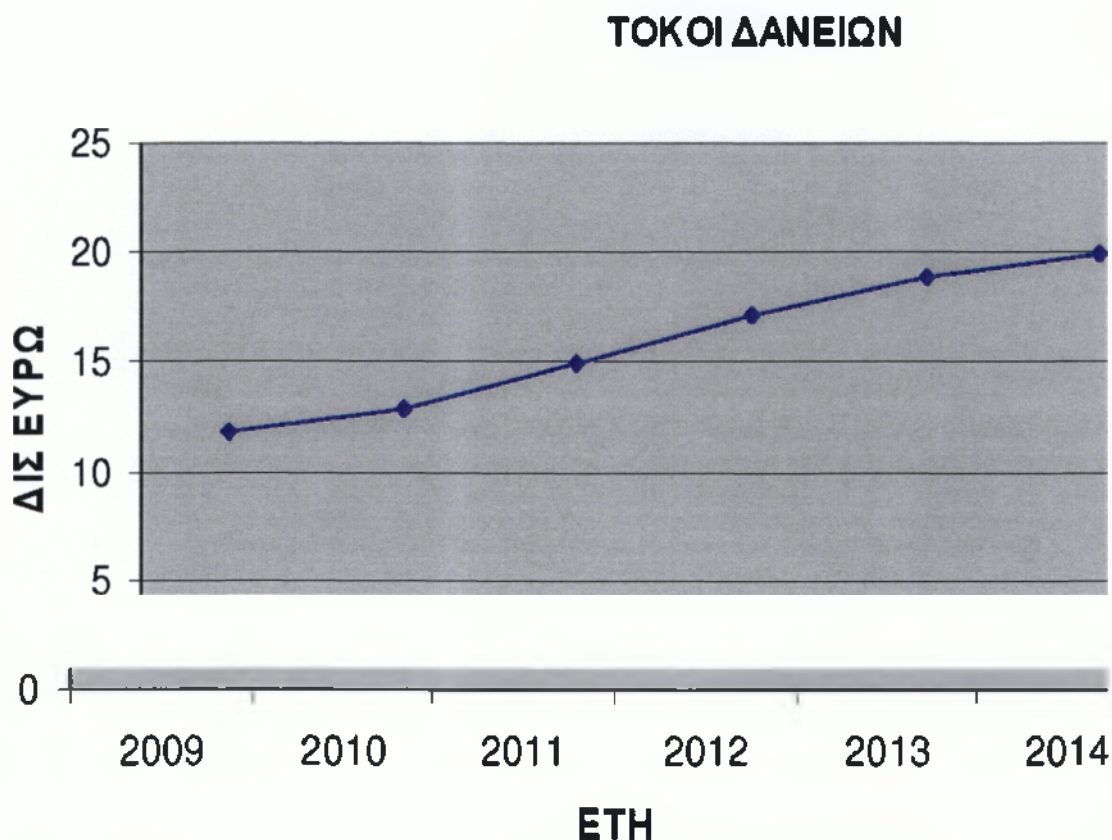
ευρώ							
------	--	--	--	--	--	--	--

Πηγή : Έκθεση ΔΝΤ 10/110 5 Μαΐου 2010 Διάγραμμα 2

Το μέσο επιτόκιο δανεισμού της χώρας κατά το πρώτο τρίμηνο 2010 διαμορφώθηκε σε 6,2% ενώ το 2009 ήταν 4,1%, το 2008 ήταν 4,7% και το 2005 ήταν μόλις 3,2%

Τόκοι Δανείων

Τα ποσά που θα καταβάλει η χώρα μας στα επόμενα χρόνια για τόκους παρουσιάζονται παρακάτω :

Κατά το ΔΝΤ, ενώ το 2004 οι ξένοι δανειστές κατείχαν το 70% του ελληνικού χρέους, το 2009 το ποσοστό αυτό έχει φτάσει στο 80%. Ταυτόχρονα, στο τέλος του 2009 ένα μεγάλο μέρος του δημόσιου χρέους, περί τα 150δισ ευρώ κατείχαν ξένες

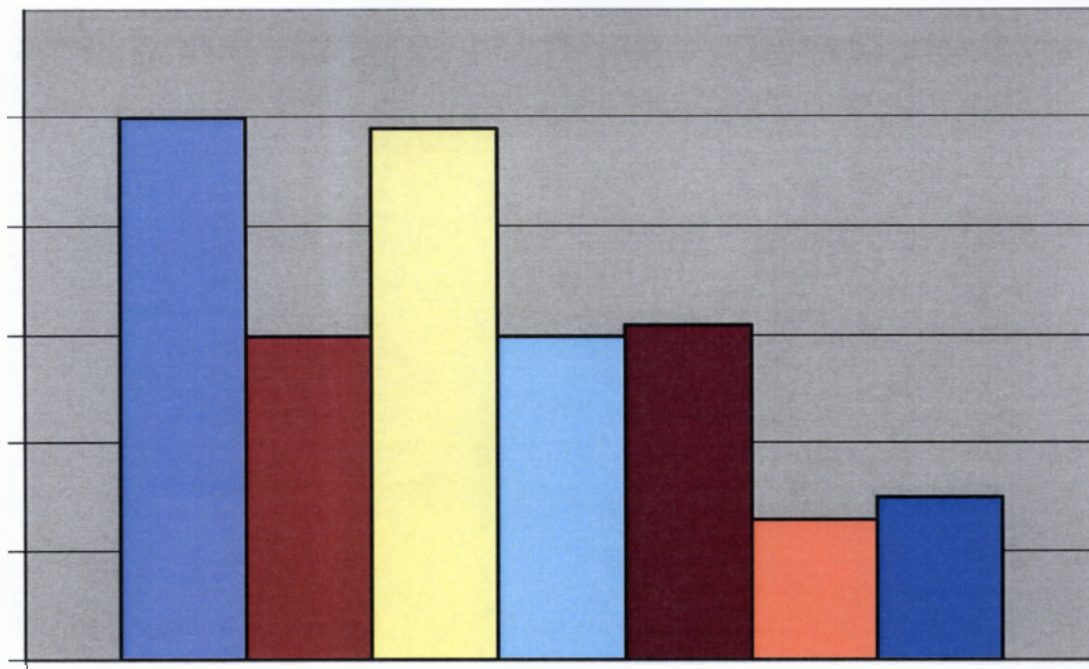
τράπεζες κυρίως ευρωπαϊκές και ειδικότερα το 36% κατείχαν γαλλικές τράπεζες, το 32% άλλες ευρωπαϊκές τράπεζες, το 21% γερμανικές τράπεζες και το 11% σε μη ευρωπαϊκές τράπεζες. Οι κυριότερες από τις παραπάνω παρουσιάζονται στον πίνακα :

Τράπεζα	BNP Paribas (Γαλλία)	Societe Generale (Γαλλία)	Dexia (Βέλγιο)	ING (Ολλανδία)	CZBK (Γερμανία)	Deutsche Postbank (Γερμανία)	HSBC (Αγγλία)
Αγορά Ελληνικού Χρέους	5 δις €	3 δις €	4,9 δις €	3 δις €	3,1 δις €	1,3 δις €	1,5 δις €
Χρέους							

Πηγή : Morgan Stanley Αφορά τοποθετήσεις σε ομόλογα

Διάγραμμα 5.

ΑΓΟΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΕΟΥΣ

ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

- BNP Paribas (Γαλλία)
- Societe Generale (Γαλλία)
- Dexia (Βέλγιο)
- ING (Ολλανδία)
- CZBK (Γερμανία)
- Deutsche Postbank (Γερμανία)
- HSBC (Αγγλία)

Όπως μάλιστα τόνισε και ο διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Προβόπουλος το 79% του ελληνικού δημόσιου χρέους κατέχεται από ξένους επενδυτές και ένα αντίστοιχο ποσοστό δαπανών για τόκους εισπράττεται από ξένους επενδυτές με αποτέλεσμα την μείωση των εγχώριων παραγωγικών πόρων και συνεπώς την υπονόμευση των αναπτυξιακών προοπτικών της χώρας.

Το Ιδιωτικό Χρέος

Το Ιδιωτικό Χρέος σύμφωνα με την έκθεση του ΔΝΤ για την περίοδο 2004 - 2010 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα και στο σχεδιάγραμμα : Πίνακας 12.

Έτος	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Δις ευρώ	55	70	90	121	135	140	98

Πηγή : Ισοτιμία 6/3/20

Σε σχέση με τα νοικοκυριά της χώρας, ενώ μέχρι το 2004 είχαν χορηγηθεί δάνεια 52,560 δις ευρώ, τον Ιούλιο του 2009 το ποσό είχε ανέλθει στα 118,333 δις ευρώ, δηλαδή μέσα σε πέντε και μισό χρόνια τα νοικοκυριά δανείστηκαν 65,773 δις ευρώ.

Από τα ποσά αυτά 44,988 δις ευρώ αφορούσαν σε στεγαστικά δάνεια, ενώ 19,330 δις ευρώ αφορούσαν σε καταναλωτικά δάνεια, τα οποία στο μεγαλύτερο μέρος χρησιμοποιήθηκαν για αγορές προϊόντων του ευρωπαϊκού βορρά και για άλλες υπηρεσίες.

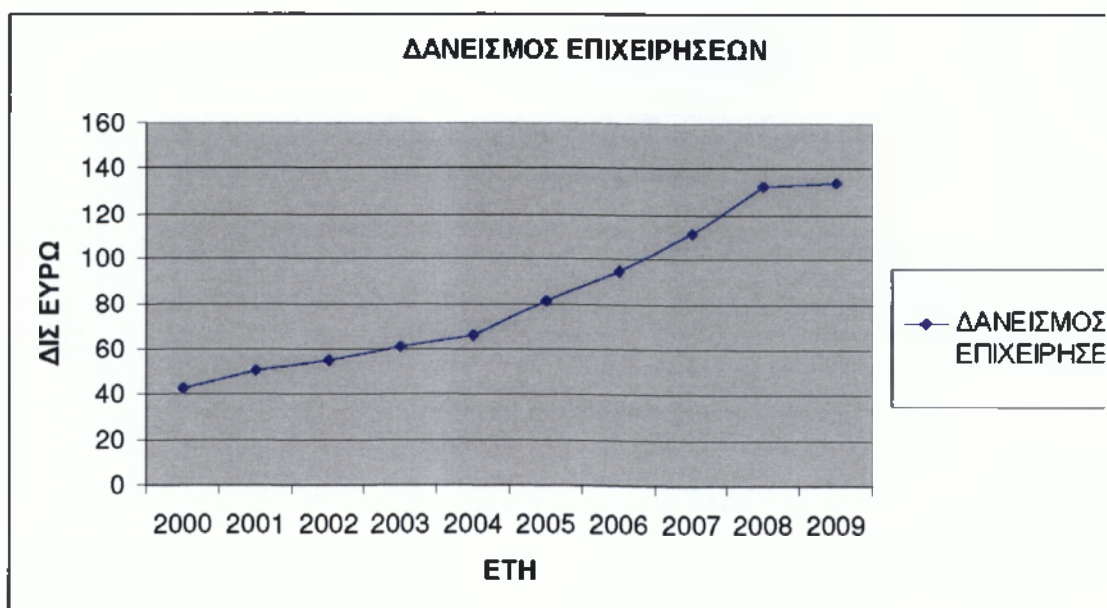
Μια πληρέστερη εικόνα για το συνολικό ιδιωτικό δανεισμό από το 2000 δείχνει ο παρακάτω πίνακας :

Για δανεισμό επιχειρήσεων

Επιχειρήσεις Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Δις €	42,4	50,2	55	61	66	81	94	111	132	134

Πηγή : Ισοτιμία 6/3/20

Διάγραμμα 7.

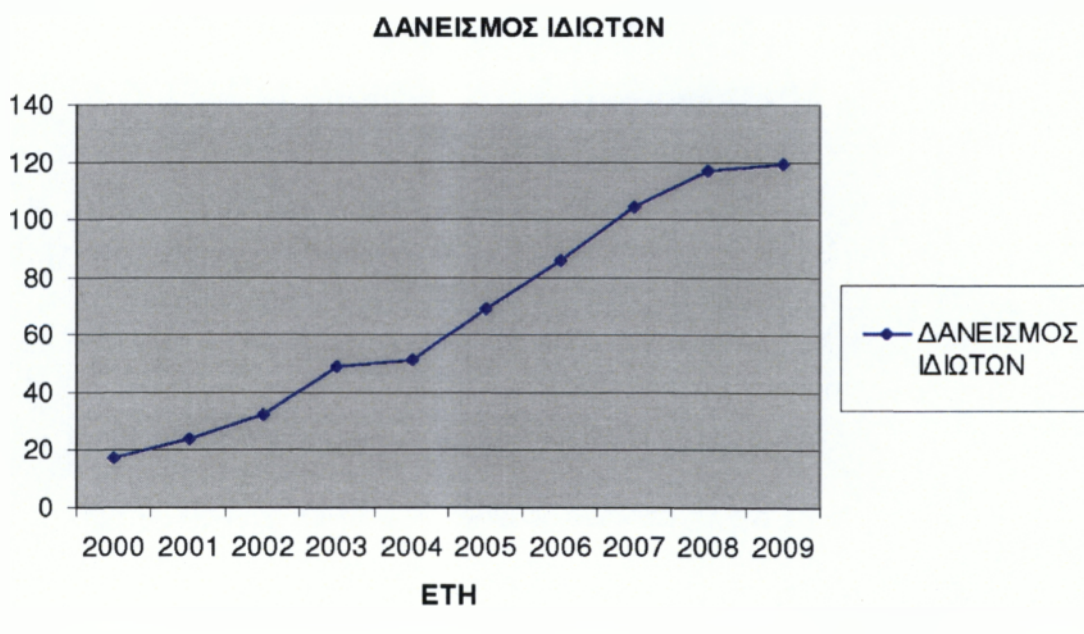

Πίνακας 14

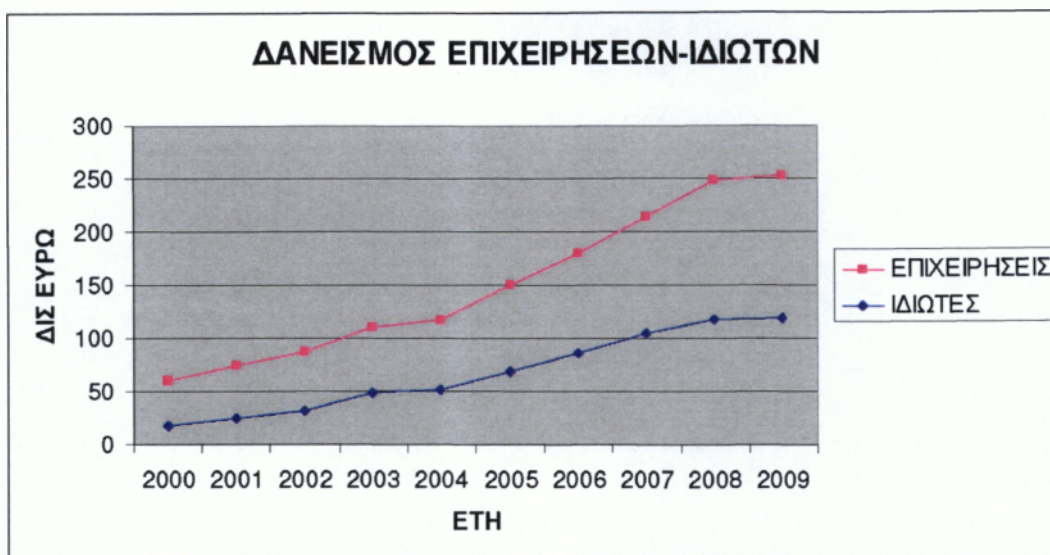
Νοικοκυριά Έτος	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Δις €	17	24	32	49	51	69	86	104	117	119

Πηγή : Ισοτμία 6/3/2010

Διάγραμμα 8.

Διάγραμμα 9.

Μεγάλο μέρος του δανεισμού αυτού στράφηκε στην αγορά αυτοκινήτων από χώρες της ΕΕ και τρίτες χώρες. Άλλωστε, κατά το διάστημα 2004 - 2009 πουλήθηκαν στην Ελλάδα κατά μέσο όρο 265.800 καινούργια επιβατικά αυτοκίνητα.

Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 2008-2011

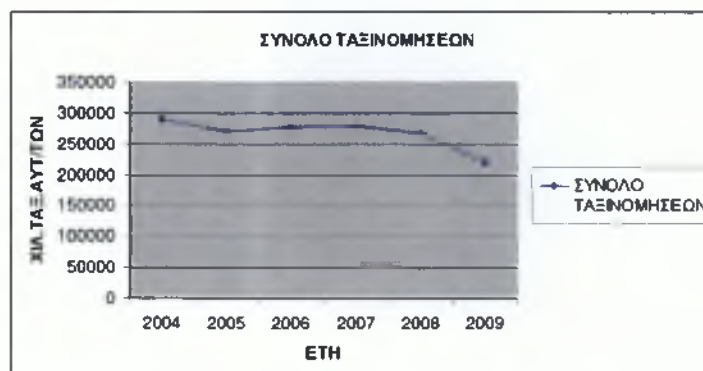
Πίνακας 15.

Στατιστικά στοιχεία μηνιαίων ταξινόμησεων καινούργιων επιβατικών αυτοκινήτων

Έτος	ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ	ΣΥΝΟΛΟ
2004	32009	22142	27233	28984	24528	31911	27595	19491	19782	20106	22003	13969	269753
2005	31742	20480	25616	26279	23733	25598	26379	20818	19418	18754	19145	11771	269733
2006	29793	21198	25072	23541	26432	26658	26643	19271	18355	19619	18520	12603	276705
2007	31694	19846	27786	22616	29261	28326	27868	21524	19369	21088	19976	10414	279768
2008	33583	23292	22396	28036	24739	26533	29046	19819	18825	19666	13402	7938	267295
2009	20247	15592	13372	14369	25997	24373	32293	22845	11956	11725	18092	9687	220548
M.O	29845	20425	23579	23971	25782	27237	28304	20628	17951	18493	18523	11064	265800
2010	26585	1372	1905	1244	1192	14790	11539						
	-	7	-	3	-	8	-	-	-	-	-	-	-
	10,9%	32,8%	19,2%	48,1%	53,7%	45,7%	59,2%						

Πηγή : Εφημερίδα Ναυτεμπορική 9/8/2010.

Διάγραμμα 10.

Έτσι αποδεικνύεται ότι ο ελληνικός λαός υπερχρεώθηκε προκειμένου να στηρίξει τις εξαγωγές της Γερμανίας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών στην Ελλάδα.

Η τάση αυτή ανπιστράφηκε λόγω της οικονομικής κρίσης που πλήττει την χώρα με αποτέλεσμα το εμπορικό ισοζύγιο να μειωθεί στο πρώτο πεντάμηνο του 2010 κατά 23,9%. Στο πλαίσιο αυτό υπήρξε σημαντική μείωση και στις πωλήσεις αυτοκινήτων.

4.7 Η κρίση του καπιταλιστικού συστήματος και των τραπεζών

Η χρηματοπιστωτική κρίση που προκλήθηκε λόγω των επισφαλών στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ αλλά αποτέλεσε την πρώτη έκφραση της οικονομικής κρίσης και όχι την γενεσιουργό της αιτία. Η έξοδος από την κρίση δεν μπορεί να γίνει όσο η ηγεσία τη ΕΕ εμμένει στην ιδιωτικοποίηση των κερδών και στην κοινωνικοποίηση των χρεών. Η ηγεσία των ΗΠΑ και της ΕΕ ταυτόχρονα προέκρινε την δραστική κρατική παρέμβαση για την διάσωση των τραπεζών τους ανοίγοντας τον δρόμο στην κοινωνικοποίηση των ζημιών των τραπεζών τις οποίες φόρτωσαν κυριολεκτικά στις πλάτες των φορολογουμένων χαμηλών στρωμάτων. Στις ΗΠΑ το πρόγραμμα στήριξης της οικονομίας αύξησε αρχικά το έλλειμμα από 455 δις δολάρια που ήταν το 2008 στο ποσό των 1,42 τρις δολαρίων ένα χρόνο αργότερα.

Στο πλαίσιο αυτό η Γερμανία τάχθηκε υπέρ της οικονομικής ενίσχυσης της γερμανικής αυτοκινητοβιομηχανίας και υπέρ της κρατικοποίησης γερμανικών τραπεζών. Οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έδωσαν 5,3 τρις δολάρια σε διαφόρων ειδών ενισχύσεις στις τράπεζες τους, ενώ στις ΗΠΑ το πρόγραμμα στήριξης της οικονομίας ανήλθε σε πρώτη φάση σε 787 δις δολάρια. Ταυτόχρονα το κόστος της κρίσης για τα νοικοκυριά στις ΗΠΑ ανήλθε στο αστρονομικό ποσό των 17,5 τρις δολαρίων. Η όλη διαδικασία οδήγησε σε περαιτέρω συγκέντρωση και στην σταδιακή αποκατάσταση των υπερκερδών των τραπεζών. Έτσι στην ΕΕ μετά το ξέσπασμα της κρίσης τουλάχιστον 15 τράπεζες ξεπέρασαν σε μέγεθος τις εθνικές τους οικονομίες.

Στις ΗΠΑ ενισχύθηκε η ολιγαρχία στον τραπεζικό κλάδο, ενώ 105 πιστωτικά ιδρύματα έβαλαν «λουκέτο» και άλλες 416 τράπεζες είναι στην μαύρη λίστα της Ομοσπονδιακής Υπηρεσίας Ασφάλισης Καταθέσεων.

Στην Γαλλία επενδύθηκαν 50 δις ευρώ για την ενίσχυση της γαλλικής βιομηχανίας και των νέων τεχνολογιών, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της γαλλικής οικονομίας.

Στις ΗΠΑ, οι Goldman Sachs και J.P. Morgan - Chase, αφού είχαν διασωθεί με χρήματα των Αμερικανών φορολογουμένων και επέστρεψαν 10 δις δολάρια που είχαν λάβει ως κρατική βοήθεια το 2009 κατέγραψαν κέρδη 3,19 και 3,6 δις δολάρια η κάθε μια για το 2009.

Στις 22 Φεβρουαρίου 2010 η γαλλική εφημερίδα Liberation με δημοσίευση της αποκάλυψε το κερδοσκοπικό παιχνίδι κατά της Ελλάδας που στην ουσία συνιστούσε σε πόλεμο στο ευρώ. Σύμφωνα με την εφημερίδα την κερδοσκοπική επίθεση στην Ελλάδα συντόνισε η Goldman Sachs η οποία διασώθηκε με το πρόγραμμα στήριξης των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που χρηματοδότησαν οι Αμερικανοί φορολογούμενοι και η οποία ήταν σύμβουλος ταυτόχρονα της ελληνικής κυβέρνησης γνωρίζοντας εκ των έσω τα στοιχεία της ελληνικής οικονομίας.

Έτσι συμβούλευε τους πελάτες της να παίξουν κατά της Ελλάδος. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τα ελληνικά ομόλογα να δεχτούν παράξ κερδοσκοπικών επιθέσεων και να αρχίσει μια σημαντική πτώση της αξίας του ευρώ έναντι του δολαρίου. Οι κερδοσκοπικές πιέσεις κατά του ευρώ και των ελληνικών ομολόγων άρχισαν να διαχέονται σε όλο τον ευρωπαϊκό νότο.

Οι κερδοσκοπικές πιέσεις κατά του ευρώ και των ελληνικών κρατικών ομολόγων απέδειξαν την εμπλοκή όχι μόνο των hedge funds και των κάθε λογής κερδοσκόπων, αλλά και των περίφημων οίκων αξιολόγησης που διαδραματίζουν πλέον κυρίαρχο ρόλο στο οικονομικό περιβάλλον.

Οι κερδοσκοπικές πιέσεις κατά της Ελλάδος διεύρυναν αφενός τα spreads των ελληνικών ομολόγων έναντι των γερμανικών και αφετέρου τα spreads των ελληνικών CD's ασφάλιστρα κινδύνου με αποτέλεσμα να αυξηθεί υπερμετρα το κόστος του ελληνικού δανεισμού.

4.8 Η διάσωση των τραπεζών στην Ελλάδα

Σε σχέση με την χρηματοπιστωτική σταθερότητα η οποία αποτελεί ένα από τους βασικούς στόχους του Μνημονίου, προβλέπεται η δραστική παρέμβαση του κράτους προκειμένου να ενισχυθεί η κεφαλαιοποίηση των τραπεζών με την διάθεση 10 δις ευρώ από τα συνολικά 110 δις του πακέτου στήριξης της ελληνικής οικονομίας.

Το πρόγραμμα των 28 δις της κυβέρνησης της ΝΔ αξιοποιήθηκε από τις τράπεζες που 18 μήνες μετά είχαν απορροφήσει περίπου 11 δις ευρώ. Ταυτόχρονα, όμως οι τράπεζες είχαν ήδη αποκομίσει κέρδη 1,4 δις ευρώ από τον δανεισμό του Δημοσίου αφού δανειζόταν με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου από την ΕΚΤ με επιτόκιο 1% και στην συνέχεια αντί να διαθέσουν τα λεφτά στην αγορά, αγόραζαν ομόλογα του Ελληνικού Δημοσίου που είχαν απόδοση 5% τουλάχιστον. Ήδη εντός του 2009 οι τράπεζες είχαν πάρει περισσότερα από 44 δις ευρώ από την ΕΚΤ, ενώ είχαν δανείσει περί τα 50 δις στα Βαλκάνια.

Το συνολικό χρέος των ελληνικών τραπεζών στην ΕΚΤ στα τέλη Ιουνίου 2010 είχε διαμορφωθεί στα 90 δις ευρώ και βαίνει συνεχώς αυξανόμενο, έτσι αυξάνεται ταυτόχρονα και ο βαθμός εξάρτησης τους από την ΕΚΤ.

Το σκέλος των εγγυήσεων του δευτέρου πυλώνα ουσιαστικά έμεινε ανενεργό μέχρι τις αρχές του 2010 πλην όμως της δημοσιονομικής κρίσης στην Ελλάδα οι τράπεζες έκαναν χρήση των εγγυήσεων αυτών και η τότε κυβέρνηση λίγο μετά την έγκριση του Μνημονίου ενίσχυσε το σκέλος της παροχής κρατικών εγγυήσεων στις τράπεζες κατά 15 δις ευρώ.

Στην πορεία όμως, υπήρξε μαζική φυγή καταθέσεων εκτός Ελλάδος, ύψους 23 δις ευρώ, μετά από πίεση της τρόικας η οποία το έθεσε και ως προϋπόθεση για την εκταμίευση της δεύτερης δόσης του δανείου η κυβέρνηση κατέθεσε τροπολογία στην Βουλή με την οποία αύξησε το σκέλος των εγγυήσεων του δευτέρου πυλώνα του Ν.3723/2008 κατά επιπλέον 25 δις ευρώ.

Ευτυχώς οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν στο χαρτοφυλάκιο τους τα λεγόμενα τοξικά ομόλογα των αμερικάνικων επενδυτικών τραπεζών που πτώχευσαν, ώστε να

μην αντιμετωπίσουν άμεσα πρόβλημα στην ρευστότητά του. Η ρευστότητα των ελληνικών τραπεζών προερχόταν από την ΕΚΤ και από τις εγχώριες καταθέσεις.

Το αποτέλεσμα είναι το σύνολο των εγγυήσεων του Δημοσίου προς τις εμπορικές τράπεζες μέσω του Ταμείου Ενίσχυσης Ρευστότητας να ανέλθει σε 55 δις ευρώ και η συνολική κρατική στήριξη στις τράπεζες στο ποσό των 68 δις ευρώ. Στο ποσό αυτό θα προστεθούν και άλλα 10 δις για το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας στο οποίο δεν επιθυμούν να συμμετέχουν οι ελληνικές τράπεζες.

4.9 Απέτυχε ση συνταγή του ΔΝΤ στην Ελλάδα;

Η κρίση στην Ελλάδα είναι :

1) Οικονομική, παρατηρείται μηδενική αύξηση του ΑΕΠ, μείωση επενδύσεων, μείωση βιομηχανικής παραγωγής, μείωση εξαγωγών, μείωση κύκλου εργασιών, μείωση της ζήτησης, μείωση της απασχόλησης, αύξηση των απολύσεων και αύξηση της ανεργίας.

2) Δημοσιονομική, παρατηρείται αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων, αύξηση δημόσιου χρέους και δημόσιου δανεισμού,

3) Κοινωνική παρατηρείται αύξηση ιδιωτικών δαπανών υγείας, υποχρηματοδότηση κοινωνικής προστασίας, δυσχέρειες προς ασφαλισμένους ταμείων, συνταξιούχων και ανέργων.

Μερικοί μιλούν για αποτυχία του ΔΝΤ στην Ελλάδα, τα στοιχεία του Ιουλίου 2010 δείχνουν αλματώδη αύξηση του πληθωρισμού αλλά και μείωση των εσόδων. Ο πληθωρισμός τον Ιούλιο αυξήθηκε στο 5,5% από το 5,2% τον Ιούνιο του 2010 και 0,6% τον Ιούλιο του 2009 και πλέον επανήλθε στα επίπεδα του 1997. Ταυτόχρονα, τα έσοδα τον Ιούλιο εμφανίστηκαν μειωμένα κατά 10% και ο ΦΠΑ κατά 5% παρότι αυξήθηκαν όλοι οι έμμεσοι φόροι. Η ακρίβεια μαστίζει τα ελληνικά νοικοκυριά τα οποία έχουν υποστεί με τα τελευταία μέτρα μια μείωση των αποδοχών τους τουλάχιστον κατά 30%. Οι έρευνες του ινστιτούτου εργασίας της ΓΣΕΕ κάνει προβλέψεις για ανεργία 20% γεγονός που σημαίνει ότι οι άνεργοι θα φτάσουν ως το τέλος του χρόνου στο ένα εκατομμύριο. Παρά την λήψη σκληρών μέτρων που

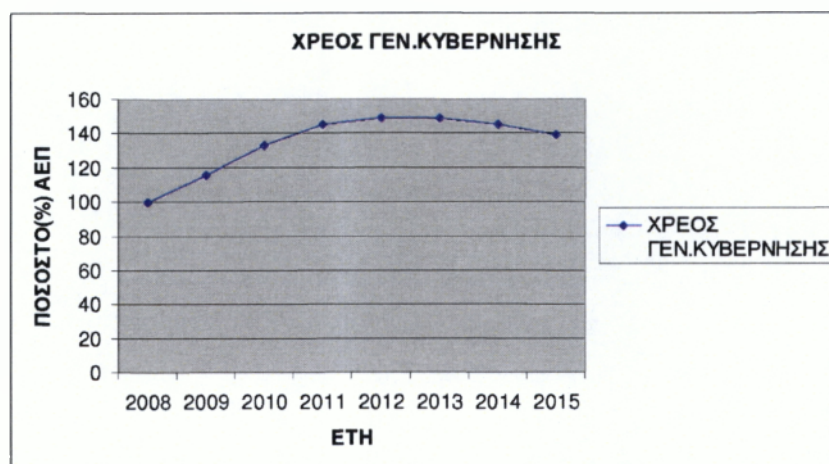
αναγράφονται στο Μνημόνιο, η κυβέρνηση προβλέπει ένα χρηματοδοτικό έλλειμμα της τάξης των 110 δις ευρώ. Παρά την σκληρή λιτότητα το χρέος θα βαίνει συνεχώς αυξανόμενο μέχρι το 2014 τουλάχιστον.

Το ποσοστό του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης σε σχέση με το ΑΕΠ της χώρας το χρονικό διάστημα 2008 - 2015 παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα :

Πίνακας 16.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης	99 %	115 %	133 %	145 %	149 %	149 %	145 %	139 %
	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ	του ΑΕΠ

Διάγραμμα 11

Με τον όρο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης εννοούμε το χρέος των φορέων που χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό, όπως υπουργεία, τοπική αυτοδιοίκηση, Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου (ΝΠΙΔΔ), εκπαιδευτικά ιδρύματα, νοσοκομεία κα., εκτός από τις ΔΕΚΟ και τις τράπεζες που κατέχει ποσοστό το δημόσιο και έχουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς και έσοδα.

Δανειζόμαστε από την Ευρωζώνη με ένα μεγάλο επιτόκιο για να μειώσουμε το χρέος πλην όμως το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξάνεται αντί να μειώνεται μέχρι και το 2013.

Η αλήθεια είναι ότι η Ελλάδα υποχρεώθηκε να δανειστεί το πακέτο των 110 δις ευρώ για να πληρώσει τους δανειστές της κατά το διάστημα 2010 - 2013 και μετά βλέπουμε.

Παρά την ένταξη της Ελλάδας στο Μηχανισμό Στήριξης από το Μνημόνιο τελικά η χώρα θα πρέπει να δανειοδοτηθεί από τις αγορές και να καλύψει μόνη της στην τριετία 2010 - 2012 με βραχυχρόνιο και μακροχρόνιο δανεισμό συνολικά 68,1 δις ευρώ.

Κεφάλαιο

Συμπεράσματα – Βιβλιογραφία

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι οικονομικές πολιτικές των τριών τελευταίων δεκαετιών όπως είδαμε και στην παραπάνω πτυχιακή εργασία έφεραν την Ελλάδα στα πρόθυρα της χρεοκοπίας . Μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν σε άλλες χώρες πολλά χρόνια νωρίτερα αναβάλλονταν συνεχώς στην Ελλάδα . Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η χώρα να βρεθεί με μη παραγωγικό δημόσιο τομέα, έναν άνισο και αναποτελεσματικό σύστημα φόρων , ένα μη βιώσιμο συνταξιοδοτικό σύστημα και ένα περιοριστικό και αναποτελεσματικό ρυθμιστικό πλαίσιο στην οικονομία , η ανταγωνιστικότητα της οποίας είναι χαμηλή και μειώνεται συνεχώς .

Η έλλειψη μεταρρυθμίσεων είναι ιδιαίτερα οδυνηρή για τη νέα γενιά.

Το μόνο θετικό στοιχείο σχετικά με την τρέχουσα οικονομική κατάσταση στην Ελλάδα είναι ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο βελτίωσης. Οι μεταρρυθμίσεις στις οποίες συμφώνησε η Ελλάδα με τους δανειστές της κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Απαιτούνται θυσίες ως το τελικό αποτέλεσμα για την επιτυχία και την πάταξη της οικονομικής κρίσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, επιμ..
"ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ". *Ιστορία Του
Νεότερου Και Του Σύγχρονου Κόσμου*

<http://www.scribd.com/doc/25247608/Stability-and-growth-Pact-of-Greece>

<http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/14175/1/%CE%94%CE%99%CE%A0%CE%9B%CE%A9%CE%9C%CE%91%CE%A4%CE%99%CE%9A%CE%97%CE%9A%CE%A9%CE%94%CE%9F%CE%A5%CE%9D%CE%91%CE%A3%2010%CE%9D%CE%95%CE%9F.pdf>

Δημήτρης Βαγιανός, Νίκος Βέττας, Κώστας Μεγήρ (2010) *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα, μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μια κρίσιμη συγκυρία*, άρθρο 5/8/2010.

Ανδρέας Πετράκης, *Πολυδιάστατη Στατιστική Ανάλυση Δεδομένων*, ΤΕΙ Δυτικής Μακεδονίας.

Business Leaders in Greece (2009) *Οι 5 μεγαλύτερες εταιρείες και οι 200 όμιλοι με την υψηλότερη κερδοφορία για το 2008*, εκδόσεις ICAP Marketing Solutions 2^η έκδοση.

Paul Krugman (2009) *Η κρίση του 2008 και η επιστροφή των οικονομιών*

Θ. Γεωργακόπουλος, Θ. Λιανός, Θ. Μπένος, Γ. Τσεκούρα, Μ. Χατζηπροκοπίου, Γ. Χρήστου (1998) *Εισαγωγή στην Πολιτική Οικονομία*, εκδόσεις Ευγ. Μπένου, Αθήνα.